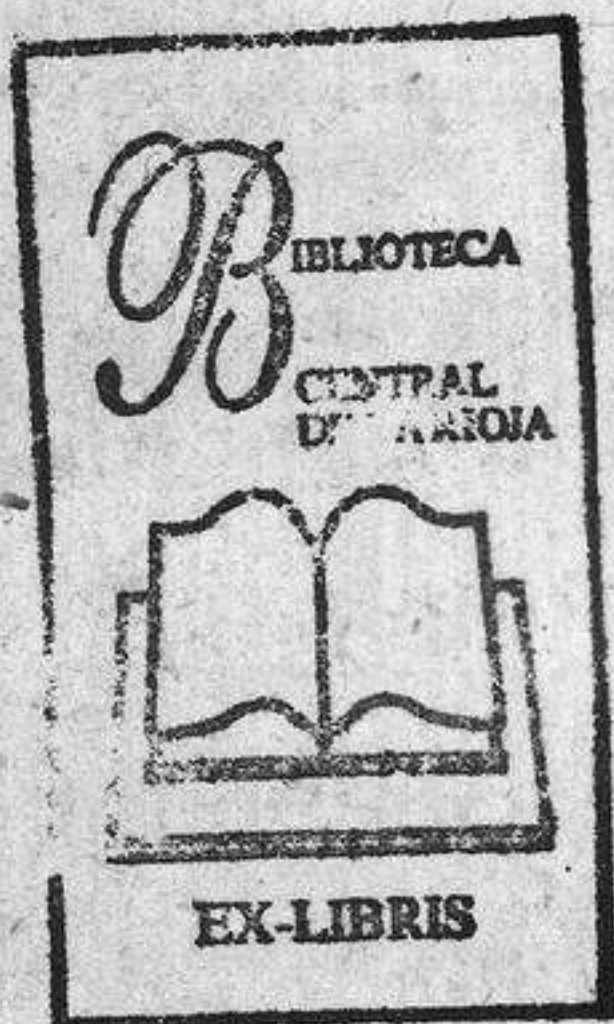

2122

Duplicados

STIMULUS

PASTORUM ex sententijs Pa-
trum concinatus.

in quo

De vita et moribus Episcoporum, alio-
rumque Prælatorum agitur.

Per Rever. Illus. Venerabilemque Patrem ac
Domin. D. F. Barthol. à Martinibus
Bracharensem Archiepis.

Sacri Ordini Prædi-
catorum.

Addita est Concio V. P. M. F. Ludovici Granat.
eiusdem Ordinis

De Offitio et moribus Episcoporum
aliorum Prælatorum.

Stimulus Pastorum.

Auctore

Illmo ac Rmo D. D. Fr. Bar-
tholomaeo de los Martines
Archieps. Bracharensi.
ex fam^a S^{ti} Dominici

Addita est. Concio Ludouici Gra-
natensis Dominicanam

De Moribus et Vita Episcoporum,
et de Officio Pastorum. =

A D C A R O L V M
B O R R O M Æ V M.

Illustrissimum & Reuerendissimum
Cardinalem.

*F. Francisci Cottæ a Casilione in Bracha-
rensis antistitis librum de moribus pon-
tificum præfatio.*

NON ignoro (venerande & colende antistes) quin tibi, ceterisq; omnibus, qui alijs quidem hominibus, vt eorum animis salutem ferāt, præpositi sunt, quæcumq; scripta sunt in eo libello, quem Bartholomæus a martyribus, de vita & moribus pontificum composuit, vehementer grata, periocundaq; sint: iccirco cum pauci admodum inueniantur, qui eum nunc habeant, plurimi verò qui eum non solum desiderent, sed etiam petant, & flagitent, operæpretium facturum me esse putavi, si eum nunc ite-

† 2 rum

Præfatio .

rum edi, ac in manus hominum tradi curarem, & quibus etiam in locis, selectæ multorum doctorum sententiæ explicatæ essent, & diligenter quærerem, & hic suis quasque in locis notare, atq; etiam ea, quæ prius corrupta, ac deprauata erant corrigerem. Ut autem hæc, quæ hic traduntur diligentius legi, admirandumque eorum artificium intelligi, facilius possit, ab initio hæc pauca explicanda erunt. Nam, cum soliti sint tam græci, quàm latini scriptores non nulla ante aperire, quàm eorū legendus sit liber, eadem etiam ipsi, quàm breuissime explicantes, ad quas utique res, perutilis sit is liber a principio dicamus, maximeq; cum eloquentiæ princeps scriptum reliquerit, statim aliqua proposita utilitas, exuscitat omnium animos, & maiores ad rem gerendam facit. Cōstat itaq; si hac in re utilitas quærat, utilem eum esse, ad pontifices quosque, tum excitandos, tum etiam erudiendos, qua sanè ratione, ceteros homines suæ fidei, ac sapientiæ commissos creditosq; valeant, tam iustos, quàm beatos efficere. Sed hominū generi quid obsecro, quàm iusti

Offic. lib. 1.

Ad quæ sit utilis liber.

ber.

Præfatio .

iustitia, & felicitas, aut beata eorum vita magis expedit, quidue vtilius excogitari vniquam potuit? His etiam, qui populo præfunt, mirabilem afferri vtilitatem, omnes facile intelligent, qui omnia hic tradita esse, quæ ad eorum pertinent officium animaduernerint. quo enim pacto huius generis homines, aut suæ famæ consulere, aut suæ salutis rationem habere, aut eorum, qui sibi crediti sunt, vtilitati salutiq; seruire valent, nisi magnum hoc munus, quod inquam est de gubernandis seruandisq; hominibus exequantur? Sua verò officia, ac studia, quomodo, si quæ sint ignorent, exequi possunt? Mirabilis itaq; vtilitatis fructum hunc sanctissimum virum, *Auctoris* cuiq; præbere compertum est. Deinde hu *nomen.* ius operis auctorem (vt libenter hæc omnia, si ab homine diuinitus dato tradita sint, complectamur, eaq; teneamus) non nisi honestissimum, atq; optimum virum esse constat, qui cum semper fuerit, (vt omnes sciunt) innocentia, temperantia, iustitia, ceterarūq; virtutum exemplum, cumq; (ex omnium animi sententia) omni doctrina, & virtute ornatissimus esset

† 3 (quip-

Præfatio .

(quippe qui iam annos multos in sacrarum rerum studijs versatus erat) Bracharensis factus est pontifex, & qui prius inter eos, qui di. Dominici institutionem prosequuntur, quodammodo latebat, in eam celsissimam dignitatis sedem ascendere iussus est. unde fit, ut quemadmodum sol, quanto magis per se splendet, tanto etiam magis res ceteras illustrare, suo splendore valeat, ita hunc sanctissimum virum, in amplissimo dignitatis gradu locatum, omniq; virtute, atque doctrina ornatum, ceteros quoque ornare, doctrinisq; erudire, atq; etiam eos, cupiditate, ea omnia faciendi, quæ ad homines optime gubernandos pertinent, incitare, vel maxime posse confidimus. Rursum earum rerum, de quibus hic agitur divisio, duas in partes distribuitur. & prior quidem, non nullæ sanctissimorum virorum, selectæ exquisitæq; sententiæ explicantur: posteriore verò conformantur mores, tum optimi, tum temperati, quibus fingantur, ac veluti quibusdam præceptis, qui alijs præsident imbuantur. Præterea id fuit causæ, quare is liber, pastorū stimulus inscriberetur, proptereaq;

Divisio.

libri inscriptio.

(vt

Præfatio .

(vt ego arbitror) eos omnes, qui alijs præfunt, quasi aculeis pungit, ac stimulos eis admouet, vt omni qua possint diligentia, celeritate, industria, ac omnibus deniq; tam corporis, quàm animi viribus, subiectos sibi homines iuuent, tueantur, cõseruent. Sed pastorum nomine, non solũ quos ἐπισκόπους habemus, sed etiam ij, qui in summorum antistitum collegium cooptantur, qui que cardinales non immerito vocantur, intelligendi sunt. hos enim (vt hac de re patres, amplissima decreta fecerunt) omni virtute, ac doctrina, nec minus quàm episcopos exornatos esse oportet. Et licet hoc pastorum vocabulo veteres latini non vtantur, ab eo tamen adhorrere nos minime debemus: quòd etiam IESVS, cum totum hominum genus, non alij quam Petro, qui eius vicarius futurus erat (vt modo est Gregorius xiiij. pont. max.) committere instituisset, ijs vtiq; vsus est verbis, Pasce oues meas, pasce agnos meos, vt ijs sanè verbis, cuiq; hominũ intelligi daretur, vt quemadmodum pastores, si præclari ouium custodes esse debeant, quæcumq; ad earum per-

Synod. Tri-
dent. sess.
24. De Re-
forma.
cap. 10

Ioban. 100

Præfatio .

pertinent salutem, ipsimet præsentem videre consueverunt, sic etiam eos (nullis quidem exceptis) quicumq; alijs præfident hominibus, coram adesse, & cum eis præsentem agere (vt ego sentio) necesse est . hoc verò ab eodem Iesu, tam Petro, quam ceteris omnibus præceptum esse (vt etiã hac de re patres nostri, cū Tridēti iam essent decreuisse videntur) non dubito .

Quæ sit deniq; materia, quam huic suo artificio, is auctor supposuit, si breuiter demonstrari debeat, nullam certe aliam, nisi optimum pontificem dicimus esse: qua in re omnem auctoris artem, omnemq; facultatem versari perspicimus. vt enim Xenophon imperatorem, aut Cyrum, ad iusti imperij effigiem scripsit, optimam verò Remp. Plato, & M. Cicero plenum perfectumq; oratorem, sic huius operis auctor, optimum descripsit pontificem . sed illa tria, vt ab illis descripta fuerunt, licet in rerum natura, aut in hominum genere inueniri, raro vel nunquam possint, optimus tamen pontifex, vt hic describitur, sæpissime. Deus enim ipse pontifices quosq;, vt aliorum custodes, ac præfides (vt sanè labentibus hominibus

Synod. Trident. sess. 23. De Reformatione. cap. 1. Materia circa quã versatur.

Præfatio .

nibus præsidium ferrent) constituit, ac designauit, & hâc ob causam, eis plurimū fauere, eorūq; adiutor esse voluit . Quo fit, vt eius ope, & auxilio, nō nulli inueniātur pōtiffices, qui omni virtute, doctrina, summoq; splendore præditi, hūc eundem, qui modo designatus est pōtifex, repræsentēt. sed cum te ipsum in eorum numerum, dei immortalis ope (cui debet quisq;, acceptam virtutē referre) iam peruenisse crediderint ij, quorum planè erat, librum hunc, cuius vellent titulo cohonestare, id mihi committendum putarūt (maximeq; cum nemini adhuc missus, cōmendatusq; fuerit) vt ego nō alij, quàm tibi, eum mittendum commendandumq; curarem : vt sanè quæcumq; de optimo pontifice, hic tradita essent (quæ nimirum ad omnem eius designationem requiruntur) ea quidem omnia, in aliquo (iuuante deo) inueniri, & repræsentari perspicerēt. Vale. Romæ

M. D. LXXII.

Tabula operis.

¶ Pars prior.

- ¶ Selectæ quædam sententiæ ex Pastoralis diui Gregorij, de vita & moribus Prælatorū. fol. 1
- ¶ Selectæ eiusdem argumenti sententię ex epistolis eiusdem. fol. 8
- ¶ Selectæ eiusdem argumenti sententiæ ex libris diui Bernardi de Cōsideratione ad Eugenium Papam. fol. 16
- ¶ Quomodo prælatus erga subditos se gerere debeat ex eodem Bernardo de Consideratione ad Eugenium. fol. 19
- ¶ Selectæ sententiæ ex Epistolis Bernardi, & alijs eiusdem operibus. fol. 23
- ¶ Ex diuo Augustino Chrysoft. alijsq; patribus selectæ sententiæ. fol. 34

¶ Pars posterior.

- ¶ Sollicitudo & occupatio quæ sit digna episcopo, & quæ indigna. Cap. j. fol. 40
- ¶ Grauitas simul & affabilitas, atq; suauitas a pastore seruanda. Cap. ij. fol. 53
- ¶ Misericordia & largitas episcoporum. Cap. iij. fol. 56
- ¶ Studium prælati in oratione, contemplatione, ac sacrificij oblatione. Cap. iiij. fol. 16
- ¶ Puritas intentionis, & constantia ac immutabili-

Tabula.

- tabilitas animi in sanctis decretis & consi-
lijs. Cap. v. fol. 65
- ¶ Humilitas ac modestia prælatorum quoad
statum & personam. Cap. vj. fol. 68
- ¶ Quod prædicatio sit præcipuum episcopi
munus. Cap. vij. fol. 74
- ¶ Patientia atq; constantia Pastoris in aduersi-
tatibus & persecutionibus tolerandis.
Cap. viij. fol. 77
- ¶ Zelus iustitiæ, & magnanimitas contra pec-
cata. Cap. jx. fol. 86
- ¶ Contra pusillanimitatem, & scrupulos con-
scientiæ, vanamq; tristitiam sæpe infestantē
nonnullos pios pastores. Cap. x. fol. 92
- ¶ Prudentia ac circumspectio pastoris, in ver-
bis & factis. Cap. xj. fol. 99
- ¶ Mensa episcopi. Cap. xij. fol. 106

Adiecta est in fine Concio R.

P. F. Ludouici Granatensis habita in con-
secratione Reuerendiss. D. D. Antonij
Pinarij episcopi Mirandensis.

Finis Tabulæ.

Errata in opere.

Pagina. facie. linea.

Pag. 10. facie .a. lin. 29. Igit lege igitur.

20. a. 27. Apostolis lege Apostolus.

22. a. 19. reculis lege regulis.

49. b. 11. explicar. leg. explicat.

61. b. 4. alijs leg. allijs.

63. b. 17. tristia leg. tristitia.

69. a. 4. presecutores leg. per secutores.

69. a. 2. preseuerabat. leg. perseuerabat.

10. b. 22. suberbia leg. superbia.

82. a. 11. corruptioni leg. corruptionis.

83. a. 24. mansuetis leg. mansuetus.

87. b. 17. clasum leg. clausum.

95. a. 4. solito leg. sollicito.

In Concione.

25. b. 10. instrar leg. instar.

12. b. 25. diligendo leg. deligendo.

34. a. 4. parabiso leg. paradiso.

34. b. 3. quod dam leg. quodam.

67. b. 23. dilectione leg. dilectione.

68. b. 24. salurem leg. salutem

Vide vitig ipria p Barth. a Francis. Gallice scripta.

SELECTA EX DIVO

Gregorio in Pastoralis.

¶ *Parte prima.*

PERTRAHI ad Episcopatum est pertrahi ad ducatum *cap. i. & 10.*

populorum, ad exemplar vivendi, ad normam irreprehensibilem Evangelicæ vitæ:

(iuxta illud, Oportet Episcopum *1. Tim. 3.*

irreprehensibilem esse) ad portandum onera aliena. O stultum, qui cum ad casum urgeatur ex oneribus proprijs, humeros libenter submittit opprimendus alienis.

¶ Contra pastores aliud agentes, aliud docentes, Osee 8. Ipsi regnaverunt, & non ex me: *Idē Greg. c. 1.*

Principes extiterunt, & ego ignoravi. Et Hierem. 2. Tenentes legem nescierunt me, & pastores prævaricati sunt in me. Et Ezech. 3 4.

Cum ipsi purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris conculcabatis ac turbabatis: & quam pedes vestri turbauerant, bibebant oves: quia puram sapientiam quam ex scripturis hauserant, vita corrumpunt: atq; hoc modo aquam scripturæ turbidam quibus propinant.

¶ Nemo se imaginibus cogitationum magna *Greg. c. 9.* facturum proponentibus illudat: sed ex an-

Vide Moderny Vanespem. de Jure ^{teact a} eccler.

*tom. 2. tit 32. c. 4. maxime n. 34. ubi ponit celebres
divurij, et orationem. Barthol. a Martinibus de peccul. cleric.*

Ex Pastoralis

re acta vita se iudicet, quid in Episcopatu acturus est. Quomodo enim in culmine positus, discere poterit humilitatem, qui in imis non desinit superbire? Quomodo auaritiam superare poterit deputatus ad sustentationem multorum, qui ante propria tenaciter seruabat? Nam quid est officium pastorale, nisi quædam iugis ac perpetua mentis tempestas, fluctibus curarum & cogitationum semper feruens? Qui ergo mentis nauiculam dum in tranquillo nauigabat, dirigere vix poterat, quomodo in medio procellarum seruabit illæsam? Unde cum cogitationum procellis nauis cordis semper quatitur, atque incessanter huc & illuc impellitur, accidit, ut per repentinos excessus oris & operis, quasi per obuiantia saxa frangatur. Et infra. Inter hæc itaque quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Ille si omnino renititur, caueat ne acceptam pecuniam in sudarioligās, de eius occultatione iudicetur (pecuniam siquidē in sudario ligare est, percepta dona sub otio lenti torporis abscondere): iste si facilliter acceptat, videat ne per mali operis exemplum fiat obstaculum ingredientibus regnum cælorum, more Phariseorum: quibus Dominus dixit, quod neque ipsi intrabant, neque alios intrare permittebant. Denique cum sit datus

medicus

medicus aliorum, si passionibus adhuc abundat, quomodo percussum curare properat, qui in facie vulnus portat?

¶ Ille igitur (ait) ad exemplum vitæ pertrahatur, qui cunctis carnis passionibus moriens, iam spiritualiter viuit: qui prospera mundi postponit, qui nulla aduersa pertimescit, qui sola interna desiderat, qui pietatis affluit visceribus, qui citius flectitur ad ignoscendum: sed numquàm plusquam decet ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui non perpetrat illicita, sed ab alijs perpetrata vt propria deplorat, & in profectibus proximi exultat: qui sic recte viuat, vt tamen audentia proximorum corda, fluentis doctrinæ irrigare non cesset: qui orationis vsu & experimento, iam didicit, quòd obtinere a Domino quæ poposcerit, possit. Nam si homo apud hominem, non sibi familiarem erubescit fieri intercessor, qua audacia intercessoris officium arripit apud Deum, qui per merita vitæ, ei se familiarem nescit? Cuncti enim liquido nouimus, quòd cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.

¶ Sit ergo pastor (ait Idem) actione præcipuus, præ cunctis contemplatione suspensus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compasione proximus, bene agentibus per

A 2 humi-

Idem c. 10

c. 11.

Grego. 2.

partis ca.

1.

Ex Pastoralis

humilitatem socius, cōtra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione nō minuens, exteriorum prouidentiam in internorum sollicitudine non relinquens. Necessitate loci compellitur summa docere, & ideo eadem necessitate compellitur eadem, vita, & opere monstrare. Quid insanius quàm docere contemnendum fastum, & epulas splendidas, & cetera huius generis, & hæc eadem operibus sectari? immo credere necessaria ad auctoritatem officij? Ideo prædicator iubetur ascendere super montem excelsum, videlicet vt sit eleuatus a terrenis affectibus & operibus, & (vt ibidem dicit) non solum debet vita transcendere malos, sed etiam omnes bonos subditos: quia sicut eos superat honore ordinis, ita & excellentia virtutis: omnibus deuotior, humilior, patientior, abstinentior, largior. &c. quiq; nulla prospera præsentis vitæ appetat, nulla aduersa pertimescat: blandimenta mundi (considerato intimo terrore, ac periculo status sui) despiciat: terrores autem mundi (considerato blandimento internæ dulcedinis) contemnat.

Gre. 2. p. Non illum prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsq; ad voluptatem demulceant, non aspera vsq; ad desperationem premant. Ideo dicit Paulus, Per arma iustitiæ
Exo. 28. a dextris & a sinistris: Et, Superhumerales pontificis

rificis vtrumq; humerum operiebat : & erat in eo coccus bis tinctus, idest ardor charitatis Dei & proximi. Contra vitia clamet, neq; cesset quasi tuba exaltet vocem suam : nō sit sicut illi de quibus Esai. 56. dicitur, Canes muti nō valentes latrare : Et Paulus, Vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Specialiter vero, semper audiatur sonitus prædicationis eius, quando ingreditur Sanctuarium : ob cuius significationem tintinnabula iubebantur innecti vestimentis sacerdotalibus. Hoc est, bonis operibus vox, & sonitus prædicationis adiungatur.

¶ Pastor cum Paulo ad tertium cælum cōtemplatione rapiatur : & cum eodem per viscera pietatis descendat ad terras, dicens, Quis infirmatur, & ego nō infirmor ? &c. Factus sum Iudæis tamquam Iudæus. &c. Cum Moyse crebro ingrediatur & egrediatur tabernaculum : videlicet intus in contemplationem rapiatur, foris infirmantium negotijs vrgeatur : intus Dei arcana consideret, foris onera carnalium portet : & cum eodem in dubijs ad arcam testamenti, ad consulendum Dominum recurrat, exemplo Saluatoris nostri, qui postquam in monte orationi vacauerat, ad vrbes, ad miracula, pro releuandis hominum miserijs descendebat : quia tunc ad alta charitatis mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se miser-

A 3 fericor-

Ex Pastoralis

sericorditer attrahit : & cum benigne descendit ad infima, valenter recurrit ad summa. Ideo

Gen 28. in scala Iacob Angeli ascendebant & descendebant, scilicet per contemplationem, subventionem.

Greg. c. 5. ¶ Tales se exhibeant pastores subditis, ut illis occulta sua ac fluctus tentationum pandere non erubescant : sed fidenter ad pastoris mentem, quasi ad sinum matris recurrant.

Greg. c. 6. ¶ Cum subditis bene viventibus, quasi æqualem se exhibeat. Cum autem aliquis in culpam labitur, protinus potestatem sui prioratus agnoscat. Nam cum natura omnes homines sint æquales, sola culpa unum alteri postposuit. Absit igitur a Prælato, quod gaudeat præesse, sed duntaxat prodesse. Vnde solis illis subditis se timendos ac tremendos exhibeant, qui Deum non timent.

Greg. ¶ Sed heu, plerumque rector eo ipso quo cæteris præeminet, elatione cogitationis intumescit : dum videt iussa sua velociter impleri, laudibus efferri (aliquando etiã in male gestis &c.) incipit intus euacuari veritate, impleri vanitate, & oblitus sui, in voces se spargit alienas : talemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit : & iam credit se meritis excedere, quos potestate transcendit : cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse : in quodam se constituit culmi-

culmine apud semetipsum : & ex æquo respicere ceteros dedignatur , vt fiat similis illi qui dixit, Ascendam super altitudinem nubiũ & c. Merito siquidem apostatae Angelo similis efficitur , qui alijs hominibus esse similis dedignatur : sicut Saul, quem humilitas fecit prælatum (dicente Domino , Nonne cum paruulus esses , in oculis tuis , caput in tribubus factus es) superbia vero reprobum , & a Deo reprobatum . Cum enim apud se paruulus esset , apud Deum magnus erat : cum autem apud se magnus fuit , apud Deum paruulus factus est .

1. Reg. 5.

¶ Igitur pastor bonus æqualem se cernat, peccantibus autem zelo vltionis se anteferat, imitans pastorem principem Petrum : cui cum bonus Cornelius se prosterneret, dixit, Surge : ne feceris & ego ipse homo sũ. Contra Ananiã autem, & Saphyram potētissimum se exhibuit. Sic Paulus , bonis quidem dicebat , Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri . & subiungit rationem , Nam fide statis . Item dicebat, Facti sumus paruuli in medio vestrum . Et rursus , Nos autem serui vestri per Christum. At contra incæstuosum imperiose se erexit , tradens illum Sathanae . Et rursus , Vultis in virga veniam ad vos ? Igitur summus locus bene regitur, cum ille qui præest , vitijs potiùs quàm fratri-

Idem.

In past. p.

2. cap. 6.

Act. 10.

2. cor. 1.

1. Thes. 2

2. cor. 4.

1. cor. 4.

A † bus

Ex Pastoralis.

bus dominatur : & cum vitiosos punit , eor-
dem tacita cogitatione sibi præfert . Nam , vt
ibi optime dicit, Pastor tanto apud Dominum
obligator est ad sui ipsius correptionem & hu-
militatem , quanto apud homines nemo est
qui illum corripiat . Subditus autem tanto a
diuino iudicio liberior est, quanto hic suarum
culparum habet vltorem .

Idem . 2 . ¶ Solerter tamen (ait) intueri debet prælatus,
par. c. 6. ne dum immoderatus custoditur virtus hu-
militatis , soluantur iura regiminis : Et dum
prælatus quisque plus se quam decet, deijcit,
subditorum vitam stringere sub vinculo disci-
plinæ non possit . Teneant ergo rectores exte-
rius quod pro aliorum vtilitate suscipiunt :
feruent interius quod de sua æstimatione per-
timescunt . Sed tamen quibusdam signis de-
center erumpentibus , eos apud se esse humi-
les, etiam subditi deprehendant : quatenus &
in auctoritate eorū quod formident, videant :
& in humilitate, quod imitentur agnoscant .

Ibidem. ¶ Cum autem (ait) rector delinquentem puni-
re compellitur, solícite obseruare debet, vt sic
iura disciplinæ contra delinquentes exerceat,
vt pietatis viscera non amittat : simul enim
se exhibere debet & matrē pietatis, & patrem
disciplinæ . Atque inter hæc solícita circun-
spectione prouidendum , ne aut districtio sit
rigida , aut pietas remissa : nam disciplina &
miseri-

D. Gregorij.

§

miseriordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Infit ergo rectori circa subditos & iuste consolans misericordia, & pie sæuens disciplina: infundat vulneribus vinum & oleum, v: scilicet per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur. Ille igitur qui sanandis vulneribus præficitur, in vino morsum doloris adhibeat, & in oleo mollitiæ pietatis: quatenus per vinum mudentur putrida, & per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, & faciendum quoddam ex vtroque temperamentum: vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neq; nimia benignitate soluantur. Vnde sicut in arca testamenti erat simul virga & manna: sic in pectore pastoris rigor & dulcor. Vnde David, Virga tua & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt. virga enim percutimur, baculo sustentamur.

ps. 22.

Grego.

¶ Item (ait) duo extrema debet cauere pastor. ne aut exterioribus curis nimis deditus, ab intimis corruat: aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis, non impendat. Incidentes in primum extremum sunt illi, qui oblitise datos esse in prælatos propter salutem animarum, diebus ac noctibus solis curis externis incumbunt. Quo fit, vt interna (quæ alios docere debuerant) ignorent: quo etiam fit, vt subditi non perficiant, sed potius

tius

Ex Pastoralī

tius in spiritualibus torpeant : quia non habent pastorem, eorum animas ad cælestia subleuantem, & ducem, viam perfectionis ostendentem. Si enim a duce itineris erratur, exercitus sequens quomodo pertinget? Hic enim potius terreni iudicis, quàm cælestis ducis officium exercens, terrenis studijs suis excæcat oculos subditorum. Vnde Dominus, non solum pastores, sed & omnes admonet dicens, *Luce. 21.* Videte ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi. Et Apostolus, *2. Tim. 2.* Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, &c. Et item, Quæ sursum sunt, sapite, quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram: mortui enim estis &c. Quòd si Episcopi dixerint, Multa nobis sæcularia negotia comissa sunt, respondet Gregor. adducens illud Pauli. *1. ad Corinth. 6.* Sæcularia iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum, vt scilicet illi in terrenis & sæcularibus negotijs occupentur, qui penetrare intima nequeunt. Ideo merito lethro arguebat Moysen, quia terrenis populi negotijs stulto labore seruebat: consulens vt ad iurgia dirimenda alios constitueret iudices, vt ipse liberius vacaret arcanis cælestibus cognoscendis ad populum erudiendum. Igitur a subditis inferiora gerenda sunt. a rectoribus summa cogitanda: vt scilicet oculum, qui

qui prouidendis gressibus præeminet, cura pulueris non obscuret: pedum namq; est, puluere inuolui, monstruosum autem est, quod caput (idest pastor) ad puluerem recuruetur, & cum eo inuoluatur. Et de his pastoribus dicitur, Quomodo obscuratum est aurum &c. *Tren. 4.*
 Et, Lapidés sanctuarij dispersi sunt in medio platearum, idest in latitudine negotiorum terrenorum, relinquentes secreta sanctuarij. Igitur concludit Gregorius, Sæcularia negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, numq; vero ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggrauant, hanc suo victam pondere ad ima de cælestibus mergant. Ideo semper cauendum pastoribus, ne dum temporali sollicitudini incaute deseruiunt, & vehementer incumbunt, ab intimo amore refrigescant, & foras fusi, obliuisci non metuant se esse animarum pastores.

¶ Cauendum etiam alterum extremum. Sunt enim (ait) quidam qui sic sibi vacare ad spiritualia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenus occupentur, quorum nimirum prædicatio plerumq; despicitur: quia subditis necessaria pro vita temporali non tribuunt. Egentis enim mentem sermo prædicatis non penetrat, quem misericordia eius non rigat. Sic ergo oues oportet interno pastu saginare, vt etiam eis exteriora prouideantur. Ideo Paulus, *1. Tim. 5*
 Siquis

Ex Pastoralis.

si quis autem suorum & maxime domesticorum curam nō habet. &c. Igitur pastores neq; vehementer incumbāt curis exterioribus, neq; ex toto eas relinquunt. Et ad hoc adducit illud Ezechiel. 44. vbi præcipitur sacerdotibus, vt neq; radant capillos, neq; comam nutriant; sed dumtaxat tondeant. Per capillos enim externæ curæ significantur: quæ si nimis crescūt, oculos internos impediunt, ne videre possint. Non sunt ergo radendæ ex toto, sed tondendæ idest sub certa mensura tenendæ.

Greg. p. 2
c. 8.

¶ A pastoribus etiam omnia prædicta optime obseruantibus, diligenter cauendum, ne cupido placendi hominibus eos teneat: alioquin similes erunt adultero puero, qui placere concupiscit oculis sponsæ domini sui, per quem sponsus dona sponsæ transmisit. Ex hoc enim amore proprio, quo placere hominibus concupiscunt, procedit sæpe, quòd non corripiant delinquentes, immo etiam aliquando demulceant: quod (vt dicitur Ezech. 13.) est ponere ceruicalia sub capite, & puluillos sub cubitis delinquentium, & a rectitudine vitæ cadentium. Cum enim ament gloriam mundi, & fauorem hominum, blande tractant illos etiam peccantes, qui in gloria desiderata possunt illis nocere. Contra eos autem quos aduersum se nihil valere conspiciunt, tota austeritate & dominatione armantur, vt etiã hac

via

via gloriam venentur. Vnde Ezech. 34. Vos
cū austeritate imperabatis eis, & cum potētia.

¶ Pura tamen potest esse intentio appetētis ab
ouibus diligi, scilicet vt in eis faciat fructum: *Greg. 2.
par. c. 8.*

vt dilectio & æstimatio sit quædam via, qua ad
amorem conditoris oues introducantur: non

enim libenter auditur prædicator, qui non di-
ligitur. Non ergo pastor quærat diligi pro se

ipso, sed vt possit libenter audiri. Et hoc mo-
do dicebat Paulus, Ego per omnia omnibus

placeo: cum tamen etiam dicat. Si adhuc ho-
minibus placerem, Christi seruus non essem.

1. cor. 10.

¶ Valde attendere debet rector, quòd plerūq;
vitia, virtutes se esse mentiuntur v.g. (ait Gre- *Greg.*

gorius) sub parsimonix nomine tenacia se pal-
liat: effusio, sub appellatione largitatis: inor-

dinata remissio, creditur pietas: effrenata ira,
zelus virtutis: præcipitata actio, æstimatur ve-

locitas & efficacia: agendi tarditas, consilium
grauitatis. Vigilanter ergo attendat rector, ne

putet se bene agere dum peccat.

¶ Prælatus peccans tot mortibus dignus est,
quot ad subditos suos perditionis exempla *Idē Greg.*

transmittit. Vnde tanto cautius debet se a pec- *p. 3. admō*

cato custodire, quanto peccando nō solus tan-
tum moritur, sed omnium animarum, quas

prauis exemplis destruit, reus est.

¶ Tibi qui curam animarum suscepisti, terri- *Ibidem.*
biliter intonat Salomon Prouerb. 6. dicens Fili
si ipso.

Ex Pastoralis

Prone. 6. si sponderis pro amico tuo, illaqueatus es
verbis oris tui &c. Fac ergo quod dico fili mi,
& temetipsum libera: discurre, festina, suscita
amicum tuum: ne dederis somnum oculis
tuis, neq; dormitent palpebræ tuæ. Dormit
In Past. namq; pastor (ait Gregorius) quando omnino
3. p. Ad- negligit curam subditorum: quia eorum acta
mon. 5. neq; scit, neq; corrigit. Dormitat etiam, quan-
do cognoscit quidem quæ reprehendi debent,
sed pigredine deprimēte ea dissimulat; ac pro-
pter mentis tædium dignis ea increpationibus
non emendat. Et sicut oculus dormitando ad
plenum somnum ducitur, ita pastor non re-
secans malum quod cognoscit, ad hoc perue-
nit, ut neq; delicta subditorum agnoscat. De-
bent ergo pastores esse, sicut animalia illa ple-
na oculis intus & extra: intus, ut omnia pro-
pria delicta coram æterno iudice agnoscant &
emendent: foris autem, ut quæ in alijs sunt
corrigenda deprehendant.

Idem. ¶ Cauere tamen valde debent (ait) subditi, ne
Vbi sup. contra facta pastorum murmurent: vnde Iu-
dæis murmurantibus contra ipsum Moysen
Exo. 16. & Aaron, dicebat, Neque contra nos est mur-
mur vestrum, sed contra Dominum: nos enim
1. Reg. quid sumus? Vnde David percussit cor suum,
18. etiã de minima præcisione oræ vestis Saulis:
quia Christus Domini erat: qua designatur te-
nuissima laceratio, quæ verbis fit.

Collecta

COLLECTA EX EPISTOLIS

Beati Gregorij, Epistola igitur quinta his verbis depingit onus suum.

VB COLORE Episcopatus, ad sæculum sum reductus: & in pastoralis curae tantis terræ curis inseruio, quântis me in vita laica nequaquã deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meę gaudia perdididi, & intus corruens, ascendisse videor exterius, vñ me a conditoris mei facie lōge expulsam deploro. Conabar nãq; extra mundũ, extra carnẽ fieri: cũcta phãtasmata corporis ab oculis mētis abigere, & nō solũ vocibus, sed medullis cordis ad Dei speciẽ anhelãs dicebã, Tibi dixit cor meũ, quę siui vultũ tuũ: vultũ tuũ Dñe requirã: nihil in hoc mũdo appetēs, nihil pertimescēs. Videbar mihi in quodã rerũ vertice stare: ita vt ï me penẽi plerũ crederẽ, qđ per Esai. 54. Dñs p̄mittit, Sustollã te sup altitudines; terræ (sup altitudinẽ. n. terrę sustollit, q̄ ipsa quę alta & gloriosa p̄sentis sæculi vident, p̄ mētis despectũ calcat.) A quo vertice corruui in timores & pauores, impulsus turbine huius rētationis: quã & si mihi nihil timeo, eis tñ qui mihi cõmissi sũt, multum formido. Vndiq; causarum fluctibus quatior, ac deprimor tempestatibus, ita vt recte dicam, Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire ad cor desidero post causas

Greg. Ex
regist. lib.
1. epist. 59

ps. 26.

Ex Epistolis .

Esaias 46

ps. 72.

ps. 36.

ps. 82.

causas , sed vanis ab eo cogitationum tumultibus exclusus, redire non possum : ita vt obedire nequeam voci prophetæ, Redite præuaticatores ad cor : sed stultis pressus cogitationibus , solummodo exclamare compellor , Cor meum dereliquit me . Et paucis interiectis , Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei mysteria prædicare , cum mihi difficile sit saltem recolere ? Pressus enim in hoc honore, negotiorum sæcularium tumultu, ex eis me esse video , de quibus scriptum est , Deiecisti eos dum alleuarentur : quia dum foris videntur surgere, intus cadunt, similes fumo, qui ascendendo deficit, & se se dilatando euanescit . Ideo scriptum est , Deficientes quemadmodum fumus deficient . Et illud , Deus meus pone illos vt rotam : rota enim in anterioribus corruens, in posterioribus eleuatur : quia quanto eleuantur in bonis præsentis vitæ , tanto in æternis corruunt . Et quamuis aliqui sint , qui sic exteriores prouectus regere sciunt , vt per eos nequaquam interius corruant : sed mihi hæc difficilia sunt , quia & valde onerosa : & quod mens sponte non recipit , congrue non disponit . Hæc ille . Et quia scribebat Sorori Imperatoris , concludit Epistolam his verbis, Imperator ius sit vt symia fieret leo : & quidem eius prouisione symia vocari leo potest, fieri autem nõ potest.

Vnde

Vnde necesse est, vt omnes culpas ac negligencias meas nō mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.

¶ Deplorat etiam, quòd indignus & infirmus suscepit nauem vetustam, & vehementer conflactam: in quam vndique fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassatæ, putridæ tabulæ naufragium sonant. *Idē Epistola. 4. Io. Episc. costant.*

¶ Idem sic ait. Dum contemplationis dulcedinem alte describitis, ruine meæ mihi gemitum renouastis: quoniam audiui quid intus perdidisti, dum foris ad culmen regiminis immeritus ascendi. Tanto autem me percussum in cœrore agnoscite, vt vix loqui sufficiam: oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est quicquid aspicio: quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet: penso enim qualiter ab alto quietis meę culmine corruens, vbi deiectus sim, & pro culpis meis in occupationis exilium a facie dominantis missus, quasi destitutę viduæ vocibus cū Propheta dico, Qui consolabatur me, longè recessit à me. *Epist. 6. ad Patri. ps. 68.*

¶ Et in Epistola. 7. Depressus sum vsque ad terram superposito onere, ita vt mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationisque aciem amittens, per experimentum dicam, Incuruatus sum & humiliatus sum usquequaque: tanta quippe occupationum onera de-

B

primunt,

Ex Epistolis.

primū, vt ad superna animus nullatenus eri-
gatur. multis enim causarum fluctibus qua-
tior, & tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor.
Periclitanti igitur mihi orationis vestræ manū
tendite vos, qui in uirtutū litore statis. Quòd
verò me os Domini, quòd lucernam dicitis,
quòd multis prodesse perhibetis, hoc mihi ad
iniquitatum mearum cumulum accedit, vt cū
vindicare in me iniquitas debuit, laudes pro
vindicta recipiam. Et in fine Epistolæ vocat
Anasthasium cui scribebat, vt veniat ad con-
uiuendum secum Romæ. Quatenus (ait) dum
vos videre meruero, peregrinationis nostræ
tædium, de æterna patria inuicem loquendo,
releuemus.

Idē. Epist. ¶ Consideranti mihi quòd impar meritis, at-
24. lib. 1. que toto animo renitens, pastoralis curæ pon-
Episc. Cō dera portare compulsus sum, caligo mœroris
stāt inop. occurrit, & triste cor nihil aliud nisi eas, quæ
videre nihil sinunt tenebras, videt. Nam quid
antistes ad Dominum, nisi pro delictis populi
intercessor eligitur? Qua igitur fiducia ad
Deum pro peccatis alienis intercessor ve-
nio, apud quem de proprijs securus non
sum? &cetera. Immo formido illud, quia
cum is qui displicet ad intercedendum mit-
titur, irati animus ad deteriora prouoca-
tur. Et valde pertimesco, ne commissa mi-
hi plebs fidelium, reatus mei additamento
depe-

depereat, cuius nunc vsque delicta Dominus æquanimiter tolerabat. Cū verò vtrumq; hunc timorem supprimo, & consolatam mētem ad pontificalis operis studia accingo, considerata ipsa rei immensitate, deterreor. Si scriptum est, Mundamini qui fertis vasa Domini, pondera quàm munda conuersatio debet esse illius, qui ad æternitatis templum vasa viuentia in sinu propriæ conuersationis portat. Ideo rationale iudicij præcipitur Aaron gestare, quia cor Episcopale non cogitationes fluxæ, sed sola ratio constringere debet: in quo nomina duodecim antiquorum Patriarcharum erant scripta: quia vitas sanctorum Episcoporum semper in corde gerere debet, & secundum eas viuere, & cetera.

Esa. 52.

¶ Et post multa subiungit, Suscepto itaque pastoralis curæ onere, cum cuncta hæc, atque alia huiusmodi multa considero, videor, quòd esse non possum: maximè quia hoc in loco quisquis pastor dicitur, curis exterioribus grauitè occupatur, ita, vt sæpe incertum fiat, vtrum pastoris officium, an terreni Proceris agat. Et quidem quisquis regendis fratribus præest, vacare penitus a curis exterioribus non potest: sed tamen curandum magnoperè est, ne ab his immoderatè deprimatur. Igitur fratres sanctissimi (Episcopos appellat,

Idem.

B 2

quibus

Ex Epistolis.

quibus scribebat) per venturum iudicem vos rogo, ut lassescentem sub onere vestris orationibus iuuetis, & oremus pro inuicem, ut saluemur: quia dum nos vobis per orationis opem coniungimus, quasi ambulantes per lubricum vicissim nobis manus tenemus: fitque ex magna p̄uisione charitatis, ut eo robustius singulorum charitas perfigatur, quo in alterum alter innititur.

¶ Quòd me ad Episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse, si me diligitis, plangite: quia hic huius mundi tantæ occupationes sunt, ut per Episcopatus ordinem penè ab amore Dei me videam esse separatum: quod incessanter defleo, atque ut p̄ me Dominũ exoretis rogo.

Idem. 30. ad Ioan. Patriciũ. ¶ Dominus me à tãto huius loci periculo qualiter voluerit absoluat: quia sicut peccata mea merebãtur, non Romanorum sed Longobardorum Episcopus factus sum: quorum synthicæ spatæ sunt. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Ecce quo me patrocinia vestra perduxerunt: sed vos qui adhuc valetis, huius mundi occupationes fugite: quia quanto in eo quisque profecerit, tanto (ut video) ab amore Dei amplius decrescit.

Idem. 31. ¶ Et Epistola. 31. ad Philippum comitem, qui dederat operam, ut ipse pontifex crearetur. In quantum (ait) homo discutere, & inuestigare iudicia

judicia superna non sufficit, intantum sub eis
debet cervicē cordis inflectere. Et quia id quod
sibi tribuitur, quo iudicio dispōatur, ignorat,
nec ad appetendum locū procax existere, neq;
ad repellendum contumax debet inveniri.
Vnde indignus ego ad subeunda Episcopa-
tus onera, iussioni omnipotentis Dei, vestra q;
me voluntati subdidi &c.

¶ Tantis fluctibus quatior, vt vetustam ac pu- *Epist. 41.*
trescentem nauem quam regendā occulta Dei *ad Lean-*
dispensatione suscepi, ad portum dirigere nul- *drum Epi-*
latenus possim. Ingemisco, quia sentio, quod *scopum*
negligente me crescit sentina vitiorum. Flens *Hispania-*
reminiscor, quod perdidit meae placidum li- *rum.*
tus quietis: & suspirando terram conspicio,
quam tamen rerum ventis aduersantibus te-
nere non possum.

¶ Quomodo nolebat recipere munera, habes *Idem.*
Episto. 64. vbi rescribēs Felici Episcopo, dicit,
Quoniam nō delectamur xenijs palmatianis,
quas tua direxit fraternitas, cum gratiarū actio-
ne suscepimus, sed eas, ne aliquod exinde po-
tuisses sentire dispendium, digno fecimus pre-
tio venundari: & id fraternitati tuæ transmisi-
mus sigillatim,

¶ Si sacerdotale officiū, quod accepimus secure *Idē Epist.*
ministramus, & diuinum adiutorium, & spiri- *7. lib. 2.*
tualium dilectio filiorum proculdubio nobis
aderit. Propterea frater Episcope testimo-

Ex Epistolis.

nium bonum quod habes in ciuitate Neapolitana, bonitatis tuæ augmento roboretur. Igitur sic te debes in præfati populi adhortatione assidua occupatione constringere, vt verbi tui fructum (quem in eis fueris operatus) in suis horreis diuinus condat agricola.

Idem.

¶ Et in. 12. quia scribebatur ei, quòd celeriter crearet Episcopum Neapolitanum, respondet. Quia (ait) utilitates illius Ecclesiæ summa cupio firmitate vallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare: vt eam digna possim ordinatione Christo reuelante disponere. Et ibi cap. 69. dicit, quòd nulla cura eum magis sollicitabat, quam cum ad cõsecrandum Episcopum eius expectabatur arbitrium.

¶ Et cap. 68. asserit, quòd iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ prouideri pastorum.

¶ Episcopus cum omnibus hominibus summo opere debet procurare pacem, Vnde Greg. ibi cap. 91. Ego attestante mihi conscientia fateor, quia cum nullo homine habere scandalum volo, & quanta valeo virtute declino: ego per elationem nihil quæro.

Idē Epist. ¶ Animarum lucrum Deo nostro, tota mentis intentione facere festinate: quia nomen pastoris non ad quietem, sed ad laborem suscipimus. Exhibeamus ergo in opere, quod signamus

in

In nomine: & tamen semper considerate illud, Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, &c. Igitur peritura penitus cōtemnamus, &c. *Mat. 16.*

¶ Ibidem Epistola. 32. scribens Mauritio Cæsari sup Iohan. Episcopo cōstantinopolitano, qui vsurpabat sibi nomen vniuersalis Episcopi, de superbia & fastu Episcoporum inter alia dicit. Quid dicturi sumus, qui populum Dei cui indigne præsumus, peccatorum nostrorū oneribus premimus? corpus despectis vestibus tegitur, & elatione cordis purpuram superamus: iacemus in cinere, & excelsa respicimus doctores humilitatis, & duces superbia: & ouina facie lupinos dentes abscondimus. Exclamare compellor, O tempora, ò mores: ecce cuncta iacent, & tamen Episcopi qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expectūt. Ego (ait) cunctorum sacerdotum seruus sum: in quantum illi sacerdotaliter viuunt. Tumidi autem, qui contra statuta Patrum cervicem erigunt, in omnipotente Domino confido, quòd cervicem meam sibi neque cum gladijs flectent.

¶ Pondera vero, & time quod de eodē Iohan. dicit Epistola. 38. quòd in principio cum electus est ad Episcopatum Constañ. voluit fugere, ne esset Episcopus: postea verò ad hoc

Ex Epistolis.

perductus est, vt despectus omnibus Episcopis, solus Episcopus esse appeteret, & procuraret appellari.

Idem.

¶ Ibi. Quid sunt Episcopi, nisi astra cæli? quorum vita simul & lingua, inter peccata erroresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent?

*Idem. Ad
Andreã
scolast.*

¶ Vt habetur Epistola. 45. lib. 4. Gregorius coegit quendam Marianum monachum, omnino renitentem suscipere Episcopatum: Ideo scribit cuidã, quòd consoletur eum: quia (ait) cuiuslibet officij valde onerosa est nouitas: præsertim quia post longa quietis otia, eius proculdubio nouitas perturbabitur. Ideo peto, vt cū venerit, tempestatum sæcularium procellas fugiens, semper apud vestram mentem portū quietis inueniat. Confido in Domino, quòd ad interiora illum exacuet: & ad exteriora gerenda canfortabit.

¶ Epistola. 4. lib. 6. ad Episcopum Constantiensem, qui dixerat se infirmum ad tantum onus, respondet. Prima virtus est cognitio infirmitatis, atque ex hoc colligimus, vos bene posse susceptum ministerium implere: quia hoc cognoscitis. Ille omnibus infirmior, qui suam non agnoscit infirmitatem.

Idem.

¶ Ibidem Epist. 5. eundem exhortatur ad tolerandum onus pastorale, afferens illud, Si **2. Cor. 5.** Christus pro omnibus mortuus est, restat vt qui viuunt

viuunt non sibi uiuant, &c. Et quia ille scripserat in Epistolis suis, quòd semper anhelabat ad mentis tranquillitatem & quietem, & ad fugiendam cogitationum perturbationem, respondet, quòd pastor non potest funditus repellere perturbationem cogitationum & curarum terrenarum: quia scriptum est, quòd etiã gigantes gemunt sub aquis, id est, populis. Dicit tamen, quòd huic curæ modus ponendus est, ne nimis excrescat: quia boni pastores afflante Spiritu sancto inter medias turmas populorum & negotiorum non obruuntur, neque caput mentis submitunt: ambulant per siccum in medio mari, & impletur in eis illud Isai. 43. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Et quantum ad periculum officij pastoralis, & securitatem solitudinis, respondet, quòd ubique est periculum, & sola Dei gratia saluat. Nam Loth in peruersa ciuitate fuit iustus, & in monte peccauit: Angelus etiam peccauit in celo, homo verò in paradiso.

¶ Ibidem Epistola. 29. ad quendam, Ego te bene viuere scio: me autem multis peccatis oneratum noui: quòd si tu etiam peccator es, me tamen multo melior: quia tu tua tantummodo peccata, ego & eorum qui mihi commissi sunt, porto.

Idem. Ad Anastasii pres.

¶ Serui Dei præsentis pascunt sapore con-

Idem.

uer

Ex Epistolis.

uersionis & doctrinæ: absentes verò, odore bonæ famæ.

¶ Pondera labores pastoris terreni pro pecoribus seruandis. Vide quid Iacob dicat, Gen. 31. Viginti annis fui tecum, oves tuæ steriles non fuerunt, nec captum a bestia ostendi tibi, dieque noctuque æstu vrgebar & gelu: fugiebatque somnus ab oculis meis, &c. Quid ergo nos facere par est pro ouibus Christi?

¶ Epistola. 125. lib. 7. ad Leandrum, qui eum in Epistola laudauerat. Nolite (ait) me vocare Noemi, idest pulchram: sed vocate me marà: quia amaritudine plenus sum: neque. n. bone vir hodie ego sum ille, quem nosti. Multum fateor exterius proficiendo, interius cecidi. De illorum numero sum, de quibus scriptum est, Deiecisti eos dum alleuarentur: cum eleuatur enim, deijcitur ille, qui honoribus proficit, & moribus cadit. Ego enim vias mei capitis. i. Christi sequens, summopere esse decreueram opprobrium hominum, & abiectio plebis, atque ascensus disponere in valle lachrymarum: vt tanto verius intus ascenderem, quanto foris per conuallem lachrymarum humilius iacerem: At, me multum nunc depri- mit honor onerosus, curæ innumeræ perstre- punt: & cum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladijs scindunt, nulla cordis quies est: prostratum,

& in

ps. 72.

& in infimis iacentem, ac suę cogitationis pō-
dere depressum, nulla aut rara valde contem-
plationis pēna in sublimia leuat. Torpet igna-
ua mens, & circumlatrantibus curis tempo-
ralibus, iam pene ad stuporem deducta, co-
gitur modo terrena agere, modo etiam quę
sunt carnalia dispensare. Aliquando vero stu-
dio exigente, compellitur quędam etiam cum
culpa disponere. Quid multa loquar? Vi-
cta suo pondere sanguinem sudat, idest,
culpam. Prospero flatu nauigabam, quando
in monasterio tranquillam vitam ducebam,
sed procellosis subito motibus tempestas ex-
orta, in sua perturbatione me rapuit, & pro-
speritatem itineris amisi: quia perdita quiete,
naufragium mentis pertuli. Ecce nunc in vn-
dis versor, & tuę intercessionis tabulam quę-
ro, vt qui in naui integra diues peruenire non
merui, saltem post damna ad litus per tabu-
lam reducar. De podagrę vero dolore, quo
scribis te afflictum, ego etiam assiduo dolore
vehementer attritus sum. Sed consolemur, quę
potius sunt dona, quam flagella dolores hi,
quibus delicta purgamus. Pręterea ex bene-
dictione B. Petri mitto vobis pallium ad sola
missarum solennia vtendum. Hęc ille.

¶ Qui per iter huius mundi vasa auri & argen-
ti portat, hoc est, magna merita, caueat a latro-
nibus. i. dæmonibus de vanitate tentantibus.

Qui

Epistola.
126. lib. 7

Ex Epistolis.

Qui enim non potuerunt in principio impedire bona opera, ne fierent, postquam facta sunt, reducunt ea in mentem, ut decepta mens admiretur quam sint magna, quæ fecit, & sic ea perdat. Contra quem per Ezech. i 6. dicitur, Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, appetendo scilicet proprii nominis gloriam. Ideo contra eam ibi dicitur. 32. Quo pulchrior es, descende. i. cade à gratia mea, nempe ob elationem tuam. Remedium ergo contra hoc, est iugiter ad memoriam reducere propria delicta.

¶ Væ qui culmen regiminis non ad officium portandi oneris suscipit, sed ad appetitum gloriæ & transitorij honoris. Væ qui dux Christianæ militiæ fieri sustinet, non dum veteranus miles. i. diu exercitatus in omnium victoria. Episcopus est aurora oriens, quando de nouo venit, non ut præsit, sed ut profit.

Epist. 16. lib. 12. ad Abbatē montis Sinaï. ¶ Nos sub colore Eccles. regiminis mundi humiliter fluctibus volumur: qui frequenter nos obruunt: sed manu cælestis gratiæ protegente de profundo releuamur. Vos ergo qui in tanta quietis vestræ serenitate tranquillam vitam ducitis: & securi quasi in litore statis, nobis nauigantibus, aut potius naufragantibus, orationis manum tendite: & conantes ad terram uiuentium pergere, quantis potestis precibus adiuuate.

¶ Epi-

¶ Episcopus puniens, debet assimilari patri carnali, qui filium flagellat, & tamen ei omnia bona sua seruat; & eum hæredem habere desiderat. His ergo quos affligimus, dulcedinẽ charitatis in mente seruare debemus. *Idem.*

¶ Et ad. 7. interrogationem Augustini Episcopi Anglorum dicit, Sancta Ecclesia in hoc tẽpore quædam per feruorem corrigit, quædam per mansuetudinẽ tolerat, quædam per considerationem dissimulat: vt sæpè malum quod aduersatur, portando & dissimulando compescat. *Idem. Ex Regist. li. 12.*

¶ Quòd ad Episcopos pertineat illud, Videant opera vestra bona, vt glorificent patrem vestrũ qui in cælis est, &c. nota verba Gregorij. Qui iam humanæ laudis concupiscentiam calcare sufficit, peccat bona sua opera occultando: quia defraudat proximum à bono edificationis, & assimilatur illi, qui iacto semine, agit ne germinet. Qui autẽ intentione diuinæ gloriæ ostendit opera sua, etiam ea quæ publicè facit, abscondit: quia cum soli Deo in hoc placere curet, solum ipsum in testem censetur habere. Qui autem in opere occulto quod facit, desiderat deprehendi & laudari ab hominib⁹, hic in publico censetur fecisse opus suum: quia tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes quæsiuit.

¶ Caueat pastor né alios iuuando, se deserat: *Greg. né*

Ex D. Bernado.

ne alios erigens, cadat: nam aliquibus magnitudo virtutis occasio perditionis fuit. nam virtus quando vitijs aliorum renititur, quadam delectatione animus sibi blanditur: quo fit, vt iam metum suæ circumspectionis abijciat: & in quadam secura sui confidentia requiescat: cui iam torpenti seductor callidus omne quod bene gessit, enumerat: eamque quasi ceteris præpollentem, in tumore cogitationis exaltat, fitque fouea mentis, memoria virtutis, cui dicitur Ezechiel. 32. Quo pulchrior es, descende: & dormi cum incircuncisis. Et ibidem. Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo, querenda scilicet priuatam laudem, & gloriã singularem. Igitur bonus pastor, numquam aspiciat reeta quæ agit: sed quæ agere negligit, semperque se se deorsum premat: vt dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis auctore robustius in virtute solide tur.

Sequitur

SEQVUNTUR QVAEDAM

ex Diuo Bernardo ad Eugenium
de consideratione.

Libro primo.

MAXIME condoleo occupationibus tuis, si tamē doles & tu: quòd si non doles, tunc longé magis doleo: sciens longius á salute esse membrū quod obstupuit: & periculosius laborare, quòd se esse ægrum non sentit. Absit ut de te id suspicer, utpoté assuetus delitijs dulcis quietis: ideo non potes desueuisse tam cito, neque subito nō dolere subtractas: quoniam plaga recens, dolore non caret; non dum obcalluit vulnus, & versum est in insensibile. Scio quod non deest tibi materia iusti doloris a quotidianis iacturis, inuitus auelleris a tuæ Rachelis amplexibus: & quoties auelleris, toties renouatur dolor: nihil tamen plus metuo tibi quàm quo per consuetudinem ad hoc deuenias, ut iam non sentias dolorem, quoniā auelleris à Rachele, & implicaris negotijs. Noli nimis credere affectui tuo qui nūc est: nihil tā fixum animo, quod neglectu tempore non obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto callus obducit: & eo in sanabile, quo insensibile fit.

Deniq;

Ex D. Bernardo.

Denique dolor continuus & acerbus, diuturnus esse non potest: quia aut de remedio consolationem accipiet, aut de assiduitate stuporem. Quid non inuertat consuetudo: quid non assiduitate duretur? Primum importabile tibi videbitur onus negotiorum: processu temporis si assuescas, reputabis non adeo: paulo post leue senties: post, neque senties: paulo post, etiam delectabit: ita paulatim in cordis duritiam itur: & ex illa in auersionem. Vereor ne in medijs occupationibus (quoniam multæ sunt) dum diffidis finem, frontem dures: & ita sensim te ipsum priues sensu iusti vtilisque doloris. Itaque multo prudentius erit, quòd te subtrahas occupationibus saltem ad tempus, quàm quòd patiaris trahi ab ipsis, & duci ad cor durum: quod semetipsum non exhorret, quia neq; sentit: quod compunctione & deuotione non scinditur, pietate non emollitur, &c. Nemo autem duri cordis salutem vniquam adeptus est: nisi quem miserans Dñs auferat ab eo cor lapideum, & det ei cor carneum. Ad hoc te trahent maledictæ istæ occupationes, si te totum dederis illis, nihil tibi relinquens. Volo esse tibi lethro, ac dicere tibi, Stulto labore consume ris in tot occupationibus temporalibus: quæ non sunt nisi afflictio spiritus, euilceratio mentis, euacuatio gratiæ: nam fructus horum quid nisi aranearum telæ: de mane vsque ad vespere-

ram

ram litigare, aut litigantes audire? Igitur si hec deploras, emenda: neque te vniquam ad ista duraueris quolibet vsu vel assiduitate. Nolo quòd in hoc habeas patientiã, immo ìpatientia Hebetati cordis inditium est, propriã non sentire continuam vexationem, ac seruitutem.

Itaque consulo tibi, non fias seruus hominum, nò consumas totum tempus in audiendo leges Iustiniani, lites & cauillationes. dic, Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed nò vt lex tua. Tuum principale munus est, ædificare Ecclesiam, docere populos, meditari in

ps. 118.

lege Domini: quę sola est immaculata conuertens animas. Non dico quòd totum te subtrahas illis sæcularibus occupationibus: sed q̄ non tradas te totum. si es homo omnium,

ps. 18.

omnibus omnia factus, esto etiam tui: alioquin quid tibi prodest, si vniuersos lucretis, & te ipsum perdas? Habe igitur te, & si omnes veniunt ad bibendum de fonte tuo, bibe etiam & tu. tu solus sitiens permanebis? Qui sibi nequam, cui bonus? Itaque non totum te des actioni, neque semper: sed considerationi aliquid tui cordis, & tēporis sequestra, vacans deo: quia & ibi præordinas quę agenda sunt secundum Deum, ne præcipitanter fiant. ibi primo scrutaris, & ordinas effectus & actus tuos, demū alienos. Itaque huic tam pio, quàm vtili otio nullam in vita operã

dare,

C

dare,

daſe, vitam perdere eſt. Imitare ſanctum Gre-
gorium, qui vltimã partem Ezechielis obſcu-
riſſimã in otio expoſuit, eo tempore quo Vr-
bs erat obſeſſa: & in ſumma tempeſtate ne-
gotiorum, vt ex eius præfatione liquet.

¶ Non te (ait) ingeras iudicare de terrenis poſ-
ſeſſionibus hominum, etiam contemptibilio-
res qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad iu-
dicandum, dicebat Apoſtolus. Illæ autem cau-
ſæ grauiores quas ad te intrare neceſſe eſt, af-
ſueſce breuiter decidere: precidens fruſtrato-
rias & venatorias dilationes: nihil enim ita
abſque labore manifeſtam facit veritatem, vt
breuis & pura narratio.

Cauſa viduæ intret ad te, cauſa pauperis, &
eius qui non habet quod det.

¶ Multas cauſas etiam indignas audientia, iu-
dica: vt illæ quæ præfeferunt manifeſtam am-
bitionem. Si diſcipulus Chriſti es, igneſcat ze-
lus tuus, exurgat auctoritas tua contra gene-
ralem impudentiam ambitioſorum &c. Fla-
gella eos cum Chriſto, nec aures eis præbeas:
timeant te nummularij, nec fidant in nūmis,
ſed diffidant: abſcondant æs ſuū a te ſcientes te
paratiore ad effundendū, quàm ad recipiendū.

¶ Quatuor ergo tibi (ait) cōſideranda ſuadeo,
ſcilicet te, quæ ſub te ſunt, quæ circa te ſunt,
quæ ſupra te ſunt. Primo noſce te: alioquin
nihil tibi proderit ſcire myſteria omnia, ſi te ne-
ſcieris.

scieris. A te ergo incipiat cōsideratio tua: imo etiā in te semper finiatur. Quicquid se offerat, quod nō pertineat ad salutem tuam, mox respuendum. De te ergo considera quis, & qualis sis. Abiectus eras in domo dei, dictum est tibi, Amice ascende superius super gentes, vt probaret te, an amicus eius sis. Non certe eleuatus es ad dominandum, sed vt euellas, & destruas, & disperdas, & ædifices, & plantes. Nihil horum factum sonat, sed schemate quodam rusticani laboris, labor spiritualis expressus est. Sarculo tibi opus est, non scepro. Absit quòd delitijs resoluaris, aut pōpis. Non blādiatur tibi cathedra excelsa: est enim specula, vnde omnia prospectes, vnde solitudine vrgearis omnium Ecclesiarum, non auri & argenti, quæ in te abhominabilis erit: non vt domineris. Plane enim Apostolis, & tibi interdicitur dominatus, cum dicitur, Reges gentium dominantur eorū &c. vos autē non sic, &c. Et Apostolus probabat se plus ministrum, quia in laboribus plurimis, in carceribus abundantibus, in plagis supra modū, in mortibus frequenter, &c. Nō licet tibi gloriari in cathedra: sed cum ipso Apostolo in cruce Dñi nostri Iesu Christi. Felix q̄ dicere potuit, Plus omnib⁹ laboraui. Et si labor terret, merces inuitet. Exi ergo in agrum Domini tui, & vide quantis syluescat spinis & tribulis: accingere gladio tuo

Ex D. Bernardo.

tuo (quòd est verbum Dei, & auctoritas puniendi) fac vindictam in nationibus, increpationes in populis.

¶ Filius es Apostolorum & Prophetarum, esto fide & moribus, per quæ vicerunt, & operati sunt iustitiam. Valde tibi cõmendo humilitatem: nulla splendidior gemma in ornatu pontificis: quo enim ceteris excelsior, eo humilitate apparet illustrior. Itẽ, monstruosa res est, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: sermo multus, fructus nullus, lingua magniloqua, manus otiosa: vultus grauis, & actus leuis: ingens auctoritas, & nullas stabilitas.

¶ Confer ergo tua posteriora prioribus: si in pontificatu profecisti, in virtute, in sapientia, in intellectu, in suauitate morum, &c. an forte defeceris: si sis paciẽtior, an impatientior solito: iracundior, an lenior: insolentior an humilior, infabilior, an austerior: exorabilior, an difficilior: pusillior animo, an magnanimior: serius magis, an plusculum dissolutus: timorator, an forte fidentior quàm oportet, &c. Oportet etiam quòd innotescat tibi zelus tuus, clemẽtia tua, discretio quoque moderatrix earumdem virtutum: qualis sis in donandis iniurijs, qualis in vlciscendis: quàm in vtroque prouidus obseruator modi, loci temporis. nam hæc tria sunt consideranda in vtu virtutum harum: ne

non

non sint virtutes, si præter hæc reperiantur: nam caligante oculo discretionis, vna præcipit locum alterius, seu occupat terminos. Proce- dit autem hæc caligo, vel ex ira præcipitante, vel ex molliori affectu censuram iudicij ener- uante. Oculus ira turbatus, nihil intuetur cle- menter, suffusus autem quadam fluxa, & mulie- bri mollitie animus, rectum non videt. Non eris innocens, si punias eum cui forte parcen- dum esset: aut parcas ei, qui fuerat puniendus.

Examina etiã qualem te in tribulationibus inuenis, si constantem in tuis, si condolentem in alienis. Peruersissimi cordis eris, si in tuis inueniaris impatiens, & in alienis incompa- tiens. Item si in prosperis, vel modice animum relaxas a sui custodia & disciplina, quod pauci vitant, Nam in incautis, prosperitas se habet ad disciplinam, sicut ignis ad ceram, & radius solis ad glaciem: & facilius inueniuntur, qui in aduersitate retinuerunt sapientiam, quàm qui in prosperitate non perdiderint. Magnus ille est cui inter prospera saltem risus indecen- tior, aut sermo insolentior, aut immoderatio- rum cura corporis, vel vestis, non irrepfit. Nugæ sint longe ab ore tuo. nam inter sæculares nu- gæ, nugæ sunt: in ore sacerdotis, blasphemix: interdum si incidant, ferendæ fortassis, refe- rendæ numquã: immo magis interueniendum caute, & prudenter nugacitati: & prorumpen-

Ex D. Bernardo.

dum in aliquid serium: quod vtiliter & libenter audiatur, & supersedeatur otiosis. Consecrasti os tuum Euágelio, talibus iam illud aperire, illicitum; assuescere, sacrilegum est. Verbū scurrile, quod faceti vrbáue nomine colorát, non sufficit perigrinari ab ore, procul etiá ab aure relegandum: Fæde ad cachinos moueris, sædius moues: detrahere autem, aut detrahentem audire, quod horum damnabilius sit, non facile dixerim. De auaritia non loquor: quia pecuniam, quasi paleam dicaris habere.

QVOMODO PRÆLATVS ERGA

subditos se gerere debeat, ex eodem Bernardo ad Eugenium De considerat.

*Bern. ad
Eug. li. 3.*

ADMONET eundem Eugenium Bernardus, vt opprimat oppressores, vt puniat acriter iniuste appellantes, scilicet quia appellant ad sedem Apostolicam, non quia grauantur, sed vt grauent: Et vt talibus non solum non profit appellatio, sed etiam obsit: hoc est propter hoc grauiter puniantur. Multa ibi inuenies de malis, quæ sequuntur ex friuolis appellationibus, lib. 3. Vehementer etiam ibi inuehitur contra summū Pontificem, qui eximit subditos a iurisdictione suorum prælatorum, & eos sibi facit immediatos.

¶ Ibidem, Quid peius impunitate vitiorum?

Impuni.

Impunitas, filia est incuriæ, mater insolentiæ,
radix impudentiæ: nutritrix transgressionum.

¶ 4. liber exponit, quomodo se debeat gerere
erga domesticos & romanos. Si dicis, romani
proterui & durissimi sunt, attende (ait) fac q̄
tuū est: nō dicitur tibi, sana illū, sed curā illius
habe. Et Apostolus non dixit, Plus omnibus
fructificaui: sed plus omnibus laboraui, &c.

Ibi.lib.4.

1. cor. 15.

¶ Vides (ait) omnem ecclesiasticum zelū ferue
re pro sola dignitate tuenda: honori totum da
tur, sanctitati nihil: aut parum. Si causa inter
ueniente submissius agere, ac socialius te habe
re tentaueris, absit (inquiunt) non decet: tem
pori non congruit, maiestati non conuenit,
quam geras personā attendito. De placito Dei
ultima mentio est: pro iactura salutis nulla cū
ctatio: solum quod sublime est, hoc salutare di
cunt: & quod gloriam redolet, id iustum. O
mne humile probro ducitur, vt facilius inue
nias qui velit esse humilis, quàm qui velit ap
parere. Et tamē illi veri antiqui pastores, qui se
totos pascendis ouibus exponebāt, nihil se ip
sis reputabant indignum, nisi quòd saluti oui
um obuiare putarent: non quærentes quæ sua
sunt, sed impendentes sua & se ipsos pro ani
mabus. Vnde Apostolis ait, Ego autem liben
tissime impendar, & superimpendar ipse
pro animabus vestris: Vnica eorum pompa,
voluptas, quæstus erat, parare Domino plebem

Ibi.lib.8.

2. cor. 10

C 4 per-

perfectā. Immo omnibus modis satagebant in
 multa contritione cordis & corporis, in labo-
 re & ærumna, in fame & siti, i frigore & nudi-
 tate, &c. Hæc consueta fuerunt: nunc vero
 dissueta. Sed vide, Nunc perseverat eadem
 cura, sollicitudo, anxietas, æmulatio: sed non
 tamen ad salutem animarum, sed ad alia com-
 moda nostra. Igitur non erubescas Euangeliū,
 opus fac Euangelistæ: manifesta illis veritatē.
 Si dicis, Irrident me euangalizantem: ideo tu
 magis insiste opportune, importune, clama,
 ne cesses, si forte audiant, & quiescant. Et pon-
 dera quòd ad sceleratos præcipit clamare. Fa-
 teor populum istum vsq; adhuc dura fronte,
 & indomito corde: sed vtrum indomabili, ne-
 scio vnde liquido scire possis. Potest fore qd
 nec dum fuit. Si tu quidem diffidis, sed apud
 Deum non erit impossibile omne verbum: Si
 dura fronte sunt, durato & tu econtra tuam:
 nihil tam durum quod duriori non cedat. Do-
 minus ad Prophetam dicit, Dedi frontem tuā
 duriozem frontibus eorū. Explesti partes tuas,
 si agis cum populo meo, vt dicere possis, Po-
 pule meus, quid tibi debui facere, & non fe-
 ci? Si sic fecisti, neque profecisti: exi de Hur
 Chaldæorū & valde euāgeliza alijs ciuitatib⁹.
 Circa familiares vero valde illi commen-
 dat, vt sint boni viri. Neque (ait) te dixeris bo-
 num malis innitentē: aut si bonus sis, bonitas

Ezac. 3.

Mich. 6.

Zac. 4.

*Ber. Euge-
nio cōsid.
lib. 4.*

tui solius, quem fructum habere potest?
 ¶ Circa distributionem officiorū & beneficio-
 rum, tibi (ait) imputa quicquid pateris ab eo, *Ibidem.*
 qui sine te potest facere nihil. In eligēdis his,
 absit quod attendas ad preces: consilio, non
 prece hic agendum. Sunt quæ necessario a no-
 bis rogantium aut extorquet importunitas,
 aut necessitas meretur: at istud in his quæ no-
 stra sunt. Vbi autem non licet quod volo face-
 re, quis locus roganti? Itaque pro quo rogaris,
 sit tibi suspectus: qui vero pro se rogat, iam
 iudicatus est. Neque interest per se, an per a-
 lium quis roget. Adulantem, & ad placitum
 cuiusque loquentem, vnum de rogantibus pu-
 ta. Si ad talium blanditias cor tuum emoliri
 senseris, memineris scriptum, Omnis homo *Io. 2.*
 primū bonum vinum ponit, sed cum inebrie-
 tati fuerint, tunc id quod deterius est. Viri cal-
 lidi & dolosi proprium esse solet, tunc præten-
 dere humilitatem, cum aliquid obtinere vo-
 luerit. De quo scriptum est, Est qui nequiter se *Ecc. 19.*
 humiliat. Verbo solum adolescentem, & stu-
 dentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis,
 non aliud quàm hostem iustitiæ reputes. Pro
 his dicitur tibi, Manus cito nemini imposue-
 ris. Tales elige, quos postmodum elegisse nō
 pœniteat, quia turpe est tibi sæpe retractare quod
 feceris: & iudicium tuum frequēter periclitari
 non decet. Quæ facere debes, prius diligen-

Ex D. Bernardo.

ter tracta apud te, & cū his qui te diligunt, iuxta illud, Ecclesi. 3. 2. Omnia fac cum consilio, & post factum nō pœnitebis. Elige viros probatos, nō probandos: quia in curia potius deficiunt boni, quā meliorētur mali. Assume ergo potius cunctantes, & renuentes, quā volentes, & currentes. Cōpelle illos intrare, qui præter dominum timeant nihil, nihil sperent, nisi a Domino: in cūctis bene morati, qui sint in consilio prouidi, in iubendo discreti, in disponendo industrii, in agendo strenui, in loquēdo modesti, in aduersitate securi, in prosperitate deuoti, in zelo sobrii, in misericordia non remissi, in otio non otiosi, in conuiuio non effusi, in cura rei familiaris non anxii: qui quod verēcundè excusant, obstinatius nō recusent: qui vulgus non spernant, sed doceant: diuites non palpent, sed terreat: pauperes non grauent, sed foueant, &c. qui orandi officium gerant: & in omni re plus fidant orationi, quā suæ industriæ vel labori: qui se amabiles præbeant, non verbo sed opere: se reuerendos exhibeant, sed actu, non fastu: qui humiles cum humilibus, duos dure arguant, malignantes coerceant, reddant retributionē superbis: qui non de dote viduæ, & patrimonio crucifixi, se vel suos ditare festinent: qui si mittantur a te cū legatione ad alia regna, non afferant pretiosa terrarum: sed relinquāt pacem regnis, quic-

tem

tem monasterijs, Ecclesijs ordinem, clericis disciplinã, &c. Subditque ibidẽ pulcherrima quorundã legatorum exempla, qui redierunt pauperes, neque munera accipere voluerunt.

¶ Insuper diligenter gubernã domũ tuã, nam vt dicit Apostolus, Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ dei diligentiam habebit? Non quo minimis domus tuæ intẽdas, cũ sis occupatus maximis. Nullo ergo modo implices animũ curis rei familiaris ac rerũ tuarũ, cum oporteat te habere animum liberũ, quem nulla sibi vendicet violenta occupatio: nobilẽ quem nulla deorsum trahat indigna affectio: firmũ, quem nulla concutiat repentina turbatio: inuietũ, quem nulla fatiget etiam cõtina tribulatio: amplũ, quem nulla coarctet rei temporalis amissio. & hæc habere non poteris, si diuiseris animũ: & partem dederis rebus Dei, partem reculis tuis. Aliũ ergo pone, qui pro te molat: & solus implicet. Nam quædã per te solũ agere debes, quædã per te simul & per alios, quædã per alios tantũ, & in hoc postremo loco sunt curæ tuarũ rerũ tẽporaliũ. præfice ijs fidelẽ seruũ, q̄ nõ fraudet, & prudentẽ, q̄ nõ fraude, & da illi auctoritatẽ & facultatẽ p̄ libito agẽdi, cui omnes obediant, & nemo illi dicere possit, Cur sic fecisti? Clandestinas, & susurratas delationes non accipias aduersus eum: magis detractiones censeas. Et hanc velim

Idem Ad Eugen. de consider. lib. 4.

1. Tim. 3.

*Idem
ibidem*

gene.

Ex D. Bernardo.

generalem tibi regulam constituas, vt omnem qui palam veretur dicere, quod in auro loquutus est, suspectum habeas: quod si coram dicere noluerit, vt tu iudices, delatorem crede, non accusatorē. Igitur tu illi p̄posito habeas fidem, vt tu tibi vacare possis, & ecclesie dei.

Si dicis non inuenio fidelem, vel prudentem cui sic plene fidam: consulo quod potius sustineas minus fidelem, quam quod te immergas labyrintho huic: Iudas enim fuit œconomus Saluatoris.

Idem.
Ibidem. ¶ Idem ibidem, sacerdotes domestici tui, nisi honestiores ceteris sint, in fabula oibus sunt, Igitur in vultu, in habitu, in incessu illorum, qui circa te sunt, nihil residere impudicum, nihil indecens patiaris. Et memero quod dicit Sapiens, Filie tibi sunt, noli faciem hilarem ad eas ostendere. Non tamen suadeo tibi austeritate, sed grauitatem, quia illa fugat infirmiores, hæc vero reprimit leuiores: illa quidem si adsit, facit odibilem, hæc si desit, facit contemptibilem; in omnibus tamen modus melior. Ego, nec seuerius velim, neque dissolutius. Quid hac mediocritate gratius? vt non de seueritate sis oneri, neque de familiaritate contemptui? Ad hoc semper est necessaria custodia oris: quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. Vbique ergo frenanda lingua præceptus: præsertim in conuiuio. Igitur actu sis se-

UCRUS

uerus, vultu serenus, verbo serius, ament te
domestici tui: si non, fac vt timeant. Prouide
capellanis in necessarijs: vide ne egeant.

¶ Tales studeto habere familiares, qui si velles
aliquatenus deuiare, non sinerent, frenarent
præcipitem, dormitantem excitarent, quorum
libertas excedentem corrigeret, extollentem
reprimeret: quorum constantia & fortitudo
nutantem firmaret, erigeret diffidentem: quo-
rum sanctitas, ad omnia te bona incitaret.

¶ In fine huius. 4. libri docet quomodo se ha-
bere debeat cum potentibus iniquis, Quan-
do (ait) malitiæ iuncta est potentia, aliquid
tibi super hominem præsumendum est. Vultus
tuus superficientes mala. timeat spiritum
iræ tuæ, qui hominem non veretur, timeant
orationem tuam, qui admonitionem contem-
psit: cui irasceris tu, Deum sibi iratum, non
hominem, putet.

¶ Familiares tui (si non sunt spirituales)

non diligunt te, sed tua, immo nec

te, nec tua, sed quæ sua sunt

quærent: & ea venan-

tur adulationibus,

& cetera.

Collecta.

Idem.

*De confi-
derat. lib.*

Idem.

Ex D. Bernardo.

COLLECTA EX EPISTOLIS

Bernardi, & alijs eiusdem operibus.

Ber. Ser.
10. super
Cant.

SI rebus raritas pretium facit, nihil in Ecclesia pretiosius, nihil optabilius bono vtilique pastore. nempe rara avis est ista, quem proprię cura animę non impedit a sollicitudine commissarum, aut retardat, qui nõ quærit quæ sua sunt, neq; quod sibi vtile est, sed qđ multis. ¶ Quòd si talis ad regimen animarum assumitur, qui se neque ad congaudendum sentit pnum, neque promptum ad condolendũ, talis quidem alijs non prodest, sibi obest plurimũ, pascat autem gregẽ exemplo ædificationis, verbo prædicationis, fructu orationis: habeat tria, scilicet bonitatẽ, disciplinã, & scientiã. Prima dat exemplũ, secunda corripit, tertia instituit. ¶ Eget pastor eruditione, sed multo magis vntione, quæ sola docet de omnibº. Eget vigore & feruore: vigore quidem, ne cedat tribulationi, sed pro iustitia persecutionẽ viriliter sustineat, feruore autem, vt nullis capiatur voluptatibus, nullis illecebris eneruetur, iam non sibi viuere studens, sed ei qui pro eo mortuus est. Cum infirmantibus infirmetur, vratur cũ scãdalizatis, fiat etiã (si oportet) iudæis iudæus, cum lob, sit frater draconũ, & socius structionum: nõ timeat p fratibus cũ Moyse deleri de lib.

lib. vitæ, & cū Paulo anathema esse a Christo.

¶ Idē. Censura numquā remissa, intermissa ta-
men plerumq; plus proficit. Vigor iustitię semp
feruidus, sed nūquā præceps, nō. n. omne qđ li-
cet, statim expedit. Aestuet zelo charitas, alio-

qui improbe præest, qui non prodest. Fidelis
(ait Dñs) seruus, quē constituit Dñs sup fami-
liã suam, vt det illis cibū in tempore. Vide (ait

idē) quia cōstitutus es non ad imperandū, sed
ad dispēsandū. ¶ Et serm. 58. super Canti. Acce-
ptatio prælaturę procedere debet ex quadã in-
tima stimulatione sollicitate nos, æmulari fra-
ternam salutem, æmulari decorem domus Do-
mini, incrementa lucrorum eius, incrementa
frugum iustitię eius, laudem & gloriam eius,
vt euellat & destruat, ædificet, & plantet.

¶ Tu aut frater, qua nã dementia aliena curare,
aut ambis, aut acquiescis, cui adhuc nulla aut
tãtilla charitas, vt feruore liquefcas, pauore d-
ficias, perturbis tristitia, auaritia cōtraharis,
protraharis ambitione, conuitijs exagiteris,
curis euiscereris, honorib⁹ tumeas, &c. Demū
(ait) periculosissime promouetur, qui non dū
adeptus est plenã charitatē, etiam si alijs vir-
tutib⁹ pollere videat, etiã si habuerit omnē sciē-
tiã, & dederit omnē substãtiã suã paupib⁹, &c.

¶ Idem (in Epist. 42. ad Henric, Ep̄m Senonē.)
fingit carnali pastorī oues. i. populū dicentē, Si
instar mei q̄ ouis sū, pastor me⁹ etiã curuus gra-

ditur,

Idem,

Mat. 24.

*Idē super
Can. Ser.
18.*

Idem,

Ex D. Bernardo.

ditur, vultum gerens deorsum, & terram semper respiciens, & soli ventri mente ieiunus, pabula quæritans, in quo discernimur? Si venerit lupo, quis prævidebit & occurret? Quid indecentius, quam quod pastor more pecorū sensibus incubet corporis, hæreat infimis, inhiet terrenis, & non erectus stet vt homo, suspiciens cælestia, quæ sursum sunt quærens & sapiens, non quæ super terram?

Idem.
Ibidem.

¶ Dic mihi sacerdos, qui amas pretiosum habitum, quæris placere Deo an mundo? Non quidem deo: Si vero mundo, cur ergo sacerdos? Nam si deo non places, neque illum placas: si non placas, cur sacerdos?

Idem.

¶ Væ (ait idem) ministris infidelibus, qui nec dum reconciliati, negotia recôciliationis alienæ apprehendunt: quasi homines qui iustitiam fecerint. Væ filiis iræ, qui se ministros gratiæ profitentur. Væ qui nihil habent de spiritu mansuetudinis: quo præoccupatos in aliquo delicto possint instituere, considerantes seipso, ne & ipsi tententur. Procul ab eis viscera misericordiæ sæuire potius, & tyrannos se exhibere lætantur, quæltum æstimant pietatē: transitoria damna valde timent, quia temporalia lucra sectantur. nolunt sustinere persecutionem propter iustitiam: quoniam magis terrenam mercedem quærunt, quàm iustitiam.

Idem.
Ad episc.
Londoniē.

¶ Idem Epistola. 24. Curritur ad Ecclesiasticas curas:

curas : tamquam sine curis iam quisq; victurus sit, cum ad curas peruenerit . Et qui non dum has curas experti sunt, videntes alios qui iam humeros submiserunt huic sarcinæ, non solum nõ gemere tamquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari : non deterrentur periculis, quæ cupiditate cæcati, nõ vidēt. Quæ ista insania est ? Vbi timor Dei? vbi mortis memoria? vbi gehennæ metus? & terribilis expectatio illa iudicij? Quo ascendis miser? Vt ab altiori gradu sit casus grauior? neq; enim paulatim decides, sed tamquam fulgur in impetu vehementi (quasi alter Sathanas) subito deijcieris. Non cum tanta alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera: grauari profecto metuerent; nec cum tanto labore & periculo dignitates affectarent: affectant autem, quia sola attenditur gloria, non pœna. Væ tibi Episcopo, quia peccata populi comedis : ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Dic mihi, quantum desudas vt gemitibus, orationibus, pœnitētia, prædicatione, &c. diluas peccata illorum, quorum bona comedis? Venies miser ante tribunal Christi, & audietur grauis quærela populorum, accusatio dura eorū quorū vixere stipendijs, neq; diluere peccata: quibus facti sunt duces cæci, & fraudulēti mediatores. Quid tibi insipiens delitiæ sapiūt, quid diuitiæ illæ oblectāt oculos, quibus mercaris

D

tam

Ex D. Bernardo.

tam graue iudicium ? tam duræ temetipsum obligans rationi ? Vniuersa quidem vsq; ad quadrantē nouissimū exigeris . Nō licet tibi de facultatibus ecclesiæ luxuriari; & in superfluitatibus cōsumere: sed solū viuere. nō licet ditari, nō licet cōsanguineos extollere, nō licet palatia ædificare. Deniq; quidquid præter necessariū victum, ac simplicē vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.

¶ Idem, Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur: nam patrimonia sunt pauperū facultates ecclesiarū: & sacrilega eis crudelitate surripitur, qđquid ministri, & dispensatores vltra victū accipiūt, & vestitū. Neq; enim ordinauit deus his, qui euangelio seruiunt, de euangelio quærere diuitias, vel ornatum: sed viuere ex eo, vt scilicet sint contenti alimenta corporis, non gulæ irritamenta: & quibus tegantur, non quibus ornentur, accipere. **Mat. 19.** Quis (ait) rapuit ab ore Apostolorum hoc verbum gratiæ & fiduciæ, Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te ? Ecce. n. vt populus, sic sacerdos; similiter volūt diuites fieri: immo abūdātius hāc quærūt cōsolationē: similiter amici egēt, vt ī aliena tabernacula recipiātur, vtpote propria nō habētes, ¶ Cōtra episcopos immemores sui officij pulchre agit Bern. super cant. sermo. 10. & 33. & 77. & in serm. conuersionis s. Pauli, & in episto-

epistola. 42. ad Henric. episcopum.

¶ Idē Epistola. 201. Narrat hic, quomodo quidam Abbas conditione timidus & verecūsus, excusabat se a prædicādo & gubernando; allegans suam indignitatem, &c. cui ille inter cetera dicit, Neq; sterilis verecundia grata est, neq; humilitas præter veritatē laudabilis: officium tuum attende; pelle pudorem consideratione officij. Sed non sum (inquis) ad ista sufficiens; quasi vero deuotio accepta non sit ex eo quod habes, non ex eo quod non habes? De solo tibi credito talento respondere tibi para, securus de reliquo: si multum accepisti, da multum: quod si modicum est, & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non est, neq; in maximo. totum da, quia totum repetēdum est, vsq; ad nouissimum quadrātem: sed sanē quod habes, non quod non habes.

*Ber. Epi.
ad Baldui
num abb.*

¶ Bern. epistola. 236. ad Cardinales, quia elegerant in papam, abbatem filium suum Eugenium, inter cetera, sic dicit, Potuit contingere qd de beneplacito Domini fieret hæc electio; sed nō sum securus: quoniā fili^o delicat^o est, & tenera verecūdia eius; assueta poti^o otio & quieti, quā tractādis quę foris sunt: timendūq;, ne nō ea auctoritate qua oportuerit, sui apostolatus officia exequat. Quid putatis gerere animi, nūc hominē illū, qui de secreto internæ cōtemplationis & amica solitudine cordis (tamquā

Idem.

D 2 infans

Ex D. Bernardo.

infans è gremio & sinu matris) subito perturbatus, tractum se ad medium videt; & quasi ouem ad victimam ductum, ad tam insueta & insuauia, nisi Dominus supponat manum suam? Heu necesse est obruatur, & opprimatur onere insueto & nimio, formidabili gigantinis, & angelicis humeris.

Idē. Bēr.

¶ Ad eundem Eugenium Epistola. 237. inter cetera sic dicit, Alioquin per quem alium hæc tam debita libertas (loquitur de libertate spiritus, quæ debet fulgere in pastore) sperabitur, si & tu (quod absit) in Christi hæreditate quæras, quæ tua sunt: qui iam & ante didiceras non dico tua non retinere, sed nec tuus esse? Ergo fiduciam talem habens in te, qualē in nullo prædecessorum tuorum, a multis retro temporibus visa est habuisse omnis Ecclesia sanctorū, ideo exultat in te & c. Et ego exultaui fateor, sed cum tremore exultaui: sed in ipso exultationis meæ articulo, timor & tremor venerunt super me. Considero gradum, & casum vereor; considero fastigium dignitatis; intueor faciem abyssi iacentis deorsum; at-tendo celsitudinem honoris, & é vicino periculum reformido, pro eo quòd scriptum est, Homo cū in honore esset, non intellexit: quia scilicet honor absorbit intellectū. Altio-rem fortitus es locum, sed non tutiorem: terribilis prorsus, terribilis est loc^o iste: terra in qua stas,
terra

ps. 48.

terra sancta est : vbi sedit Petrus egregius magister ; qui docuit terrena calcare , qui excussit manus suas ab omni munere , qui dicebat de corde puro , & conscientia bona , Argentum & aurum non est mihi. Et post aliqua ; Quis mihi det antequam moriar videre ecclesiam Dei , sicut in diebus antiquis ; quando Apostoli laxabant in capturam , non in capturam argenti vel auri ; sed in capturam animarum ? Quam cupio illius te hereditare vocem , cuius adeptus es sedem , Pecunia tua tecum sit in perditionem ? O vox tonitruum , o vox magnificentiae & virtutis : ad cuius terrorem confundantur , & conuertantur retrorsum , omnes qui oderunt Syon . Hoc desiderant , hoc suspirant omnes pii , vt omnis placentatio quam non placentavit Pater caelestis eradicet . Ad hoc constitutus es super gentes , & regna ; vt euellas , & destruas , & aedifices , & plantes . Audita electione tua multi dixerunt , iam securis ad radicem arborum posita est : confortare igitur , & esto robustus : manus tuae in cervicibus inimicorum tuorum . Vendica igitur tibi animi constantiam , & vigorem ; quia haec est pars quam Deus dedit tibi extra fratres tuos ; quae tulit de manu Amorreorum & c .

¶ Et ad eundem Epistola . 239 . quia quaedam opera iustitiae strenue exercuerat , deponendo indignos ; cogaudens illi , animat ad similia , dicens , Siquidem in ruinam , & resurrectionem multorum ascendistis hanc cathedram : ruant ruant

Act. 3.

Act. 8.

Idem .

D 3 qui

Ex D. Bernardo.

qui noxie stant; erigantur digni, ponatur securis ad radicem steriliū plantationum: præsi-
dente humili Eugenio, deponantur superbi de
fede; & exaltentur humiles: esurientes im-
pleantur bonis, & diuites dimittantur inanes.

Idem. ¶ Idem Serm. super Cant.; deplorat, quòd post-
quàm factus est abbas, nō potest diligenter cu-
stodire vineā propriam. i. animam suam. Væ mi-
hi (ait) a periculo animæ meæ, quoniam vi-
neis alienis intentus, minus circa vineam meā
diligens, minusq; sollicitus fieri cogor: nec se-
pem circūdare, nec torcular fodere in ea licet.
Heu, destructa est maceria eius: & vindemiant
eam omnes, qui prætergrediūtur viā: patet ex-
posita tristitiæ, iracūdiæ, atq; impatientiæ per-
uia. Demoliuntur eā sedulæ quædā vulpeculæ,
instantiū necessitatū; irrumpūt vndiq; anxietate-
res, suspitiones, sollicitudines, turbæ discordan-
tiū, causarū molestiæ rara hora defunt: nō est
prohibēdi facultas, nō copia declinādi: sed nec
orādi spatiū. Quo imbres lachrymarū pfunde-
re sufficiā sterilitatē animę meæ? Omnes palmi-
tes eius aruerūt præ inopia; iacent sine fructu:
eo q̄ non habeāt humorē. Iesu bone, quot fasci-
culos sarmentorū ex eis, in tuo quotidie sacri-
ficio vstio cōtriti cordis mei, te teste absumit?

Idem. ¶ Contra eos qui se ingerunt prælaturis, dicit
in eodem sermone, Miror audaciam plurimo-
rū; quos videmus de suis vineis non colligere,
nisi

nisi spinas & tribulos : vineis tamen domini-
cis, etiam se ingerere non vereri : fures sunt &
latrones ; non custodes nec cultores .

¶ Idem Ser. 42. super Cant. egregie probat, q̄
 quando pastor arguit, & monet omni deligen-
 tia peccatorem, tamen ille non proficit, nō de-
 bet cōsolationem accipere, quasi iam perfece-
 rit officium suum : sicut neq; mater consola-
 tur videns filium suum morientem ; quamuis
 in eius curatione fuerit diligētissima : quia in-
 tētio prælati nō debet esse, seruare propriā ani-
 mā, sed animas filiorū ; quas vbi nō viderit in-
 columes, nō debet admittere consolationem .

¶ Lege serm. 52. super Cant. vbi arguit prēla-
 tos qui non possunt ferre, nisi optimos subdi- *Idē. Ber.*
 tos. In quibus (ait) probabis tuam patientiam,
 si omnes inquietos excluseris ? quibus adhibe-
 bis diligentiam disciplinæ, si omnes indisci-
 plinatos vel effugaueris, vel fugeris ?

¶ Idē serm. 57. super Cant. sic dicit, Hoc habet
 vera, & casta contemplatio, q̄ mentem quam
 diuino igne vehementer succenderit, tātō in-
 terdum repleat zelo, & desiderio acquirendi
 deo, qui eum similiter diligant, vt otium con-
 templationis pro studio cōtemplationis, liben-
 tissime intermittat. Et rursus posita votis ali-
 quatenus in hac parte, tanto ardentius redeat
 in idipsum, quāto fructuosius intermisisse me-
 minerit . Et item sumpto contemplationis

D 4 gustu,

Ex D. Bernardo.

gustu, valētius ad conquirēda lucra, solita alacritate recurrat. Ceterum inter has vicissitudines plerumq; mens fluctuat, metuēs & vehementer exæstuans, nè fortè alterū horū (dū suis affectionibus hinc inde distrahitur) plus iusto inhæreat; & sic in vtrolibet, vel ad modicum a diuina deuiet voluntate. Aestuat ergo graui-ter vir sanctus inter quietem cōtemplationis, & fructum operis seu prædicationis: & semper gemit, vel de perturbata quiete ob actionē: vel de neglecta fructuosa actione, ob quietem contemplationis: semper de his pœnitentiam agens: & singulis momētis cum gemitu, Domini inquirens voluntatē. Nam vnicum in huiusmodi remediū seu refugiū oratio est, & frequens gemitus ad Deum: vt quid, quando, quatenus nos facere conueniat, demonstrare assidue velit. Ideo talis anima tribus titulis a sponso donatur: Appellatur enim Amica mea (quia intendit lucris sponsi prædicādo, & operando) Formosa mea, ob fulgorem contemplationis: Columba mea, quia iugiter gemit timēs in singulis displicere sponso. Igitur (inqt) perfectus eris, si hæc tria habueris: si pro te gemas: si proximo vtiliter subuenias: si in diuina contemplatione exultes. Huic ergo dicit spōsus, Surge amica mea (scilicet a somno contemplationis, quē in sinu meo gustasti) & veni ad quæstum & lucra animarum. Iam .n. hyems

tran-

Can. 2.

Can. 2.

transijt, & c. idest iam cessarunt impedimenta,
& est iam tempus commodum prædicâdi. De *D. Ber.*

hoc vide ibi serm. 58. vbi dicit, quòd quoties
 illum qui tenetur prædicare ex officio, stimu-
 lat conscientia ad quærenda lucra animarum,
 toties intelligat adesse sponsum inuitantem
 eum ad putationem & cultum vinearum, idest
 animarū seu Ecclesiarū: vt euellat, & destruat,
 ædificet, & plantet, arguat, obsecret, increpet.

Adolescētulæ (de quibus in Cant.) sunt anime *cap. 6,*
infirmæ, quarum non est numerus, quarū gerit

curam Iponsa (idest anima sancti pastoris) pro-
 pter sponsum: tamquam magister & mater, &
 semper cum illis est, quoties cū sponso non est.
 ¶ Idem Bern. Ser. 76. super Can. & Ser. 77. dicit,
 quòd qui dimittit oues sine custode, non est
 pastor ouium, sed luporum.

¶ Idē Ser. 85. super Cant. spirituales matres .i.
 sancti pastores habēt duo genera pariendi, ex
 quib⁹ accipiūt diuersas soboles: videlicet præ-
 dicâdo pariunt animas: & meditâdo pariūt spi-
 rituales intelligentias. Et in hoc secūdo genere
 interdū exceditur, & seceditur etiā a corporeis
 sensibus, vt sese non sentiat, quæ verbū sensit.
 Hoc fit cum mens ineffabili verbi illecta dulce
 dine, quodammodo se sibi furatur: immo ra-
 pitur, atque elabatur a seipsa, vt verbo frua-
 tur. Aliter sanè afficitur mens fructificans ver-
 bo, aliter fruēs verbo: illic sollicitat necessitas
 proximi,

proximi, hic inuitat suauitas verbi. Et quidem læta in prole mater, sed in amplexibus sponsi lætior; chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Bonum est salutare multos: accedere autem & cum verbo esse, multo iucundius. At quando hoc? aut quamdiu hoc? dulce cōmertium, sed breue momentum, & experimentum rarum. Quæris ò curiose, quid sit hoc verbo frui? quære ab experto: aut si mihi experiri daretur, putas me posse eloqui quod ineffabile est? Para ergo verbo non aurem, sed mentem: non docet hoc lingua, sed gratia.

Benar.

¶ In Epi. 271. ad comitem Theobal. habes regulam ad multa: nam hic omnes magna amicitia magnisque collatis beneficijs toto ordini, valde sibi Bern. deuinxerat: pro quo etiam & pulchra scripserat Pontifici summo. Accidit ergo, quod comes hic rogarat Bernardū, vt vellet intercedere apud Pon. quo filius suus non dū adultus, dignitatem quandam ecclesiasticā adipisceretur: Ad quod respondit Bern. negās omnino ei auxiliū in hac parte: quia (inquit) proculdubio offendo deū, si facio quod requiritis: quē si offendo, nō est cur me diligatis? cū solū propter Deū me tantillū tant⁹ princeps diligatis. ¶ Ibi etiam dicit, quod nulli adulto licet habere plures honores, aut dignitates in pluribus ecclesijs, nisi dispensatorie, videlicet ob magnā vel ecclesiæ necessitatem, vel personæ vtilitatem.

Idem

Et

Et concludit epistolam dicens, vbi vero emer-
serit quod secundum Deum habere possit, pro-
babo me amicum : & operam meam si opus
fuerit, non negabo.

¶ Idem in Epistola. 276 ad Eugenium, consulit
ei, vt irritet testamentum (etiam nō seruato or-
dine juris) quod quidam episcopus vir bonus
facerat : in quo relinquebata, quæ habebat
cuidā nepoti, instigante ad hoc maligno quo-
dam, cum episcopus esset turbatus, aut stupi-
dus . Et ne opponat quis, quòd oporteat in
hoc pcedere ordine juris, respōdet, Ordinatif-
simū est, minus interdū ordinate aliquid fieri :
nā qui sane sapiunt, clauēs vestras alterā in di-
scretione, alteram in potestate constituunt.

¶ Idem in Epist. 2. Bona mater charitas in pa-
store, cum arguit, mitis est : cum blanditur,
simplex est : pie solet sæuire, sine dolo mulcere,
patienter irasci, humiliter indignari. *In princ.*

¶ Idem in Epistola. 24. ad magistrum Gilbertū
episcopum Londonien. qui omnia sua disper-
ferat, & pauperibus erogauerat. Sermo (ait)
quem audiuius, magnū dedit suauitatis odo-
rem. Extincta est auaritia, cui non suaue redo-
leat, charitas regnat, cui dulce non sapiat ?
Tali testimonio oportebat tuam philosophiā
clarefcere, & hoc sine tua præclara studia com-
pleri. Nō fuit magnū, quòd magister Gilbertus
fieret episcopus : sed episcopū londoniensis me-
paupe-

Ex D. Bernardo.

pauperem viuere, id planè magnificū: nō enim tanto nomini aliquid augere potuit sublimitas dignitatis; auxit autem plurimum humilitas paupertatis. Dispersisti pecuniam: quid est pecunia ad iustitiam? quam pro ea commutasti? Iustitia (inquit) eius manet in sæcula sæculi. Num ita pecunia? Igitur laudabile principium, condignum consequatur finem: & cauda hostiæ, capiti coniungatur.

ps. 111.

¶ Idem Epistola. 25. ad Archiepiscopū Rothomagen. qui fuerat assumptus ex ordine Cluniacen. Benigne (ait) si nō dissimules, egit tecum superna misericordia: prouida namq; dispensatione nō prius præfectus es malis, quàm sociatus bonis; quorum cōsortio & exemplo fieres bonus: vt sic postea etiam inter malos, viuere bonus posses: quod est tantæ virtutis, quantæ est difficultatis: tangere picem, & non inquinari ab ea. Ideo David dicebat, Habitauit cum habitantibus Cedar: non dixit, Habitauit in Cedar: quia quamuis ipse corporaliter habitaret cum habitantibus Cedar, ipse tamē in lumine erat. Nō sic illi de quibus ipse dicebat, Commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, &c. Igitur esto patiens, qui non vincaris a malo; & esto pacificus, vt vincas in bono malum: esto patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præes malis. Habeat charitas zelū, sed adhibeat pro tēpore modū seueritas.

ps. 119.

ps. 105.

Censura

Censura quidem numquam remissa, inter mis-
sa tamen plerumq; plus proficit: vigor iusti-
tix semper feruidus, sed numquam præceps:
sicut non omne quod libet licet, sic non omne
quod licet, statim expedit.

¶ Idem ad Episco. Lausanen. Epi. 26. Manum
vestram misistis ad fortia, opus est fortitudi-
ne: speculator domus Israel facti estis, opus
est prudentia, &c.

¶ Idem ad Episcopū Gebenen. Epist. 28. Om-
nia fac cum consilio, nec tamen omnium, aut
quorūcunq;: sed tantū bonorū. Bonos in con-
silio, bonos in obsequio ac contubernio: qui
vitæ & honestatis tuæ custodes sint, & testes.

¶ Idem ad Theobaldum Episc. 37. De exequen-
da iustitia quando culpa, tam aperta atq; inex-
cusabilis videtur, quòd nulla nisi cum iustitiæ
periculo, misericordiæ occasio relinquatur:
etiam tunc cum tremore & dolore exequenda
est iustitia, scilicet vt iudex magis cōpulsus offi-
cij necessitate hoc agat, quàm vindicandi libi-
dine. Vbi autem obiectum crimen, aut minus
certum esse cognoscitur, aut excusandum susci-
pitur, hoc libentissime amplectēdum est: quia
salua iustitia, pietas locum inuenit.

¶ Idē Epist. 42. ad Archiepiscop. Sennonen. tra-
ctat de perturbatissima vita Episcopi. Et primo
dicit, quòd Episcopi comparantur his, qui *ps. 106.*
descendant in mare: facientes operationes in
aquis

Ex D. Bernardo.

aquis multis: qui ascendunt vsq; ad cælos, descendunt vsq; ad abyssos; & animæ eorum in malis tabescunt: turbati sunt & moti sicut ebrii; & omnis sapientia eorū deuoratur. Si ego (ait) solus mihi ipsi sum scandalo, solus tædio, solus oneri atq; periculo: quibus ergo molestijs angitur? quibus laceffitur iniurijs? cui etiam & si propria cessent, numquam tamen de alienis desunt foris pugnae, intus timores.

Idem.

¶ Ibi etiam monet, quòd episcopus nō admittat ad consilium, nisi eos homines qui & boni viri sint, & prudentes. Et laudat eū, q̄ acceperit in consiliarios duos episcopos comprouinciales, qui tales erant. Horum (ait) acquiescendo consilijs, neq; præceps eritis in sententia, neq; vehemens in vindicta, non in corrigendis remissior, nō seuerior in parcendis, nō pusillanimis in expectandis, nō citus ad promittendū, nō ad reddendū tardior, neq; prodigus dator &c. Ibidem. Prohibes me (quia ouicula sum) de episcopis iudicare. vtinā & oculos mihi clauderes, vt neq; cernere possem, quæ contradicere prohibes. Si video lupas sæuissimas (scilicet curiositatem & vanitatem) irruere in pastorem meum, cur non infremam, vt ad meum fortè balatum, cruētis bestijs a quopiam occurratur, & succurratur perituro? Quid facient de me (qui ouicula sum) quæ & in ipsum pastorem tanta feritate insiliunt?

¶ Ibi

¶ Ibi etiam agens contra episcopos, qui esuriē- *Idē. Epist.*
 tibus pauperibus, expēdunt sua in fastū & ve- *ad Theo-*
 stes, &c. dicit, quòd quamuis contra eos fama *bal. episc.*
 sileat, & populus de hoc non murmuret: quia
 non potest (ait Dominus) mundus odisse vos: *Io. 7.*
 sed non silet fames pauperū. Ibi multa de hoc,
 quòd videlicet episcopi de portione illa, quæ
 est necessaria ad propriam vitam sustentandā,
 pascunt suos oculos, emendo ea quæ ad nihil
 aliud conducunt, quàm ad pascendos oculos:
quidquid autem vanitatibus accrescit, necessi-
tatibus pauperum detrahitur. Iumenta gra-
 diuntur onusta auro & gemmis, & nostra (in-
 quiunt pauperes) nō curatis corpora nuda, &
 esuriētia. Et tamē hęc oīa nec negotiationis stu-
 dio, neq; proprio manū exercitio, neq; iure
 hæreditario acquisuistis, &c. Hęc pauperes
 coram deo tantū gemūt? cui corda loquūtur:
 nō enim audent aperte causari aduersus ep̄os;
 quibus interim pro sua vita necesse habēt sup-
 plicare. Veniet tamē dies, quādo stabūt in ma-
 gna constantia aduersus eos, qui se angustia-
 uerunt, &c. Et Dñs dicet, *Matth.*
 Quamdiu nō fecistis *25.*
 vni de his minimis meis, nec mihi fecistis.
 ¶ Verus Ep̄us (vt ibi Bern. ait) sit in præsentia- *Epist. 37.*
 rum tamquā vas perditū, vt quādoq; sit vas in *Ad comit.*
 honorē: nō. n. pure valet Dei, vel proximi que- *Theobal-*
 rere lucra, nisi qui propria lucra contempse- *dum.*
 rit: & extrinsecas gloriolas perfecte respuerit.

¶ In

Ex D. Bernardo.

- ¶ In eadem Epistola, Scholares pueri & impubes adolefcentuli, ob sanguinis dignitatem promouentur ad Ecclesiasticas dignitates; & de sub ferula transferuntur ad principandum præsbyteris: letiores interim quòd virgas euaferint, quàm quòd meruerint principatum.
- Ber. Epist.* ¶ Ibi increpans Abbates, qui procurabant exemptiones ab obedientia Episcoporum, & gestare etiam mitras, dicit, Quis dabit mihi cætum in mei custodiã deputari pastores? nam plus timeo dentes lupi, quàm virgã pastoris? O stupenda insania, non cūctari præponi custodem plurimis animabus: & non posse ferre vnum custodem super propriam animam.
- Ad Epis. carnoten.* ¶ Idem Epist. 55. dicit, quòd bona fama Episcopi affert ei graue onus: quia omnes miseri moti odore fame, fiducialiter currunt ad ipsum in suis necessitatibus, vt ad communem patrem.
- Ad eundem.* ¶ Idem Epistola 66. Scandalum cuiuslibet aduersus me, siue iustum siue iniustum sit, non debeo dissimulare:
- Ad Guid. abbat. de trib^o font. ps. 34.* ¶ Idem Epist. 70. Episcopus & si facit totum, quod in se est ad conuersionem alicuius, si tunc ipse non cōuertitur, nō est satis vt consolationem recipiat. Discedāt (inquit Ber.) a me qui me cōsolantur, & dicūt, quia oratio mea in sinu meo reuertetur, dū is pro quo emissa est, nō dum cōuertitur. Neq; audio illos, qui mihi blãdientes asserunt, iustitia iusti super eum erit, dum

dum impius in sua impietate remoratur. Non enim recipio consolationem, quamdiu fratris video desolationem.

¶ Idem ad quendam Abbatem Epist. 72. qui eum in litteris suis, vocauerat patrem, & dominum inter alia sic dicit, Qui me exaltat humiliat: & qui me humiliat, exaltat: sic tu me exaltando, deijcis: & extollendo, deprimis. De talibus soleo deo cōqueri in orationibus, Qui laudabant me, aduersum me iurabant: ad quam meam quærimoniam audio Deum respondentem, & attestantem, Vere qui te beatum dicunt errorem mittunt. Et ego subiūgo, Igitur Domine, auertantur statim erubescētes, qui dicunt mhi, euge, euge: idest, illi qui me laudant, ignorantes vilitatem meam, tandem cognoscentes eam, Erubescant, & pudeat eos talem laudasse, ac proinde desistant.

¶ Idem Epist. 78. publice manifestat culpam cuiusdā diaconi; qui simul erat archidiaconus, & decanus, ac dapifer regis Frāciæ: & dicit, q̄ non est curandum, si scandalizetur ille, cuius vitia carpuntur: quia melius est vt scandalum oriatur, quàm vt veritas relinquatur.

¶ Idem Epist. 80. monet quemdam Abbatē puniturum quosdam, quòd puniendo, non solum consideret, qua pœna illi digni sunt: sed etiam quid dignum sit sibi punienti, scilicet vt misericordia superexaltetur iudicio, &c.

*Ramaldū
abbat. su
sniacen-
sem.*

ps. 101.

ps. 69.

*Ad Sug-
geriū abb.
S. Diony.*

*Ad Gui-
donē abb.
molijmen
sem.*

E

¶ Ad

Idē. - Ber. ¶ Ad Archiepiscopum Eboracē. Epi. 95. & 198. dicit, quòd magis proprium munus est episcopi, feruere zelo in tuendis oppressis pauperibus (quibus non est adiutor) quàm in elemosynis dandis. Hoc enim est commune omnibus diuitibus: illud paternæ pietatis egregium specimem.

*Ad Guli
ermis co-
mitem.*

¶ Idem Epi. 127. Si quis de populo deuiat, solus perit, error prælati, multos inuoluit, & tantis obest, quantis præest.

¶ Ibidem, Si aliquis laborat infamia, non potest esse prælatus: quia si sunt vera quæ de eo dicuntur, indignus est: si falsa, oportet tamen pastorem habere etiam decorem famæ.

*Ad papā
Innoc.*

¶ In Episto. vero. 158. videbis quanto zelo ardebat Bernard, ne crimina manerent impunita. Quidam reus factus in morte Thomæ, prioris sancti Victoris, confugerat ad sedem apostolicam, vt se defenderet. Scribit ergo Pontifici, quòd si ille confessus fuerit culpam, & petierit pœnitentiam; nō negetur ei. Si autem petierit audientiam, detur ei illa, quam Moyses dedit adorantibus vitulum, quā Phinees fornicanti Israelitæ, quam Mathathias dæmonibus immolanti, quam Petrus Ananiæ,

EX DIVO AGVSTINO CHRYSO.

*alijsque patribus, selectæ quædam de officio
pastorali sententiæ.*

VANTVM oporteat bonum pa-
storem vigilare, ne illaqueetur vi-
tio inanis gloriæ, patet ex verbis
Augustini sic dicentis in lib sentē.
Prosp. Quas vires nocendi habeat
humanæ gloriæ amor, non sentit, nisi qui bel-
lum ei indixerit: quia & si cuipiam facile est
laudem non cupere, dum negatur, difficile
tamen est ea non delectari, cum offertur. Quia
igitur hoc virus est nocentissimum, & imper-
ceptibiliter per poros ingrediēs, ac omnia in-
tus corrumpens, nihil vilius saluti animæ ho-
minis in statu glorioso constituti, quàm conti-
nue audire opprobria, & scire quòd omnes
male recipiunt acta sua, despiciunt, & deri-
dent, & maledicunt ei. Quamuis enim hoc
sæpe noceat animabus suorum subditorum,
propriæ autem animæ saluberrimum medica-
mentum est.

¶ Gregorius in generali Synodo, Cum vita pa-
storis in exemplum debeat esse discipulis, ple-
rumq; clerici, qualis in secreto sit vita Ponti-
ficis nesciunt: quam tamen sæculares pueri, &
seruientes sciunt. De qua re presenti decreto
constituo, vt quidam ex clericis, vel etiam ex

*Refert a
prospero
sententiæ
318.*

*Decreto-
rum tēpo-
re Mauri-
tij. cap. 2.*

Ex D. Augusti.

Monachis electi, in ministerio cubiculi pontifici obsequantur: ut is qui in loco regiminis est, & tales habeat testes, qui veram eius in secreto conuersionem videant; & sedula ex visione exemplum profectus sumant.

Prosper.
cap. 2. in
Med.

¶ Prosper secundo de vita contemplatiua, tractans de conditionibus sanctorum pastorum inter cetera, sic dicit, Hi sunt duces fidelis populi, omnibus bonis amabiles, & male sibi conscijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, primi phalanges inuisibiliū praeliorum, columnæ firmissimæ in Christo fundatæ: quibus innititur omnis multitudo credentium, dispensatores regis domus; quorū arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus, & officia singulorū. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter viuēdo, sacerdotium meruerunt; qui nihil sibi applaudunt de præstantia principatus: quoniam nō inflāmat eos honor acceptus, sed exercet labor impositus: non cogitant profectum suæ excellentiæ, sed sarcinam: non gloriantur de dignitate, sed potius sudāt, quasi cōstituti sub onere; quos deus vocat speculatores; quia religiosa curiositate actus omnium explorant: & quos bonos probant, honorādo confirmant. Quo vero vitiosos deprehenderit, arguentes emēdant: aut si emendari noluerint, æquanimiter portant: habituri vberimum fructum, aut de sua distributione,

atione, si correcti profecerint: aut de sua patientia, etiam si illi quos sustinent, emendari noluerint. Ambientes pretermittunt honorare, non ex inuidia, sed altæ prudentiæ consilio: quia illis non expedit. Latere autem cupientes, honorant: ut eis aditum ad maiores profectus aperiant. Quos probant posse pati increpationem, castigant: impatientes autem obiurgationis, ut languidos, palpant: non eis adulando quod tales sunt: sed infirmitatibus talium compatiendo, si non possunt aliter sanari: quia contingit quod cum tales infirmi puniuntur, succumbunt mole tristitiæ aggravati, & fugiunt vultus sanctorum; per quos aliquando possent restitui: & iam non secrete, sed impudenter in omnia vitia præcipitantur.

¶ Idem ibidem, Capit. 9. & 10. Quamuis episcopus ante, omnia propria dimiserit, tamen factus episcopus potest sine aliquo impedimento perfectionis, facultates ecclesiæ dispensare: quia non sunt propriæ, sed omnino communes. Et ideo. s. Paulinus: qui prius vendiderat sua prædia, & pauperibus erogauerat; factus episcopus non contempsit ecclesiæ facultates: sed fidelissime dispensauit. Sic Hilarius, qui prius omnia sua pauperibus distraxerat, post factus episcopus non solum conseruauit, quæ inuenit, sed etiã acceptis fideiũ numerosis hæreditatibus, ampliauit: quoniã hi sancti viri facultates

E 3 eccle-

Ex D. Augusti.

Ecclesiæ non vt possessores, sed vt procuratores possidebant: non eas in suos vsus vendicantes vt proprias, sed vt commendatas pauperibus diuidentes: scientes nihil aliud esse res ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Et ideo habentes, dicebantur ea cõtemnere: quia non sibi sed aliis possidebant; nec suscipiebant eas habendi cupiditate, sed subueniendi pietate. Vnde nõ erogabant eas eis, qui sibi de suo sufficiunt: cum nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere: & etiam ipsi non sine grandi peccato accipiunt, de quibus pauper uicturus erat. Immo etiam ipsi pauperes, quando suis artificiis, aut laboribus possunt se sustentare, non debent de bonis ecclesiæ accipere, ne ecclesia grauata non possit infirmis & debilibus subuenire. Clerici etiam, qui fideliter laborant in ecclesia, non expectent hic stipendia temporalia ab ecclesia, quasi præmia laborum (quia stipendia suæ militiæ, non nisi cælestia sunt) sed solum necessaria ad sustentationem vitæ. ¶ Taxat etiam ibi sacerdotes, qui cum ex propriis habeant vnde uiuant, volunt tamen in cõgregatione viuere ex sumptibus ecclesiæ, quia usurpant cibos pauperum, et subiungit, Dura sunt hæc quæ dico, neq; ego diffiteor dura sunt, sed obseruare nolentibus: nam facientibus, facilia sunt. Quomodo difficile est, quòd non accipias ab ecclesia id,

eccle-

B

si id,

ſia id, quo opus non habes?

¶ Ibi, etiam cap. 21. exponens verbum Ioan. *prof. c. 1.*
 Debemus ambulare ſicut Chriſtus ambulauit, *princ.*
 dicit, Quid eſt ambulare ſicut ille ambulauit, *1. Ioha. 2.*

nifi contemnere omnia proſpera quæ contemp-
 ſit? & non timere aduerſa quæ pertulit? do-
 cere quæ docuit? ſperare quæ promiſit? præ-
 ſtare beneficia etiam ingratīs? non retribuere
 ſecundum merita maleuolis? orare pro inimi-
 cis? miſereri pueris? inuitare aduerſos? æqua-
 nimiter pati ſubdolos atque ſuperbos, ac de-
 nique (iuxta verbum Apoſtoli) mortui ſimus
 carni, vt duntaxat Chriſto viuamus? Sicut .n.
 carne mortuus, nulli iam detrahit, nullū auer-
 ſatur, aut deſpicit, nullius pudicitiam calida
 circunventione corrumpit, non inuidet, non
 adulatur, non ambit. &c. ſic qui carnem ſuam
 crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs,
 nulla horum poſſunt agere, aut pati.

Colos. 3.

¶ Auguſtinus Episto. 52. Debet homo diligere
 proximū, tamquā ſeipſum. Vt quem potuerit
 hominem, vel beneficentiæ conſolatione, vel
 doctrinæ informatione, vel diſciplinæ coërtio-
 ne adducat ad colendū Deū. Et ibi ex Terentio
 adducit illud ſenis, Tantumne ab re tua eſt otij
 tibi, aliena vt cures æque, nihil quæ ad te at-
 tinent? Cui hic reſpondit alius, Homo ſum;
 humani nihil a me alienum puto. Cui ſenten-
 tiæ ferunt theatra tota, plena ſtultis doctiſque

*Aug. Ad
 Macido-
 nium.*

*Heanton.
 in princ.*

*Menede-
 mus.*

Chremes

E 4

applau-

*Aug. Ad
Macedo-
nium.*

Aug.

Io. 8.

applausisse. Et quia hæc epistola fuit directæ
 cuidā Macedonio, iudici sæculari, in fine dicit
 ei, Tu adeo magnū animū, & mirabiliter laudā
 dum geris, ut neq; curas sæculares deseras, &
 cęlestibus rebus libentius, atq; familiarius oc-
 cuperis. Ex quib⁹ Augu. verbis patet, a pusilla-
 nimitate ꝑcedere, q̄ hō nō possit vtraq; ꝑstare.
 ¶ Idem episto. 54. Facile atq; procliue est ma-
 los odisse, quia mali sunt: rarum autem & piū
 eisdē ipsos diligere, quia homines sunt. Ne
 putes quod omne odiū iniquorū zelus dei est.
 ¶ In eadē epistola late diserit, quomodo absq;
 culpa possumus intercedere coram iudicibus,
 vel prælatis pro criminosis, pro eorum pœna
 temperanda, vel remouenda. quod quisq;ue
 in domo sua puniret admissum, sine culpa in
 alterius domo vult esse impunitum. Nam &
 dñs apud homines, intercessit ne lapidaretur
 adultera. Et eo modo nobis intercessionis cō-
 mendauit officiū: nisi q̄a ille terrendo fecit (dū
 ait, q̄ sine peccato ẽ vestrū. &c.) q̄ nos petēdo
 facere debem⁹, q̄a ille Dñs, nos serui: & illo sic
 terrēre, cecidit sæuitia, tremente cōscientia; &
 recedētes, solā misericordi miserā reliquerūt.
 Cedat ergo huic sententię pietas christianorū,
 cui cessit impietas Iudeorū. Igitur (ait) nos pecca-
 tores, intercedimus ꝑ peccatorib⁹ corā pecca-
 toribus: quamuis non fuerimus peccatores,
 oportet nos sequi exemplum illius, qui sine
 peccato

peccato existens, dixit adulteræ. Neque ego te condemnabo, quasi dicat, Si malitia tibi parere potuit, quid tuis innocentiam?

¶ Ex hac epistola collige, quòd tempore Aug. frequentissimum erat, quòd episcopi intercederent pro reis apud Potestates sæculares. Ibi etiã habes, quòd qui rogat pro reo, benigne est audiendus: nec reputandus est approbator criminis, sed humanissimus intercessor.

¶ Ibi dicit etiam, quomodo episcopi procedebant cõtra crimina pertinentia ad forum sæculare, vt latrociniũ. &c. Agimus (inquit) quantum episcopalis facultas dat. s. comminamur diuinũ iudiciũ, & nonnumquã etiã humanum; arguimus, increpamus, detestamur quosdam clam: quosdã palam, sicut diuersitas personarũ diuersam videt̃ posse recipere medicinam: aliquando etiam si res magis curanda non impedit, sancti altaris communionem priuamus.

¶ Idem epis. 140. Curæ ecclesiasticæ adeo me occupatissimum tenent, quòd pauculæ guttulæ temporis, vix recreant vel cogitantem, vel dictantem, vel reficientem corporis vires.

¶ Idem epis. 148. Nichil difficilius, laboriosius periculosius episcopi officio. Et hoc multo amplius quàm putabã, expertus sum; nõ quã novos aliquos fluctus, aut tẽpestates vidi, quas ante non nouerã, vel nõ audieram, vel nõ legeram, vel non cogitaram; sed ad eas cuitandas

*Aug. Ad
Anastasiũ,*

aut perferendas solertiam, & vires meas omnino non noueram; & alicuius momenti arbitrabar: Dominus autem irrisit me, & rebus ipsis ostendere voluit me ipsum mihi. Et ante hæc præmiserat, Arbitror Dominum meum propterea me sic emendare voluisse, quod multorum peccata nautarum (antequam expertus essem quid illic agitur) quasi doctior & melior reprehendere audebam. At postquam missus sum in medium, tunc sentire cœpi temeritates reprehensionum mearum, quamquam & antea periculosissimum iudicarem hoc ministerium. Igitur (inquit) cognita nunc ægritudine mea, debeo scripturarum eius medicamenta omnia perscrutari: & orando ac legendo, agere, vt idonea valetudo animæ meæ ad tam periculosa negotia tribuatur: quod ante non feci, quia tempus non habui: tunc enim ordinatus sum, cum otium quærebam ad cognoscendas diuinas scripturas. Iubes ergo, vt peream pater Valeri, vbi est charitas tua?

Aug. Donato presbitero donatista.

Nazian.

¶ Idē Ep. 204. Quod multi quia nolebant, acceptare Ep̄atum, p̄ducebantur, includebantur, custodiebantur, & patiebantur multa q̄ nollēt, donec eis adesset volūtas suscipiendi opus bonū.

¶ Nazianzenus in oratione de laudibus Basilij, Indicia idonei viri ad præfecturam ecclesię sunt hæc, Loquendi libertas erga principes, indigentium subsidia, plura quidem spiritua-

lia;

lia, non pauca corporalia, hospitem receptio, virginum congregatio, monachorum institutio verbo & scripto, precum ordinatio, gradus exornatio. Episcopus debet esse sicut Melchisedec sine patre, sine matre, & sine genealogia, superando teneros affectus erga consanguineos. Immo Dominus ut suos erudiret vicarios, semper aspere locutus est ad consanguineos suos, quoties intercessit negotium cum eis. Aliquando enim dixit, Nescitis quid petatis. Et alibi, Quid est quod me quærebatis? Et, Quid mihi & tibi mulier? Et, Quæ est mater mea, aut fratres mei? &c. Quasi dicat, Non habeo alios consanguineos, nisi qui patris mei voluntatem faciunt. Et sæpe alibi; Sciebat Dominus multos pastores futuros, qui occasione consanguineorum ad terrena flecti deberent: ideoq; sic eos añ præmuniuit. Esaias dicit, q̄ tempore Messix restituendi erunt iudices, sicut a principio scilicet tempore iudicium: qui sine factu & pompa, creditū sibi populum regebāt. Unde quidam eorum dicebat, Quod videritis me facere, hoc facite: & alius, Non dominabor vobis, neque filius meus, sed Dominus. Ideo ad episcopos dicitur, Nō dominantes in clero, sed forma facti gregis. &c.

¶ Chrysost. homil. 3. in Acta, Nō arbitror inter Episcopos multos esse, qui salui fiant, sed multo plures qui pereant: quia sæpe nō damnatur

Mar. 10.

Luc. 2.

Io. 2.

Mar. 3.

Iudic. 7.

Iudic. 8.

1. Pet. 5.

Chrysost

pro-

Ex Chyrsoftomo.

Chrysoſt. *¶* proprijs peccatis, ſed alienis, quæ nõ curauerũt.
¶ Idẽ homil. 15. ad Timo. 1. Ego audẽter dixe-
rim eccleſiæ p̄ſules, nihil p̄ter victũ, & veſtitũ
habere oportere: ne ad iſta trahant̄ deſiderio.

Chryſoſt. *¶* Idẽ lib. 3. de ſacerdotio, Omnes ciues expe-
ctant, quòd episcopus quotidie eat in domos
ſuas, non ſolum quando ſunt ægroti: ſed etiã
quando ſani, alias offenduntur. &c. Volunt
quòd non comedat, quòd non habeat, vel vnũ
famulum. &c. Denique quòd ſit angelus, nul-
lam habens carnis fragilitatem.

Chryſoſt. *¶* Idem dicit lib. 4. Quòd episcopus cõpulfus
de ſacer. ad episcopatum, nõ poteſt ſe excuſare, dicens,
Numquid ego accurri ad hoc miniſterium?
ſicut neque Sauli illa poterat prodeſſe excuſa-
tio, ſi dixiſſet Samueli. Quare deus me conſti-
tuit regem? quare credidit mihi bellum aduer-
ſus amalechitas? Si manſiſſem in vita mea pri-
uata, non incidiſſem in has moleſtias & peri-
cula, neque peccarem. Hęc ſi dixiſſet, non ſolũ
nõ ſe excuſaſſet: ſed magis iram dei aduerſum
ſe irritaſſet. Oportet enim etiam ſic cõpulfum,
vti gratia dei ad maiorum virtutum profectũ.
Velle autẽ benignitatẽ dei, auctore facere cri-
minũ ſuorũ, eſt hominũ impiorũ, ac eorũ quo-
rũ vita in ignauia, & ſocordia verſat̄. Sic Moy-
ſes quantũcumq; recuſauerit præfecturam, in
non eſt cõſecutus veniã, vt intraret in terram
p̄miſſionis: & poſt tot labores toleratos i pe-
lago

lago illius deserti, nō est permissus frui portu.
 ¶ Ibi. lib. 6. Quòd episcopus sit diligentissim^o *Chrysoſt.*
 in excusando se, ac defendendo famam suam, *De sacerdot.*
 quando de illo male loquuntur, aut suspican- *tom. 2.*
 tur, aut suspicati sint: cū Apostolus etiā con-
 tra suspicionem furti se munierit. 2. ad Cor. 8.
 ¶ Thaulerus ī Ser. Ego sū pastor bon^o, Merce- *Thaule.*
 narij (ait) sunt, & ī summis versant^r piculis, pre-
 lati, q̄ aliud intēdūt & quærūt, q̄ pure dei glo-
 riā, & salutē animarū. Certe sese plangerēt die
 ac noctē, & tabescerēt p̄ dolore, si exploratū ha-
 berēt quàm districto iudici rationē sunt red-
 turi d̄ qualibet anima, & de causis, & negotijs
 oībus sibi cōmissis. certe (ait) tēpestare hac fun-
 gi officio pastorali (modo illi digne velis satiffa-
 cere) grādis cruciatus ē, & crux penē intolera-
 bilis. nihilq̄; illā tolerabilē pōt reddere, nisi ma-
 gnus amor illius, q̄a p̄ nobis sustinuit crucē.
 &c. Officio aut suo facit satis, si id qđ faciēdū ē
 meliori modo exequit, quantū sibi cōstare pōt,
 licet alioquin rectius fieri posset. Cōmunis sit,
 & affabilis tā amicis quàm inimicis, hoc. n. ma-
 gnā pacē parit, suauiter serius erit, & potius ex
 amore, q̄ ex timore p̄cipiet, vbi mordere nō li-
 cet, saltē latrat^o quosdā dabit. Si nō pōt p̄mo-
 uere subditos ad vitā sanctā, saltē hoc oīno co-
 net, ne virtus decreſcat, & malitia sub ipso vi-
 resumat, & īcrementū. Doceat potius exēplis
 q̄ verbis, patiēter ferat cū Salvatore dicta sua,
 &

Ex Taulero .

& facta calumniose interpretari: & ab his sustinere mala, quib⁹ maxime studet benefacere: neq; speret, neq; velit omnibus placere, alioquin sæpe deo displicebit. Do ego consilium omnibus in quacumq; prælatione cõstitutis, vt semper in ima siue fundum humilitatis sese demittant, nihilque suum ob oculos habeant, omnem superbiã deuitent. Cum aliquem reprehendere volunt, sese prius reprehendant: & quantũ fieri potest, malũ studeant vincere in bono: non. n. Sathanas Sathanã expellit. Sic ex corde mäsueti mitia, & dura verba pferãt, prout res ipsa, & causę exigere videbunt. Qualibet die sæpius quidẽ, specialiter vero duabus vicibus sese intro recipiẽt, mane. s. & vesperi, & tũc semotis paulisper, & a memoria exclusis omnibus rebus, & negotijs temporalibus, sese corã se statuent: menteq; in deũ subleuata, oĩa aduersa & graua de illius suscipient manu, illi offerent, pro eius amore sustinebũt: ac per ipsum deniq; vincent. Et hoc facient amabiliter, dulcia cũ deo colloquia miscendo, & suum in illo recreando spiritũ. Hoc modo sub vna hora integrũ diem, immo plurimos dies poterũt recuperare. Hęc omnia Thaulerus. Et subiungit, Vera. n. perfectio non in cõsolationum affluentia sita est, sed ï voluntatis integra resignatione ï voluntatẽ dei, ad oĩa tam amara quàm dulcia ferenda. In hoc enim statu melior est

est ariditas mentis, quàm extra hunc profusa
 suauitas. Qui igitur ad onus pastorale vocatus
 est a deo, ipsum æquanimiter ferat, & diligen-
 ter faciat quod in se est, hoc secum cogitans, q̄
 si hoc onus non esset sibi impositum, alia for-
 tassis peiora onera ei accidissent: & certus sit
 quòd Dominus Deus (cuius gloriam quærit,
 & qui hoc onus illi imposuit) potest, & vult ei
 prouidere, & in suam gloriam dirigere. Hæc
 ille. Igitur cum angustia, scrupuli, cor vn-
 dique premunt ob negotiorum tumultum ac
 perplexitatem, mox toto conatu introuertere,
 & resigna te ipsum in Dominum: & de manu
 illius suscipe omnes anxietates, ac mentis ari-
 ditates, gratias ei agendo.

SECUNDA OPERIS PARS;

*inqua tum Sanctorum patrum testimonijs,
 tum uero perspicuis rationibus, omnia
 episcoporum, aliorumq; prælato-
 rum officia explicantur.*

SOLICITUDO ET OCCUPATIO,

quæ sit digna Episcopo, & quæ
 indigna. Cap. I.

V I D episcopo turpius, quàm incum- *Ber. lib. 4*
 bere suppellectili, & substantiolarum suarum, *de cōside,*
 scrutari omnia, sciscitari de omnibus *ad Euge-*
 morderi suspicionibus, moueri ad quæque *nium,*
 perdita,

Secunda pars

perdita, vel neglecta? Ad verecundiã dico quò
 rundã, scrutantiũ quotidie substantiam suam,
 numerantiũ singula, de minutis, & quadrãti-
 bus exigentiũ rationem. Ille gentilis ægyptius
 ignorabat, qd haberet i domo sua omnib⁹ tra-
 ditis Ioseph seruo, & alienigenę. Et christian⁹,
 & episcopus, nõ audet credere bona sua chri-
 stiano? Facile inueniunt episcopi, cui cõcredãt
 animas Christi sanguine redẽptas, nõ autẽ cui
 cõcredant facultatulas suas? Optimi æstimato-
res rerũ, qui magnã de minimis, paruã aut nul-
lam de maximis curã gerunt. Liquido datur in-
telligi, quòd patiẽtius ferim⁹ iacturas Christi,
quã nostras : detrimẽta gregis dominici ne-
scimus, expensas autẽ nostras quotidie scruta-
mur, tractamus cũ ministris de pretijs escarũ :
vix autẽ loquimur cũ præsbyteris de peccatis
populorũ . Tũc ad singulas supputationes ira-
scuntur, vrũtur, vexant, anxiantur. O quã to-
lerabilius, rerũ, quã mentiũ sustinemus iactu-
ram . Si põt torrens in agros excurrere, sine læ-
sione satorũ, & tute ista sine vulnere mētis pos-
se tractare confidito. Omnib⁹ ergo modis (ait)
consulo a te auertere cõkursũ horũ, multa ne-
scias, plurima dissimules, nõ nulla obliuiscaris.

Ber. lib. 4. de con § Studeas scire mores, & studia familiarium
 tuorũ : non decet vt vitia domus tuę vltimus
 sude, ad scias, quod quã plurimis nouimus cõtegisse.
Eugeniu. Alius alia dispẽset, tu ð disciplina pvide. Illud
 nemici

nemini credas, si insolentior coram te, vel sermo sonuerit, vel habitus apparuerit: manus tua super huiusmodi; vlciscere iniuriam tuam, impunitas ausum parit, ausus excessum. Do-

num episcopi decet sanctitudo, honestas in vultu, incessu, habitu &c. Discant a te coepiscopi comatulos pueros, & comptos adolecentes secum non habere: certe inter mitratos discurrere calamistratos non decet. Et maxime conuenit, vt familiares episcopi sint viri spirituales: nam vt dicit Gregorius super Ezechielem, Qui sanctis adhæret, ex assiduitate visionis, locutionis, exemplo operis, accipit vnde accendatur in deum, vitia fugiat, minusq; sentiuntur labores virtutis: sciunt enim illi compati, sciunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, libenterq; sustinent penuriam temporalium.

¶ Vitam episcopi describit Bonif. 8. vt habetur in Clement. dudum de sepulturis, in hunc modum, Quasi torrens in alueum amplum, sic confluit vndiq; negotia ardua, & plurima in cor episcopi, quibus prægrauatur, curis innumeris excitatur, cogitationibus plurimis distrahitur, ad hoc tantum, vt nomē diuinum exaltetur, catholica fides promoueatur, animæ proficiant, vt radicitus vepribus dissidiorum, ac litigiorum euulsus, vigeat tranquillitas pacis, feruor charitatis exæstuet, inualescat con-

F cordiæ

cordiæ vnitas. & c. Et ait Bernardus, Quamuis
 vita cōtemplatiuorum pura, sit dulcior & fe-
 licior; tamē vita prælatorum est fortior & vti-
 lior: quorum est sensus suos, ac omnia terre-
 na, quasi quasdam diuinas opes, ad beneplac-
 itum dei dispensare. Et quia attentio habet
 multos gradus, quando audis negotia, solum
 illum gradum attentionis accōmoda, qui re-
 quiritur & sufficit ad ipsum, semper reseruata
 2. par. 7. (saltem) parte cordis deo. Vnde Greg. in Past.
 arguit prælatos, qui imprudenter mentem di-
 uertunt, ac confundunt per diuersa: quoniam fit
 (ait) vt a timoris intimi soliditate vacuetur
 mens, & sit in dispositione exteriorum sollici-
 ta; & sui solummodo ignara, scit cogitare mul-
 ta, se nesciens. Nam (inquit) cum plusquam
 necesse est, exterioribus se implicat, quasi occu-
 pata in itinere, obliuiscitur quo tendebat: ita
 vt studio suę inquisitionis alienata, ne ipsa qui-
 dem quæ patitur damna cōsideret, & per quā-
 2. p. c. 7. ta delinquat, ignoret. Et tamē dicit idem Greg.
 quòd quidam pastores delectātur externis ne-
 gotijs, & laborem putant cessare ab eis, quia
 2. cor. 11. ipsa quiete maxime fatigantur. Apostolus qui
 dicebat sollicitudo omnium ecclesiarū incum-
 bit mihi, volabat celeriter ad ecclesias: vt oc-
 currentibus necessitatibus consuleret. Sic er-
 go oportet apostolicum episcopū, sæpe ad va-
 rias ecclesias diuertere, vt occurrat casibus, &
 scanda-

scādalis, quę nō nisi eo pręsente possunt cōmo-
de tractari. Hoc est propriū pastoralis curę : quę
omnes sunt oues ei creditę. Neq; audiēde sunt
voces eorū, qui dicūt, tot discursus auctoritatē
officij offuscare, sufficere autē vt aliquibus ta-
le onus cōmittatur. Nihil. n. aliud moliūtur hi,
quām vt auctoritatē personę illibatā seruēt, cō-
moditate aiarū neglecta. Memēto, quę charitas
nō est ambitiosa, neq; fastuosa. Aīaduerte te, quę
discipul⁹ es illius, quę nō venit ministrari sed mi-
nistrare, & discurrere p̄ ciuitates & castella ad
quęredas animas: p̄ nihilo ducēs in hmōi di-
scursibus, aut ceteris sanctis laborib⁹ perdere
vitam, salutem, honorē, famam. &c. dum tamē
consumaret opus, quod ei a patre iniunctū est.

¶ Gregor. sic exhortatur episcopos, *Epist. 33. lib. 2.*
nostrum terrenorum pastorum imitatione suc-
cendi, qui hyemales noctes imbribus, geluq;
constricti, ducunt per vigilias: ne vel vna ovis,
& forte non utilis, pereat. Quam si insidiator
ore mordaci momorderit, quomodo satagūt,
quibus cordis anhelant æstibus, in quas voces
(vt eruant captum pecus) angustia stimulan-
te profiliunt, ne a Domino gregis exigat quid-
quid per incuriam perierit? Sic ergo nos voci-
bus diuinorum eloquiorum, periclitantes o-
ues ad gregem reducamus &c.

¶ Ibidem l'eto (ait) vt mihi ignoscas, quōd *Cap. 102.*
epistolis tuis sub breuitate respōdeo: quia tan-

Secunda pars

is tribulationibus premor, vt mihi neq; legere, neq; per epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi breuiter dico: quia oblitus sum comedere panem meum, a voce gemitus mei.

Luc. 5.

¶ Cum turbę negotiorum in te irruerint, vt suis necessitatibus consulas, ne torquearis: sed paternum expande sinum, memorans illud, Cum turbę irruerent in Iesum &c. Et cū tunc, anxiaris desiderio quietis, recordare verborum Bern. serm. 53. super Cant. sic dicentis, Is qui alijs præest in sollicitudine, vix vnquam, vel raro secure vacat sibi: dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere deo, quòd communi vtilitati propriam præfert quietem, & contemplationis dulcedinem.

¶ Præcipua episcopi sollicitudo esse debet, circa collationem beneficiorum curatorum. Ideo

1. Tim. 5. præ oculis habeat illud Apostoli, Testificor coram deo & Christo Iesu, & electis angelis, vt hæc custodias, sine præiudicio (v. i. sine præiudicio) nihil faciens in alteram partem declinando (. i. nihil agens præcipitanter) Manus cito nemini imposueris, neq; communicaue- ris peccatis alienis. Ideo vacante beneficio oran-

Act. 1.

ostende Domine quem elegeris, &c.

Tu Domine nosti, quòd in hac distributione ego prorsus nolo attendere ad carnem, & sanguinem: sed eligere ministrum tibi fidelem, & medicum vtilem animabus tuo sanguine redemptis.

demptis. Ad hoc etiam animaduerte, quomodo Luc. 6. pernoctauit Dominus in oratione, & mane elegit Apostolos.

¶ O Miserandam multorum episcoporum incuriam, per suam diocesim peragrantium, & aspicientium ouilia sua commissa lupis, hospitalia sua commissa homicidis (.i. parochias commissas rectoribus ignorantibus & carnalibus: quos vel non possit amouere, vel non habet alios, quos loco illorum sufficiat) si transeundo, hæc absq; lachrymis, & intimis gemitibus intuentur, Igitur huic tanto morbo, imprimis omni ratione occurrendum est. Sed heu o cæcitatem, & insensibilitatem nostram (ait Augusti.) quòd sola insolita exhorrescimus, solita vero (etiam si magna crimina sint) non solum non exhorrescimus, sed etiam aliquando committimus; quo fit vt aliquando curam animarum minus idoneis ministris commendemus, non alia ratione, nisi quia sic soleat fieri.

¶ Augustinus, Nouerit dilectio vestra, numquam me fuisse absentem ab ecclesia mea licetiosa libertate, sed necessaria seruitute: quæ sæpe sanctos fratres & collegas meos, etiã labores marinos & transmarinos compulit sustinere. Tres autem causæ possunt excusare pastorem a residentia (vt dicebant Patres in Conci. Tri.) prima scilicet obedientia superioris vocantis: secūda, vrgens necessitas; quia ob ægritudinem

tudinem cogitur aliquando mutare aerem: vel quia eius persona quaeritur a persecutore: tertia, vrgens charitas scilicet vt subueniat alteri ecclesiae, vel regno; quod ad tempus magis eget eius ope, quam sua ecclesia.

¶ Non te fallant allegantes Cap. De multa, de Præb. quod male intellectum, multos in gehennam præcipitavit. Non enim pontifex in hac parte, præcipuam rationem habuit personarum litteratarum vel nobilium: neq; potuit habere, sed ipsarum ecclesiarum. Et ideo tunc solum dispensare intendebat, quando persona docta est talis, quòd plus creditur profutura duabus ecclesijs exemplo ac doctrina, quam si duabus alijs personis crederentur: quia scilicet plus proderit ecclesie manens ibi ad sex menses, quam alius manens per totum annum. Quòd si ex sua sciëntia, vel nobilitate nullum commodum reportat ecclesia, vel minimum, quia videlicet non residet, aut non vigilat, aut non dat elemosynas, quare in detrimentum ecclesiarum ditabitur ille? Nonne pastor est propter bonum ecclesie, & non ecclesia propter pastorem? ecclesia .n. non est danda clerico propter bonum clerici, sed propter bonum ipsius ecclesie: sicut committitur hospitale medico, non propter bonum medici (quamuis ipse id consequatur) sed propter utilitatem hospitalis. Si sic ergo est, quomodo datur ecclesia illi, de quo spes non est, quòd residebit,

aut

aut utilis erit ecclesiæ? Non ergo danda est ecclesia alicui, quia doctissimus, aut quia sanctissimus est, aut quia multum seruiuit ecclesiæ matrici: sed qui creditur optime seruiturus ecclesiæ, quæ illi committitur: quemadmodum stipendium taxatum medico huius hospitalis, non est dandum alicui, quia optime seruiuit alijs hospitalibus. Merita enim præcedentia possunt esse causa motiua, ad dandum huic (quatenus ex illis conijcitur ipsum utilem futurum huic ecclesiæ) non tamen finalis: finis enim est dumtaxat fructus expectatus in futurum: quia non datur beneficium, nisi propter officium. Non enim ecclesiæ beneficia, eorumq; stipendia sunt instituta ad remunerationem bonorū, sed dumtaxat ad ecclesiarum seruitium. Quod late probat Soto lib. 3. de jure & justi. q. 6. Vnde radix iniquitatis, ac cæcitat̃ multorum in distributione beneficiorum est, quòd cum conferunt beneficia, præcipue intendunt provide-
re, ac benefacere personis quibus ea conferunt, non autem ecclesijs: cum primum considerare deberent, quid magis expedit ecclesijs, atq; salutem ouium, & iuxta hanc normam providere.

¶ Quàm diligenter Gregor. ex omnibus partibus mundi, bonos clericos quæreret, ut eis beneficia cōferret, vide Epistolam. 18. lib. 2. Vbi quia audierat syraculis, esse quendam præbiterum probatæ vitæ, iubet episcopo ut explorato

Secunda pars

an ita esset, curet statim eum Romam mittere,
vt eum creet episcopum alicuius ecclesiæ.

Idem Epistola. 26.

*Greg.
Epist. 19.*

¶ Et ibi Epistola. 19. iniungens cuidam episcopo, vt intersit electioni episcopi alterius ciuitatis, sic dicit, Commonemus etiam fraternitatem vestram, vt nullum de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, nullus ad episcopatum dignus (quod euenire non credimus) potuerit inueniri. Et prouide ante omnia, ne ad hoc laicæ personæ cuiuslibet conuersationis, vel meriti aspirare præsumant. Tu ergo qui episcopi munus administras, exemplo hoc explora diligenter per totam diocesim tuam, clericos probatæ vitæ, vt illis imprimis conferas beneficia.

*Bernar.
Epist. 152
Ad monachos alpen-
penses.*

¶ Bern. Insolentia clericorum (cuius mater est negligentia episcoporum) turbat totam ecclesiam: dant episcopi sanctum canibus (.i. ordines & beneficia) & margaritas porcis. Et illi conuersi conculcant eas. Merito quales fouent, tales sustinent. Clerici locupletantur alienis laboribus, & prodit quasi ex adipe iniquitas illorum. Mens quippe assueta delitijs, nec exculta disciplinæ sarculo, multas contrahit sordes. Porro inueteratam rubiginem, si tentes abradere, nec summis saltem digitis contingi patientur: sed sicut scriptum est, Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.

Deut. 32.

¶ Idem

¶ Idem scribens ad Papam Innocentium egregie deplorat hodierna mala, scilicet quòd ipse interim summus Pontifex, non permittit, episcopos exercere officia sua: nam recte gesta ab eis, destruit: & iuste destructa statuit. Non possunt episcopi castigare crimina, in sua diocesi: quia mox refertur causa ad curiam, & omnes criminosi tam de populo, quàm de clero, quàm de monasterijs currunt ad Pontificem; & redeunt es iactant se obtinuisse tutores, quos magis ultores sensisse debuerant. Quo fit vt iustitia in ecclesia pereat, clauis ecclesie annullentur, episcopalis auctoritas vilescat, & cetera.

¶ Bern. Boni pastores dormientibus subditis, ibi peruigilant, tamquam rationem pro animabus eorum reddituri: pernoctant in orationibus, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, cor suum tradunt ad vigilandum diluculo, ad deum qui fecit illos, cognoscetes suam insufficientiam in custodienda ciuitate. Igitur (ait) quicumq; opus ministerij huius sortiti estis, attendite vobis, & pretioso deposito, quod vobis creditum est. Ciuitas est, vigilate ad custodiam concordiamq;: sponsa est, studete ornatui; oues sunt, intendite pastui.

¶ Attendite diligentissime, quia dies vna episcopi æquiualeat multis diebus priuatę persone,
ad

Secunda pars

ad negotia dei peragenda. Ideo valde debet sollicitus esse, ne dies frustra elabantur, illud Eccles. 14. ad mentē reuocās, Non frauderis a die bono, & particula diei bonæ non te prætereat. ¶ Quid remedij ne curarum, ac negotiorum turba tam valide portam cordis irrumpat, & orationis ac sanctæ vnionis quietē perturbet? Primo, abducere cor a sensuali creaturarum amore: tolle amores, & curæ non perturbabūt. non ames, nec optes aliquid nisi in deo, & propter deum: & non te vexabunt curæ, neq; a deo auertent. Secundo, iacta fiducialiter cogitatum tuum in domino: imitare Susannam illam, quæ etiam in ipso articulo mortis, adhuc habebat in domino fiduciam. O quàm certus adiutor est deus, omnibus qui in ipsius protectione vere, & ex toto corde confidunt.

Ber. Ser. 39. super Cant. ¶ Proprium est mollis, & delicatæ animæ etiam necessarias dissimulare curas, & ne æstuantes sollicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis abscondi.

Bernar. in sermo. de fallacia presē. vi. ¶ Quid in incertum tibi numeras dies, & annos laborum? Transit hora, transit & pœna: neq; accedunt sibi dies & labores, sed cedunt potius & succedunt. Guttatim pœna bibitur, aliquando sumitur, per minutias transit: non sic remuneratio, sed tota simul veniet: torrēs est voluptatis, & fluminis impetus innundans lætitiā & gloriā. Eternum (ait Apostolus)

gloriæ

gloriæ pondus. Vide quia ipsamet gloria promittitur, non gloriosa domus aut vestis, sed ipsa gloria &c. In momentaneo tribulationis nostræ latet æternum gloriæ pondus, sicut fructus in semine. Et pondera quòd ille qui dicit, Deliciæ meæ esse cum filiis hominum, dicit, *Prou. 8.* Cum ipso sum in tribulatione, Et, Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde: tunc *ps. 33.* est nobis Emanuel: tunc dicitur nobis sicut Virgini, Dominus tecum. Bonum est mihi domine tribulari, dummodo sis mecum, quàm regnare & epulari sine te: malo te habere mecum in camino ignis, quàm esse sine te, vel in cælo. Vide Bernar. ult. Sermo. super Qui habitat.

¶ Idem. Homo natus est ad labores, & dolores *Bern. t. 1.* (quoniam tu laborem & dolorem cõsideras) *fol. 164.* labor in actionibus, dolor in passionibus est. Ad vtrumq; se paratum dicebat David, paratum ad labores actionum cum dicebat, Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiã mandata tua: ad dolores vero passionum dicens, Ego in flagella paratus sum. Nemo ex filiis *ps. 37.* Adæ viuit sine labore, & sine dolore: neq; illi de quibus Propheta dicit. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: nam sequitur, Tenuit eos superbia (gravis enim labor est superbia) operti sunt iniquitate, & impietate sua: & hæc graua flagella sunt: quoniam non est gaudere impijs dicit dñs.

Quòd

Secunda pars

Quòd si neq; laboris anxietatem, neq; flagelli sentiunt læsionem, ipsa iam insensibilitas vehementiam indicat passionis. Sudat pauper in opere foris, anxius laborat diues in cogitatione intus. Igitur (inquit) teneamus obedientiam in laboribus, patientiam in doloribus. Sciant gentes quoniam homines sunt. i. nati ad labores actionum, & dolores passionum.

¶ Nulla maior seruitus (ait quidam) quàm eorum, qui præfunt in sollicitudine: qualis fuit
1. cor. 9. ille qui dicit, Cum essem liber ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem: qui non leuiter affligebatur animo, cum quotidie eum vrgeret præmeretq; sollicitudo

2. cor. 11. omnium ecclesiarum: ita vt clamaret, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? i. quis est qui aliqua tribulatione præmatur, cum quo ego etiã non tribuler per intimam compassionem? Et quis est qui spiritualiter ruat in culpam, aut saltem cui detur occasio ruinæ, q̄ ego corde nõ vror?

Aug. lib. 50. bo. 7. sup. Esai. cap. 58. ¶ In August. super illa verba Esaiæ, Clama, ne cesses. &c. habes terrifica quædam de periculo prælatorum. In grandi (ait) periculo sunt episcopi, & alij rectores ecclesiarum ob multa: specialiter autem quia præcipit illis Dominus, quòd libere arguant vitia, dicens, Clama ne cesses. Et Apostolus dicit, quòd episcopus debet esse potens in doctrina sana, ad redarguendum

dum contradicentes. Orate pro nobis, vt dominus liberet nos a laqueo venantium, & a verbo aspero. Nulla enim causa facit dispensatorem verbi dei pigriorem ad arguendos contradicentes, quàm timor verbi asperi. Dum enim timemus detractiones, irrisiones, opprobria hominum superborum, aut ab eis lædi posse bona nostra temporalia, minus quàm oportet prædicamus æterna: & manent vulnera sine medicina, de quibus tamen rationem sumus reddituri. Contradicentes autem hic dicuntur, non solum qui verbo, sed etiam qui male viuendo nobis contradicunt.

¶ Pastor circa oues debet assimilari gallinæ, circa pullos: quia vt dicit Aug. super psalm. 58. Gallina super omnes aues materna charitate, circa pullos sollicitatur: ita vt tota ægroset ex labore, raucescit vox, fit hispidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur plumæ, &c. Igitur omniconatu contendat episcopus esse illa euangelica gallina, sollicita & anxiosa, vt sub alas colligat, foueatq; pullos suos. Eius est fatigare, moliri, in omnia se vertere, quoties affulget spes aliqua pertrahendi hominem ad Christum, submittendo se, ac vocem cum Paulo commutando, vndequa; occasionem arripiendo excitandæ propagandæq; pietati: vbi-cumq; vero senserit aliquam bonæ mētis scintillam, ibi debet residere: omnibus prompte, mansue-

Secunda pars

*Adelph.
ac. 3. sce.*

4.

mansuete, blandeq; respondeat, mulierculæ, plebeio, pagano, hæretico, &c. Iohannes baptista dixit, quòd nihil aliud erat quàm vox, in eo videlicet sensu, quo dictum est cuidam apud Terentium, Tu quantus quantus es, nihil nisi sapientia es. Sic episcopus, quãtus quãtus est, vox est. i. nullum aliud ei incumbit officium, nisi clamare præconia Christi. Episcopus ergo totus debet esse vox, ad gloriam dei, & salutem populorum; hoc præcipuum eius munus: sicut dicimus de homine pusillo statura, habente magnam vocem; hic totus est vox. Et in fabulis habetur, quòd cum lupo ex voce putaret philomenam esse aliquid magnum, & tangens eam, paruulum corpusculum inuenisset, dixit, Tu tota es vox, & ideo nihil es. Simus ergo philomenæ dei, & nihil præterea, nisi vox dei. Contemnat nos mūdus, vt abiectos & ferrenullos in corpore, hoc est in rebus corporalibus: dummodo id totum simus vox dei, & nihil aliud. Vnde & euangelium potius voci commissum est, quàm scripto: lex vero scribitur in lapidibus: Christus autem nihil scripsit, sed dumtaxat voce docuit. Et Apostoli pauca scripserunt: quia in voce est energia, & libera effusio in omnes aures, etiam vulgares. Ideo debemus esse, continua quædam tuba dei.

¶ Alia sunt negotia sæcularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyse in sæculo erat, cum crebro tabernaculum

*1. to. con-
ci. pag.
224.*

berna-

bernaculum intraret & exiret? Qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotijs vrgebatur: intus dei arcana considerans, foris onera carnalium portabat: sic Paulus: sic etiam episcopus debet facere.

¶ Quia praelatis nimium occupatis, multa contra veritatem subrepunt, ideo dicit Bernar. Innocēt. Papæ, Hic vigilet oculus pietatis vestre, & semotis paulisper occupationibus consideret, quantum subreptum sit ei.

¶ Bernar. considerans scandala sui temporis, præsertim quando insurrexit in gallia Petrus abailardus hæreticus, dicebat, Vellem modo de medio fieri, victus fateor a pusillanimitate spiritus & tempestate. Sancti cupiebant dissolui, desiderio videndi deum: ego autem compellor exire scandalis & erumnis. Et quamuis afficiar mortis desiderio, vereor tamen ne non paratus inueniar: tædet me vitæ meæ, & an mori expediat nescio.

¶ Solent dicere homines in amplo statu constituti, Non possum sectari vitã spiritualẽ, tot necessitatibus implicatus, quibus respōdet Aug. Necessitates seculi finiuntur, quando cupiditates vincuntur. Quot autem occupationibus ipse tenebatur, habes epist. 158. vbi sic dicit, Inter aceruos occupationum, quibus nos alienæ vel cupiditates, vel necessitates angariatos trahunt, vix paululum spatij datur dictandi.

¶ Heu

Bernar.

Epi. 179.

Bernar.

Epi. 189.

August.

Epi. 70.

Act. 20.

Chrysoſt.

Ad Epis.

August.

Epist. 15 6

Chrysoſt.

de ſac. 10.

2. Io. 2 1.

Chrysoſt.

hom. 3. in

acta.

¶ Heu quantum distamus ab officio nostro, quod est, non solum publice concionari, sed etiã priuatim p̄ domos singulas delinquẽtes, cū lachrymis monere, vt Pau. testatur se fecisse.

¶ Cogimur videri hominibus onerosi, graues, & iniocundi: quia non possumus esse vtilis oblectando, sed mordendo. Nam (vt ait Au- gu.) phrenetici nolunt ligari, & lethargici no- lunt excitari: ad quod tamen cogit charitas.

¶ Tantum diligit, ac curat Christus pastorale officiu, vt dicat, Si diligis me, pasce oues meas. ¶ hoc est in quo mihi summe placere potes, si eos qui me offenderunt, mihi reconcilies: ob hoc enim ego sanguinem fudi. ¶ Quantum ve- ro torqueri debeat, quando subditi peccant, habes verba eiusdẽ Chrysoſt. Quando (inquit) aliquos vestrum peccare contingit, emoriar, nisi videor similis dolore exanimatis, nisi atto- nitus, ita vt etiam ipsum lumen oculorum meorum non sit mecum. nam quæ spes mihi, si vos non proficiatis?

¶ Non solum circa mores, sed etiam circa ve- stes clericorum debet sollicitari episcopus, vt dicit Bernar. episto. 30. ad Eugen. quia deſor- mis vestis, deformitatis mentium, & morum, indicium est. Et infra, O impunitatem, incu- riæ sobolem, transgressionum nutricẽ: quan- do luximus, aut clericum priuatim beneficio, aut episcopum suspensum ab officio?

¶ Rumpor

¶ Rumpor quidē curis, & sollicitudinibus pp *Chrysof.*
 vos: at isti dolores suaues sunt, utpote simi- *ad suos*
 les doloribus & curis, quas matres pro filijs *subditos*
 habēt: nam gaudet & lætatur super curis suis. *ho. 4. su.*
 Quamuis enim cura sit amara, tamen qñ impē *secun. ad*
 ditur pro filijs, multum habet voluptatis. *Thessalo.*

¶ Ibidem rogat omnes, ut si quis habet quæ-
 relam contra ipsum, accedat, ad ipsum, ut aut
 ipse se excuset, aut ut emendet: quia qui tantā
 multitudinem gubernat, non potest non dere-
 linquere in multis ex ignorantia.

¶ Ut quid dicit Apostolus, Oportet episcopum *Chrysof.*
 esse doctorem, nisi ut doceat? Nec satis est quod *hom. 15.*
 doceat exemplo vite, immo oportet eum labo- *1. ad Tim.*
 rare in verbo & doctrina. Profecto si præsul *3.*
 non pollet gratia doctrinæ, plurimā ecclesiasti-
 cæ disciplinæ, exempla peribunt. Quomodo
 enim lucerna, si nō lucet? profecto inseparabile
 est lucere a lucerna: tenetur ergo lucere quem
 Dñs voluit habere officium lucernæ. Et iterum Te-
 netur in alto, nō sub modio manere, quia tenetur
 lucere omnibus, qui in domo sunt. & c. Et licet
 prædicandi studium, primū debeat esse inter solici-
 tudines pastorales, nō tamen omnino deserere
 debet episcopus negotia causarū forensium,
 quibus sæpe premebantur sanctissimi viri. Ut
 enim dicit Possidonius in vita Augustini, ali- *Cap. 19.*
 quando Augustinus vsque ad horam refectio-
 nis, aliquādo tota die ieiunans vacabat audiē-

G

dis &

dis, & dirimendis causis christianorum, & inter differendum de his, de diuinis rebus eos monebat, & ibi inuestigabat quantum quisque proficeret, aut deficeret in vita christiana: peccantes coram omnibus arguebat. hanc tamen occupationem (tamquam a melioribus rebus distrahentem) velut angariam deputabat. Et alibi testatur, quod saepe homines concurrebant ad ipsum, ut per eum causas suas dirimerent de auro de argento, de fundis, de pecoribus. Et lib. de opere monachorum, sic explicat mentem suam monachis, Testem (ait) inuoco in animam meam dominum Iesum, quod quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per singulos dies certis horis (quatum in bene moderatis monasterijs constitutum est) aliquid manibus operari, & ceteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de diuinis litteris agendum, liberas: quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotijs secularibus, vel iudicando dirimendis, vel interueniendo praescindendis. Et fero has molestias propter Apostolum, qui voluit quod etiam contemptibiles (qualis ego sum) terminarent has lites christianorum, potiusquam ut negotia christianorum deferrentur in forum: quem tamen laborem non sine consolatione domini suscipimus pro spe vitae aeternae, ut fructum feramus cum tolerantia, Serui enim ecclesiae ipsius sumus

&

& maxime infirmiorum membrorum. Omitto alias innumerabiles ecclesiasticas curas; quas fortasse nemo credit, nisi qui expertus est. hæc ille. Et ibidem dicit, quòd Apostolus, quia per varia loca discurrebat ad prædicandum euangelium, numquã legimus de eo, quòd aliquãdo intenderet his causis terminandi, & tamen christianis in loco residentibus hoc onus imposuit, etiam contemptibilibus, si deessent sapientes. Vide etiam. 3. cap. 6 lib. conse. Vbi dicit Augu. quòd Ambrosius iugiter erat circumdatus turba hominum negotiosorum; quorũ infirmitatibus seruebat: a deo quòd numquã potuit illum inuenire solum, & vacantem: ut posset cum illo communicare æstus suos.

¶ Augu. dicit, quòd quando audiebat causam inter duos litigantes, qui iudicem illum arbitrum faciebant, si sententia pro diuite ferebatur, pauper datahebat ei dicens, Aliquid ab illo accepit, timuit ostendere illum: fuit diuiti, & toruis oculis respicit iudicem post sententiam: si autem sententia pro paupere contra diuitem lata esset, etiam detrahebat diues dicens, Oppressit iustitiam propter famam: timuit enim argui ne diceretur, quòd contra pauperẽ fecit &c. Ibi habes quantum defererent Principes iudicio ecclesiæ: nolebãt enim quòd appellaretur a sententijs ecclesiæ ad ipsos. & c.

¶ Ambro. super illud Psalm. (Deprecatus sum

G 2 faciem

Augu.
ps. 25.

Enc. 1. 2.
Ber. epist.
1. 2. 2.
Cant.

Chrysost.
hom. 1. 2.
ps. 118.

faciem tuam. & c.) admonens non remisse agendum cum delinquentibus, ait, In ipsa ecclesia (vbi maxime misereri decet) debet quàm maxime teneri forma iustitiæ, ne quis a communionis consortio separatus, breui lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam vberioribus seribis, cõunionem quam plurimis debet postulare temporibus, facilitate sacerdotis extorqueat. Nonne cum vni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagiũ pro-uocari? Facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delinquendi.

ps. 118.

Luc. 12.
Ber. epist.
12. ad
Cart.

Chrysof.
hom. 3. in
acta.

¶ Vis in turbine negotiorum prædicare, & solas diuinas scripturas meditari? Sæper tracta cū negotiatoribus aliquid de ipsis diuinis litteris. Vnde Augustinus super illud psalm. (Declinate a me maligni) dicit, quòd monebat negotiatores ad se veniētes dicens, Stulte hac nocte repetent a te animã tuam. & c. Et quædam alia. ¶ Bernar. pressus occupationibus sic ait, Infelix ego homo, natus ad laborẽ, implumis auicula, penè omni tempore nidulo exulãs, vento exposita & turbini; turbatus sum, & motus sũ sicut ebrius: & omnis scientia mea deuorata est. Felices vos, quos abscondit dominus in tabernaculo suo in die malorum; donec transeat iniquitas, sub vmbra alarum suarum.

¶ Chryso. de oneribus episcopalis vitæ, Aut ego (ait) sum vehementer miser, & infelix, aut ani-

mus

mus episcopi nihil differt a naui, quæ fluctibus
 iactatur: omnium enim onera gestare debet.
 Alijs irascentibus dat venia, ipsi vero nequa-
 quam: alijs peccantibus superest excusatio,
 ipsi non: omnium linguis expositus, omnium
 iudicijs obiectus, sapientium & insipientum: cu-
 ris perpetuis obtunditur, tum diurnis, tum
 nocturnis: (loquor de illis qui vigilant pro a-
 nimabus, non de illis, qui ad negotium episco-
 pale, tamquam ad quietem venerunt) ouis pos-
 sit eloqui in dicendo, & docendo sollicitudi-
 nem? quis difficultatem in electionibus? plus
 curarum habet episcopus, quam imperator or-
 bis. Tantum interest inter vnum & alium, quã-
 tum inrer aquã fluminis vento agitã, & ma-
 re intumescens & insaniens: quoniam impe-
 rator habet plures, qui adiuuãt (eo quòd legi-
 bus, & mandatis omnia peraguntur) episcopus
 vero nihil tale: neq; licet ei ex auctoritate præ-
 cipere. Si vehementer commouetur, audit, cru-
 delis est: si parum vehementer, audit, remissus
 & frigidus est: cum tamen oporteat in eo hæc
 duo contraria concurrere, vt neque cõtemna-
 tur, neq; odio habeat. Multos velit nolit, cogi-
 tur offendere & obiurgare. Dicã quod sentio,
 Non arbitror inter sacerdotes multos esse, qui
 salui fiant, sed multo plures q̃ pereant. In cau-
 sa est: quoniam res excelsum requirit animũ.
 multas enim habet causas, quæ depellãt ipsum

a suis moribus; & innumeris oculis illi opus est vndique: quòd alij peccant, illi imputatur. nam si peccat presbyter aut diaconus, omniũ horum crimina redundãt in caput eorum, qui hos elegerunt.

Chrysoſt. ¶ Chryſoſ. ſuper illud, Si quis ſuorum curam
hom. 14. nō habet. &c. ſic dicit. Si quis aſpernatur pro-
1. ad Tim. pinquos genere, atq; affinitate cōiũctos, quo-
5. modo erit in alienos clemens? Iudicio quippe
 omniũ erit obnoxius, ſi alienos beneficijs fo-
 uens, p̄pinquos ſumma immanitate deſpiciat.
 Dicẽt enim illum eſſe ſine affectione; & aſſert
 illud Eſaiã. 58. Carnem tuam ne deſpexeris .i.
cognatos tuos. Deus. n. inſtituit vincula pro-
 pinq̄tatis, vt mutua ſubefſet occasio, nos mu-
 tuo diligendi, ac beneficijs cōfouẽdi. O quàm
 forti patientiã ſcuto, quãta animi conſtantia,
 ſimul & benignitate pollere debet paſtor, qui
 iugiter atq; multipliciter linguis hominũ ve-
 xatur, importunitatibus exponit: ad quos cū
 ſe habeat tamquã ſignum ad ſagittas, viſcera ta-
 men ac ſinũ matris debet illis, & oſtendere, &
 expandere: ſumme cauens ne in eis exerceat,
 aut ſup̄ eos grauet ingenij ſui duritiã, & aſpe-
 ritatẽ (ſi ingenio ſit parum miti) cum potius
 expoſitus ſit, vt oĩm quantumlibet aſpera in-
 genia ferat, oĩbus ſe aptando. Hoc ſummopere
 debet curare paſtor, ne negotia, atq; curã ſecu-
 lares totũ cor ei' vinciat: ſed etiã in medio cu-
 rarum

rarum conari debet ad libertatē animi, semper
 ad deum diuinaq; omnia attendens, & aspirās
 Vt. n. dicit Thaulerus, Homo exercitatus ad
 hoc puenire potest, vt nulla negotia, dicta, au-
 dita, facta, & quæuis occurrētia ipsum impedire
 possint a simplici dei intuitu: qm̄ in omnibus
 solū deū diligit, atq; intēdit. Et iō quantūcūq;
 absurdissima audiat, vel videat. & c. celerrime
 ad deū vertitur, sicut qui aliquādiu in solē de-
 fixit oculos, quicquid deinde aspexerit, solis ei
 speciē quandā representat. Lege quæso episto-
 lā Ber. 140. & videbis quibus huius mūdi ne-
 gotijs sanctissimus ille abbas se immiscebat: q̄
 tamē iugiter ardebat, & lumine cōtemplatio-
 nis fulgebat. Igitur in medijs procellis tempo-
 raliū negotiorū, tunc vel maxime cor ad deum
 leuandū est, ad implorandā opē eius ad explicā-
 das telas filiorū Adā. quas multus laboribus, &
 viscerū dolorib⁹ texūt, immiscētes se infinitis,
 ac friuolis quæstionibus, vt Sapiens deplorat.
 Cum autē p̄senseris q̄ immodicis occupatio-
 nib⁹, ac negotijs caput debilitat⁹, cor indurat⁹,
 & arefcit, protinus ad lectiōem alicuius libri
 spūalis cōfugas, quē semp ad manū habere de-
 bes: cuius attēta lectiōe discutias nubes phā-
 tasmātū; ac tandē affect⁹ tuus in deū accendat.
 Falsissimū. n. est, quōd quidā aiunt, videlicet, q̄
 cū occupationibus pastoralis officij, nō possit
 cōseruari feruor deuotionis. Nōne sanctus Bo-

Thauler.
 ser. in do-
 mi. infra
 Epiphani.

Ad Lot-
 harium.
 imperat.

Ecc. 7.

Secunda pars

nauentura in generalatu, cardinalatu, episcopatu eam seruauit, & multi alij? Quando post fastidium, laboremque plurimorum negotiatorum, alius superuenit, ablit, quòd eū a te expellas, aut dure respondeas, aut quouis gestu vel signo impatientiā, & austeritatē ostentes: tunc enim maxime paciētia, & mansuetudine armari debes. Hoc est enim virtutū exercitiū. Inter pastorales curas, præcipuum locum hēt sollicitudo diocesim visitandi. Est enim visitatio, quasi anima episcopalis regiminis, quoniā per eā pastor se diffundit, & expādit oīum suarum ouium commodis, & utilitatibus. Verus quippe epūs, dum exit ad discurrendū per omnes parochias, est quasi sol egrediēs ad illustrādas terras; vt videlicet tres actus illos hierarchicos exerceat, q̄ sunt purgare, illuminare, & perficere. Procedit enim ad exhortandum, prædicandum, arguendum, increpandum, sacrosacramente cōfirmandum, & vt exploret quomodo sacramenta administrentur, quanta reuerentia & munditia diuinum sacrificium celebretur, denique ad consolandum omnes lucentes, & egentes tam spiritualibus, quàm temporalibus commodis. Itaque innumerabiles sunt utilitates, quæ ex personali visitatione episcopi proueniunt: & inter alias non parua est, quòd præsentia sua potest criminibus mederi: quod non ita utiliter, & efficaciter per
visitas

visitatores fieri potest. Non enim solis dumtaxat excommunicationibus, criminibus mendandum est, aut pœnis alijs: sed potius verbis, auctoritate, & charitate: obsecrando & increpando, & mille alijs modis, quos verus pastor, & sponsus animarum excogitat; amans gregem quasi sponsam: quam non ita curat mercenarius visitator. Item sepe subdit tam viri, quam feminae habent casus aut reseruos, aut periculosos: quos libenter & fiducialiter communicant suo pastori, & nō alijs. Habe igitur præ oculis verbum illud apud Luc. Misit (inquit) Dominus discipulos suos in omnem ciuitatem, & locum, quo erat ipse venturus. Non sufficit igitur episcopum mittere probos viros, ad illustrandas parochias: sed oportet & ipsum ire.

Cap. 19.

GRAVITAS SIMVL ET AFFABILITAS, atque suauitas a pastore seruanda.

Capit. I I.

BERNARD. Esto grauis, sed non austerus, non dissolutus, neque seuerus: sed interea mediocritatem tene, vt neque de seueritate sis oneri, neque de familiaritate contemptui.

Ber. 4. de
cons. ad
Eugen.

Austeritas fugat infirmiores, grauitas reprimat leuiore: in palatio papam, domi te patrem familias exhibe: amentote domestici: si non,

non, fac vt te timeant. Vtilis est semper custodia oris, quæ tamen familiaritatis gratiam nõ excludat: ille conuenientior habitus, si actu seuerus, vultu serenus, verbo serius.

Greg.
Epist. 39.

¶ Grego. docet, quòd cum pastor a subditis de aliquo reprehenditur, non debet ex potestate respondere, sed cum mansuetudine, & tràquil-
litate reddere rationem facti: afferens ad hoc factum illud Petri, Actuum. 11. quando arguē-
tibus eum, quia ingressus fuerat domum Cor-
nelij, humiliter respondit rōne reddita. non enim dixit, ego sum pastor vester, scio quid fa-
cio. Si enim (ait) in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor man-
suetudinis non fuisset. Debemus ergo reprehē-
sores nostros, humili ratione placare.

¶ Grego. Honorem meum (ait) non reputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Ideo epus honorem debet impen-
dere sacerdotibus: alioquin iuste presbyter po-
terit ei obijcere illud, Cur ego te habeã vt prin-
cipẽ, cum tu me non habeas vt senatorem. 95.
distin. Esto subiectus: nam qui contemnit, con-
tennit, & frustra petit debitũ, qui quod debet,
nõ impedit. Et nihil mirũ, si nõ seruatur fides,
non seruanti eã. Igitur quãuis iusta auctoritas,
& reuerentia sit necessaria, non tamen te faciat
reuerendum aut timendum fastus, sed rigor
iustitiæ: non pompa, sed grauitas, & seueri-
tas.

tas. Pauper culis, ac simplicibus exhibere facilem, ac omnino accessibilem, imitatus Syluestrum papam, de quo legitur, quòd tanto vnūquemque amplius honorabat, quāto sanctius eum viuere didicisset: non attendens ad factum aut potentiam, sed ad morum elegantiam.

¶ Quantumcumq; iniqua, vel non concedenda petant, etiā ab indignis, nō ideo dure aut asperè respondēdū est, sed leniter: neq; tamē faciēdū quod iniuste petitur. Omnis namq; euangelica perfectio (ait Caieta. Matth. 11.) reducitur ad studiū humilitatis, & māfuetudinis. Per hu-

militatē expādimur diuinis gratijs, & donis: p māfuetudinē vero expandimur pximis. Ideo Saluator ait, Discite a me quia mitis sum & h. c. Mat. 11.

¶ Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, Et lingua gratiosa in bono homine abundat. Et ad Roma. 12. Si fieri potest,

quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacē habētes. Et, Quę de sursum est sapientia, primum pudica, deinde pacifica est. Iacob. 3,

¶ De benignitate, ac suauitate pastorum habes pulchra verba apud Ber. Charitas (inquit ille) patiens est, benigna est: patiens est, cum dissimulat, expectat, sustinet delinquentem: benigna est, quando trahit, adducit, & cōuertit ab errore: Charitas benigna, etiā quos tolerat, amat, & amat ardentè. Flet q̄ppe charitas, sed ex amore, nō ex mœrore: flet ex desiderio,

flet

Secunda pars

flet cum flentibus . O bona mater charitas ,
quæ siue foueat infirmos, siue exerceat proue-
ctos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa
exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cum te
arguit, mitis est: cum tibi blanditur, simplex
est: pie solet sæuire, sine dolo mulcere: paciē-
ter nouit irasci, humiliter indignari, læsa non
prouocat, spreta reuocat. Pōdera quod de Do-
mino dicitur Esai. 42. Non erit tristis neq, tur-
bulentus: calamum quassatum non conteret,
& lignum fumigans non extinguet.

*Ber. serm.
23. super
cant.*

¶ Bernar. de benignitate pastorū, Pastor (ait)
bonus omnibus se conformat, omnium in se
transfert affectus: matrem se probat non mi-
nus deficientium, quàm proficientiū. Multos
videmus, q̄ quod crassum est, & forte assumē-
tes, quod debile est proijciunt. Numquid me-
dicus valentes requirit, & nō potius ægrotan-
tes? Quos docebis magister bone, si omnes in-
doctos repuleris? In quibus probabis tuā pa-
tiētiam, si solos admiseris mansuetos, inque-
tos excluseris? Sciunt quippe boni, fidelesq;
præpositi, languentium sibi creditam curam
animarum, non pompam: cumque internum
murmur cuiuspiam illarū, quærulæ vocis indi-
cio deprenhendunt, & in ipsos vsq; ad cōuitia,
& contumelias prorumpentis, medicos se, nō
dominos agnoscentes, parant confestim cōtra
phrenesim animæ nō vindictā, sed medicinā.

¶ Bonus

¶ Bonus prælatus, sic debet esse humilis & affabilis, quòd tamen eum subditi reuereantur. Pondera ad hoc, quòd apostoli non sunt ausi quærere a Domino, quid aut cur loquebatur cum Samaritana. Et Ambrosium diu dormiētem iuxta altare, non audebant sui excitare. Et Iob, Videbant me (ait) iuuenes, & abscondebantur. Apostolus præterea (vt Grego. annotauit) alibi quidē dicit, Quamdiu sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, ad Roma. 11. Contra vero. 2. ad the. 2. Facti sumus (ait) paruuli in medio vestrum: ex quibus verbis exemplum dedit episcopis, vt humilitatem teneamus in mente, & tamen nostri ordinis dignitatem seruemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, neque erectio sit superba.

Iob. 29.

Gregori:
Epist. 36.
lib. 4.

¶ Idem Greg. In tuis (ait) literis ex humilitate sermonis patuit cordis tui altitudo, ac tuæ mentis feruor: nisi enim prius in se faces ardeant, alios nō succendunt. Vidimus enim, qui litteras tuas legimus, quanta charitate tua mens ardeat, qui sic alios accendisti. &c. Cor episcopi arca testamenti est; in quo manna dulce charitatis, sapientia legis, rectitudo iustitiæ in virga signata, continentur.

Gregori:
Epi. 125.
ad Lean.

¶ Cauere debet prælatus a duris verbis (nisi quando necessitas disciplinæ ea dicere compellit) etiam ab his, quæ forsitan sibi leuia videntur.

dentur.

*Bernad.
serm. 29.
sup. Can.*

*Cant. 1.
ps. 54.*

dentur. Nam vt Bernardus ait, Quod tu leue putas, & ob hoc leuius præcipitas, plerumque alius aliter accipit tamquam homo videns in facie, & secundum faciem iudicans: paratus festucam trabẽ suspicari, & scintillam putare fornacem. Non enim est omniũ charitas illa, quæ omnia credit. Proni sunt autẽ sensus hominis, & cogitationes ad malũ potius suspicandum, quàm ad bonum credendum: præsertim vbi disciplina silentij, nec te (qui in causa es) excusare permittit, nec illum vulnus suspitionis aperire quod patitur, vt curetur. Ita vritur ille, & moritur clauso, & lætali vulnere, intra semetipsum gemens, dum totus in ira, & disceptatione positus, nihil aliud silens versare in mēte possit, nisi iniuriã quam accepit: non pōt orare, non pōt legere, non sanctũ, aut spirituale aliqd meditari. Et ita intercepto vitali spiritu, dum suis destituta alimētis vadit ad mortẽ anima (pro qua Christus mortuus est) quid tu interim quæso animi habes? Quid oratio tua, aut opus quodcũq; interim feceris sapit tibi: contra quẽ nimirũ Christus anxie clamat de pectore fratris tui, quẽ contristasti: filius (inquiens) matris meæ pugnat contra me, & Qui simul mecũ dulces capiebat cibos, repleuit me amaritudine? Quod si dixeris illum nõ tam graui-ter pro tam leui causa debuisse turbati, respon-
deo, Quanto leuior est, tãto a te leuius potuit
non

non cōmitti. Quamquam nescio, qđ leue dicas
 (vt iā dixi) quidquid amplius est, quàm irasci,
 cū vel hoc ipsum obnoxium esse iudicio, ex ore
 ipsius acceperis iudicis? Audiant hoc prælati, *Bernar.*
 qui sibi cōmissis semper volūt esse formidini, *su. cant.*
 utilitati raro. Erudimini, qui iudicatis terrā. di *serm. 230*
 scite subditorū matres vos esse debere, nō do-
 minos: studete magis amari, quàm metui. Et
 si interdum seueritate opus est, paterna sit, nō
 tyrannica. Matres fouendo, patres vos corri-
 piendo exhibeatis, mansuescite, ponite ferita-
 tem, suspendite verbera, producite vbera, pe-
 ctora lacte pinguescant, non typo turgeant.
 Quid iugum vestrum super eos aggrauatis,
 quorū potius onera portare debetis? Cur mor-
 sus a serpente paruulus fugit conscientiam sa-
 cerdotis, ad quem eum magis oportuerat, tā-
 quam ad sinū recurrere matris? Si spirituales
 estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis;
 cōsiderās vnusquisq; seipsū, ne & ipse tētetur.

MISERICORDIA ET LARGITAS

Episcoporum. Caput. IIII.

DE hoc habes notanda verba distin.
 86. cap. Fratrem, vbi sic habetur;
 episcopus largam habeat manum,
 necessitatem patientibus succur-
 rat, alienam inopiam suam credat: quia si hoc
 non

Secunda pars

non habet, in vacuum nomen episcopi tenet. In ipsa autem libertate, modus adhibendus est rerū & personarum: rerum (inquam,) vt non omnia vni, sed singulis quædam præstentur, vt pluribus prodesse possimus (iuxta illud, *ps. 111.* Dispersit, dedit pauperibus) personarū vero, quia primo iustis debemus dare &c.

¶ Et ibi cap. Non satis, & sequentibus, exponuntur circumstantiæ, quæ attendendæ sunt in executione liberalitatis, scilicet fides, causa, locus, tempus, modus, necessitudo, ætas, debilitas, cōditio. Grandis culpa est, si fidelis egeat te sciente: ille præcipue qui egere erubescit.

Item probāda est alia liberalitas, vt proximos sanguinis tui nō despicias; quib⁹ pudor est ab alijs poscere: non vt illos diuites facias, sed vt paupertatem, & rerum iuues. Considera ætatem, vt senibus plus largiaris, qui sibi iam nequeunt victum quærere. Considera etiam debilitatem: considera verecundiam, quæ ingenuos prodit natales. Nō tamen vult Dominus simul effundi opes, sed dispensari: & in ipso pauperis dato mensuram tenere, vt abundes pluribus. Quanto enim minora sunt, quæ sparguntur, tanto plures erunt qui recipiant. Ex puro affectu, ac sincero fiat eleemosyna, non conciliandi fauoris gratia ultra modum effundendum. Omnia hæc ibi ex Ambrosio.

¶ Ex eodem etiam habetur. 12. q. 2. aurum;

Aurum

ps. 111.

*Dist. 86.
considerā
da.*

*Amb. 2.
offi. c. 2.*

Aurum habet ecclesia, non vt seruet, sed vt
 erogat, & necessitatibus subueniat. &c. Me-
 lius est, vt vasa viuentia serues, quàm metallo-
 rum. Sed respondebis, Timui ne templo dei
 deesset ornatus. Dico tibi, quòd aurum sacra-
 menta non quærunt: neq; auro placent, quæ
 auro non emuntur. ornatus sacrorum, redem-
 ptio captiuorum est. &c. Et Ambro. ipse fate-
 tur, se aliquando in inuidiam hominum inci-
 disse: quia fregit vasa dominica, ob redimen-
 dos captiuos, vt habetur. 86. distin. Pulchrarū.
 ¶ Quomodo misericordiæ opera, & eleemosy-
 næ sunt efficacia media, ad obtinendam gratiã
 deuotionis, & diuinas illuminationes, habes
 Esaia. 58. Cum (ait) effuderis esurienti animã
 tuam (scilicet per compassionem) & animam
 afflictam repleueris (scilicet per necessariorum
 subuentiones) orietur in tenebris lux tua, &
 tenebræ tuæ erunt sicut meridies, & implebit
 dominus splendoribus animam tuam. &c.

¶ Chrysost. dicit, quòd liberalis anima non si- *Chrysost.*
 nit nostras lampades extinguere: internas vestes *hom. 53.*
 ex rubeis candidiores niue facit. Hæc est, quæ *su. Mat.*
 in perpetuum tibi seruat, quæ hic possides: hæc
 facit præclaros homines hic, & in futura vita.
 Melius namq; est, habere famã misericordis,
 humani, benigni, quàm eloquentissimi orato-
 ris. Hæc ille. Tu igitur memento, vt miseri-
 cordiæ potius, quàm liberalitati seruias: mise-

H   ricordia

ricordia enim pietatem parit, liberalitati vero sæpe vanitas insidiatur.

*Greg. in 3.
par. pas.
C. 21.*

¶ Grego. ponit prudentiam largiendi. Primo enim attendendum, ne sero præbeatur, quod cito dandum est, iuxta illud, Ne dixeris amico tuo: uade reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Secundo, ne sub specie largitatis inutiliter spargant sua, aut multa dent, vbi pauca sufficerent, iuxta illud ad Corinth. 8. Nō vt alijs sit remissio, vobis autē tribulatio. qui enim ita sua effundunt, vt postmodum egeant, frequenter in impatientiam præcipitātur. Tercio, ne totaliter vacuum dimittant pauperem, cui semper aliquid, vel parum dandum est, iuxta illud Luc. 6. Omni petenti te, tribue. Quarto, ne aliquid demus, cui nihil penitus dandū est, vt histrioni & c.

*Gregor.
Epist. 13.*

¶ Grego. scribens Dominico episcopo, commendat ei quadam viduam dicens, Officij sacerdotalis est, vt viduis ac maritali regimine desolatis, impartiri solatia debeatis: vt vnde in hoc mundo humana consolatione priuantur, sacerdotali tuitione possint remedia reperire.

Epist. 57.

¶ Greg. intercedens pro quadam vidua; Si in proximorum (ait) necessitatibus habita compassione, benigna mente occurrimus, nostris proculdubio petitionibus clementē dominū reperimus. & iubet illi dare certā annonam. Et alijs plurimis epistolis commendat viduas,

açiu-

aciubet episcopis, quòd sint vt earum mariti. Iubet etiam, vt varijs personis egētibus, ac monasterijs detur annona ex proprijs redditibus.

¶ Idem ad Bonifacium episcopum, postquam commendat eum, quòd operibus misericordiæ vehementer insistebat, subiungit. Sed il-

lud (fateor) non leuiter mentem meam momordit, quòd eadem opera multis, vos ipsi nuntiaſtis. Ex qua re collegi, quòd mens vestra nõ studeat dei oculis, sed humano iudicio placere. Vñ necesse est frater charissime, vt cū bona exteri⁹ agis, hæc interius cū magna cautela custodias: ne appetit⁹ placēdi hoībus subrepat; & omnis labor boni operis in cassum fiat.

¶ Idem. 92. Quidam miserat ei pecuniam, vt in eleemosynas dispensaret; respondet. Quòd tritte sibi erat hoc facere, quia vltra onus, qđ

habebat reddendi rationem deo, quomodo dispensabat redditus ecclesię, addebatur ei nouū onus reddendi etiam rationem, quomodo dispensabat alienas pecunias. Et dicit illi, Orate vt ego discrete dispensem, ne vnde vos peccata minuitis, nos inde cumulemus. Et alibi in simili casu dicit, Oro vt Dominus mihi concedat, absq; peccati contagio dispensare, ne maculer, vnde vos peccata detergitis.

¶ Ibidem contra quendam, qui sub xenij specie nonnulla a quodam monasterio sustulerat, dicit, Sine dilatione restitue, ne auaritiæ culpa te

H 2 redar-

redarguat; quē largū erga monasteria sacerdotalis, magis debuerat munificētia demōstrare. ¶ Idem, Sic operibus misericordiæ iuxta virtutē substantiæ insistat, vt tamen supra virtutē insistere cupiat. Et alibi arguit ipsum, quia subtraxerat eleemosynas consuetas a suo prædecessore, sub quadam prouidentia specie, dicens, q̄ quamquam laudabile sit futura prospicere, infirma tamen est cautela, quæ pietatis adiutorio non munitur: præsertim quia quod tribuitur pauperi, nō est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu percipitur. Hæc ille. Immo etiam appellatur depositum. Vnde fidenter cum Apostolo dicere potest eleemosynatum largitor, Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est seruare depositum meum in illū diē: præsertim episcopus, qui non dat parta, aut hæreditate acquisita: sed ea quæ sibi, vt daret, data sunt. ¶ Idem arguit valde Abbatem cuiusdā monasterij, quia diu distulit petere ab eo eleemosynam annuam ad quoddam monasterium sustentandum. Et hoc (vt ille fatebatur) ex erubescencia. Arguit autem eum, tum quia certū est quōd ille minus amatur, qui adhuc erubescitur: tum quia ipse non dispensabat res suas, sed pauperum. Et valde (ait) accusabilis est verecundia, non petere a diligente, & tenente locum dispensationis in rebus pauperum. Pondera

Epi. 20.

2. Tim. 1.

Gregori.

Epi. 21.

lib. 11.

dera hæc o pastor: non largiris tua, sed aliena. Quid ergo mirum, quòd tota die lustrent domum episcopi pauperes, cum sit ea domus dispensatoris rerum ipsorum? Possent enim vociferare ad valuas, immo vsq; ad secretum cubiculum dicentes, Da nobis nostra, alioquin contra te vociferabimus ad dominum rerum, tuæ dispensationi commissarum, dicentes, Domine non vult nobis dare, quæ illi vt nobis daret, dedisti.

¶ Bernar. ad Henric. episcopum Senonen. *Cla Bernar. Epist. 42*
 mant pauperes ad pontifices. cur in superfluitates vestras consumitis, quæ nostris debentur necessitatibus? Nostris enim necessitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Quid conferunt tot mutatoria? Nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis: nos sumus fratres vestri, & vos de nostra portione pascitis oculos vestros & ita vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Duo mala ex eadem radice prodeunt, dum vos ipsos vanitatem sequendo perditis, & nos spoliando perimitis. Et quæ sic consumitis, neq; labore manuum, neq; negotiationis studio, neq; iure hæreditario possidetis: sed bona nostra sunt. Et quamuis hi pauperes (ait) modo non audeant aperire os aduersum vos, & exigere partem suam; quibus interim pro sua vita necesse habet potius

Matth.
25.

ps. 13.

Gregori.

12. q. 2.

Epi. 206.

ad regin.

Hyerusa.

Epi. 207.

supplicare : tamen in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt : stante pro eis patre orphanorum, & iudice viduarum, qui dicet vobis, Quamdiu non fecistis vni ex his minimis meis, nec mihi fecistis. ¶ Idem, Vnde existimas episcopis nostris exuberare hanc rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam ; &c. nisi de bonis sponsæ ? Inde est quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exanguis : cum munus illorum sit custodire, & ornare sponsam. iam non est in hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare : non custodire, sed perdere : non instruere, sed prostituere : non pascere, sed mactare & deuorare, quibus dicit Dominus, Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis. Nam plus vigilant subditorum euacuandis marsupijs, quàm vitijs extirpãdis. Alto demersi sunt obliuionis somno, ad nullũ dñicę cõminationis tonitruũ expergiscũtur : vt vel suũ periculũ expauescant. Inde est q̄ nō parcent suis, qui nō parcent sibi, perimentes pariter, & pereuntes. ¶ Greg. 12. q. 2. Religiosam (ait) vitam eligentibus, cõgrua nos oportet consideratione prospicere : ne cuiusquam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut aliqd sanctæ conuersationis infringat. Et Ber. dicit, Egenis, & maxime in clusis curã impẽdite. Et ad regẽ siciliæ dicit, q̄ egenis,

egenis, & nō cupidis dandæ sunt eleemosynæ :
quia scriptum est , Beatus qui intelligit super *ps. 40.*
egenum & pauperem , non super cupidum ,
illum inquam pauperem , qui inuite petit , ve-
recunde accipit , & accipiens glorificat patrem
suum , qui est in cælis .

¶ Augustinus dicit hæc verba , Consanguinei *August.*
veniunt ad me , aliquando cum minis , aliquã- *ser. 21. ad*
do cum blandimentis , dicentes , Da nobis ali- *heremi.*
quid pater , caro enim tua sumus , Et tamen dei
gratia , & vestris orationibus , nondum ditavi
aliquem consanguineum : quia chariores mi-
hi reputo pauperes , quàm diuites : quia bona
ecclesiarum patrimonium pauperum sunt . Et
ser. 52. qui est penultimus , & est indubitatus
Augustini , dicit , q̄ necesse habet episcop⁹ exhi-
bere humanitatem assiduam quibusq; venien-
tibus , siue transeuntibus : quod si non fecerit ,
inhumanus sit . Ecclesiastici , q̄ multa colligen-
tes a populo , pauca largiunt , & fere omnia cō-
sumūt , sunt illi de quib⁹ scriptū est , Qui deuo-
rāt plebē meam , sicut escam panis . O diligen- *ps. 13.*
tissimi exactores decimarū , primitiarū , votorū ,
& negligētissimi datores verbi dei . Dicite que-
so quomodo in morte , fiducialiter commenda-
bitis animas vestras domino ; q̄ hic pauperes
eius nō pauistis ? Omnis vestra cura est , vt red-
ditus ecclesiæ non minuatur : de diminutione
vero fidei , & charitatis minor est sollicitudo .

Ille dicitur bene rexisse ecclesiã, qui opes eius
 auxit, etiam si in curandis ouibus negligens
 fuerit: cum tamen beatus Greg. estimatus
 fuerit a successore suo, dissipator opum eccle-
 siæ. Dist. 82. ex Conci. Aurelianen. Anno. 520.
 dicitur, episcopus pauperibus, vel infirmis, qui
 non possunt laborare, largiatur victum & ve-
 stitum, quantum possibilitas tulerit. Et in Conci.
 Aurelianen. 50. (quod est prouinciale) & ce-
 lebratum est circa annum. 580. habes, quod
 illi qui sunt in carcere ecclesiastico ob aliqua
 delicta, ab archidiacono vel præposito eccle-
 siæ visitentur, iussu episcopi: Et episcopus de-
 putet personam, que eos in suis necessitatibus
 de bonis ecclesiæ sustentet. Et ibidem subiun-
 gitur, quod episcopus inter omnes egentes,
 præcipue curam gerat infirmorum: qui ultra
 laborem infirmitatis, constringuntur inopia;
 illisq; victum & vestitum prouideat. Et in Con-
 Matisconen. 20. dicit, quod domus episcopa-
 lis ad hoc est instituta, vt sine personarum ac-
 ceptione, omnes in hospitalitate recipiat. Et
 ideo non debet habere canes: quia non mor-
 sibus & latratibus canum, sed hymnis custo-
 dienda est domus eius: ne hi qui confidunt ibi
 se inuenturos leuamen miseriarum suarum,
 versa vice morsibus canum lanientur. Et Hie-
 ron. in epistola ad Titum. (Et adducitur in conc.
 aquisgrani) habet hæc verba, Domus episcopi
 debet

debet esse cōmune hospitium omnium : laycus enim vnum, aut duos, aut paucos recipiens, impleuit hospitalitatis officiū : episcopus nisi omnes receperit, inhumanus est.

STVDIVM PRÆLATI, IN ORATIONE, contemplatione, ac sacrificij oblatione.

Caput. I I I I.

IT episcopus singulis per cō- *Grego. in*
 passionem socius, super om- *past. par.*
 nes contemplatione suspen- *2. c. 5. in*
 sus, interiorum curam, exte- *prin.*
 riorum occupatione non mi-
 nuens, exteriorum prouiden-
 tiam internorum sollicitudine non relinquens.
 Pondera verba; B. Thom. 22. q. 135. art. 2. ex
 August. quòd ob sarcinam pastoraalem, non est
 deserenda delectatio contemplationis.
 ¶ Væ tibi episcope, si fons deuotionis in te
siccatus fuerit. Quid aliud est deuotio, quàm
 fons aquæ viuæ, rigans omnia nostra virtutis
 exercitia (quæcumq; sint illa) sine qua mox
 arefcunt? Est etiam vinum cæleste cor homi-
 nis lætificans, est balsamus omnem sanans pas-
 sionem, est cibus animæ, est lingua qua cum
 deo loquimur: qua carens, non habet linguã,
 vt cum deo loquatur (vt Ber. ait) est manna de
 celo. &c. Ipsa est quæ dicit, Spiritus meus su- *Eccle. 24*
 per

per mel dulcis. &c. At non datur diligentibus terrenas consolationes, in mensa, in honoribus &c. sicut neq; māna datū est, nisi dimissis cepis & alijs ægypti. Fauū dulcissimū deuotionis, nō possunt fabricare porci, sed apes solite volātes super flores vitę Christi &c. Dulcedo interiorū exercitiorū, est cibus animæ: quo confortatur ad laborandū in vinea Domini; & portandum pondus, & æstus exteriorū negotiorū. Etiā in vertiginibus causarum sæculariū, semper maneat quædā candela accensa in pectore nostro. Post has autē vertigines, confugiat pastor ad leuamen orationis, & ad colloquium familiariū spiritualium, quos habere debet, quemadmodam diuus Gregor. facere solitus erat. Vnde idem in Pastoralis dicit, Quia valde inter humana verba cor nostrum defluit, & vsus humanæ cōuersationis indefinenter destruit vim sollicitudinis, atq; prouidę circumspectionis erga cælestem vitam, oportet quòd per meditationem sacrorū eloquiorum, iugiter restauretur. Et quoniam ad vetustatem vitæ, per sæcularium societate semper itur, ad amorem spiritualis patriæ, cōpunctionis aspiratione semper renouetur. Cumq; indubitanter constet, q; exterius occupationū tumultibus cor a semetipso impulsū, corruat: studere incessabiliter debet, vt per orationis, & meditationis studium resurgat. Ideo David

rex

par. 2.

c. 11. ante med.

rex dicebat, Quomodo dilexi legem tuam? tota die meditatio mea est. Numquam etiam (ait idem) rector a sacrae lectionis studio recedat.

Prouerb. 5. dicitur, Bibe aquam de cisterna tua: ac deinde fluens deriuetur in plateas: quia ut (ait Gregor.) prædicator debet prius potare de sapientia sua, deinde in alios diffundere.

¶ Heu me, quia cum crederem me, saltem notis in amplexu meæ Rachelis, id est vitæ contemplatiuæ quieturum, clanculum me inuito introducitur Lia, id est cura & consideratio diurnorum negotiorum. Greg. admonens episcopum carthaginen. ita ait, Et si cogamur terrenis negotijs intendere, mens tamen nostra seculari varietate non defluat: sed tota in vnum currat, atq; confluat finem; de quo David, Vnam

petij a Dño, hanc requirã &c. In hoc mēs se tota suspēdat: tunc. n. vere atq; bene, ad opera dilectionis pximi descēdimus, si ex toto corde & viribus in ardenti dei dilectione persistimus.

Timeo tibi Eugeni (ait Bern.) ne multitudo cōtinua negotiorū (intermissa oratione & cōsideratione) te ad cor durū pducāt, qđ deuotione nō incalescit, cōpassione nō mollescit, cōpūctione non scinditur, & seipsum nō exhorret, quia nec sentit. Vnicū refrigerium laborū episcopi debet esse, quādoq; confugere ad solitudinē, ad orandum & meditandū. Vnde Marc. 6. habetur, quòd cum apostoli renunciaissent

Domi-

ps. 118.

In past.

p. 3. c. 25

a med.

Gregor.

Epi. 62.

lib. 5.

ps. 26.

Bernar.

de consi.

ad Euge-

nium.

Secunda pars

Mar. 5.

Domino omnia quæ egerant, & docuerant dixit eis Dominus, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Officium sacerdotis est, sacrificare, orare, docere, visitare (si est episcopus) Quid dignius, & quid vobis utilius, quam pastorem offerre quotidie vitam, & passionem Christi deo patri pro eis?

ps. 165.

Benedictus dominus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam a me: hoc est, non amouebit misericordiam suam, quam diu ego non amouero orationem meam. Quanti

*Cyprian.
Epist. 2.*

feruoris debet esse, qui vi sui feruoris debet frigidus calefacere? Idoneus non potest esse ad martyrium, qui ab ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam accepta eucharistia non erigit, & accendit.

*Machar.
hom. 40.*

¶ B. Macharius ægyptius: perseverare (inquit) in oratione, est caput totius boni instituti; ac vertex omnium honestarum actionum; cuius beneficio reliquas virtutes a Domino obtinemus.

*Ambro.
lib. 10.
epist. 28.*

Monasteria sunt officinæ virtutum; ex quibus multi monachi conducti ad episcopatus officium, pluribus virtutibus (quibus in monasterijs fuerant assuefacti & durati) emicuerunt. Diligenter negotia sunt agenda, sed non anxie. Memento quòd omnia debent seruire spiritui: ne pedes supra caput erigas, nec caput ad utilitatem pedum deprimas. Semper liber atq; expansus permaneat spiritus ad radios

hos Domini: & post orationē igneā, maneant
 cineres æstuentes ad tempora negotiorum.
 Ad hoc igitur summe annitendum, summisq;
 gemitibus a Domino petendum, vt in turbine
 negotiorum etiamsi obruere animum videan-
 tur, animus tamen semper liber, securus, ma-
 gnusq; Domino sistatur. Debemus ergo nego-
 tia disponere, & non eis immergi, habētes ocu-
 los ad Dominum erectos, ac fidentes: dicendo
 intra nos illū psalmū, Leuaui oculos meos &c. *ps. 120.*
 Pondera verba dicta episcopis, Actuum. 20.
Attendite vobis, & vniuerso gregi, primū vo-
bis, deinde gregi. Occurrentibus difficultati-
 bus, periculis, criminibus curandis, benefi-
 cijs aut officijs distribuendis &c. mox toto
 corde ad orationem confuge, ad patrem lumi-
 num & consolationū &c. hęc enim iugis im-
 pulsio ad orādum, magna occasio est proficiē-
 di. Dicas igitur, Domine tibi soli, in hoc ope-
re placere cupio: illumina ergo faciem tuam
super seruum tuum. Væ tibi pastor, si omissa
 paulatim oratione, ac proinde cognitione tui,
 & officij atq; oneris tibi impositi, incipias sine
 sanctis, & rationabilibus scrupulis viuere, cū
 oporteat indies illis pungi & corrodi: & lu-
 men semper a deo petere. Forte David cecidit,
 quia paulatim in exercitijs spiritualibus remis-
 sior factus fuerat. Quando pastorem contin-
 gat incedere magna stipatum caterua. &c. tūc
 vel

Secunda pars

vel maxime mēs erigēda in deū est, vt eo tēpo-
ris articulo faciebat Ber. recogitās illa esse pura
somnia, culicesq; circumstātes, mortalesq; mo-
rituros. Ad hoc autē oportet diligenter, mentē
spirituali bitumine linire, sicut in arca Noe fa-
ctū est: quoniam per poros etiā corporis in-
gredi potest, & ventus, & aqua. Iactauerunt te
in vndas oceani, in summa pericula salutis: vā
tibi si incipias gaudere de cathedra, & paula-
tim sanctum amittere timorem: cum oporteat
iugiter clamare ad Dominum (Circundederūt
me dolores mortis, pericula inferni inuenerūt
me &c.) cōstanter operando, quę oportet vsq;
ad mortē, magnos & continuos semper deuo-
rando labores. Quidam vir probus dicebat, il-
lum scopulum maxime timendum episcopo
(ne ad eum nauem illideret) videlicet, si ob-
rutus negotijs externis, ac proinde affectu in-
tus arefactus, tepide oraret, & exercitia spiri-
tualia intermitteret, aut minueret: ac deinde
frigidus atq; parum vtilis sermones haberet,
vel prorsus dimitteret. Hoc enim fit, vt actus
essentiales, & principales dimittat, propter mi-
nus principales: ac deniq; paulatim in defe-
ctus, & vitia labitur. Contra quod periculum
non video aliud remedium, nisi vt præter quo-
tidianæ orationis exercitiū, etiam cum ma-
xime negotia feruent, nō tradere totum cor il-
lis, sed inter ea semp seruare anhelā affectionē

ed

ps. 21.

ad deū. Dic. n. mihi, nōne in oī negotio de^o est? ibiq; inueniri pōt, vt finis? vt auctor? vt iussor? vt cooperador, ac cōsultor? &c. Intuere igitur eum ibidē, qñ negotiū tractat; & tūc intus requiesces: & dilatabit, illuminabit, lætabit cor tuū. Atq; hoc ipsum summis gemitibus a deo impetrare cōtende. Cur dicis, Nō suppetit tempus ad spiritualia negotia? Nonne nostris temporibus multi sācti episcopi (vt B. Antoninus) nō solū tēpus habebant ad orandū, & sacrificandū, sed etiā ad scribendū tot libros, & prædicandū? &c. Vilissimus omnino est (nisi sanctitate & scientia præcellet) qui est dignitate præstantior. i. q. i. Vilissimus a Symacho Papa. Quod si contingat eū, qui ad episcopatū eligit, nō ea effulisse sanctitate quæ episcopū decet, dū in minoribus agebat: saltē postquā in candela-brū erectus est, satagere omnino debet, vt vita respondeat nomini, & loco. Triplex est status mentis in homine implicato negotijs, simulq; deum quærente. Primus, quando habet otium; tūc. n. mēte, & affectu vehemēter debet in deū ferri, atq; operā dare, ne imagines, quæ tunc (velimus nolimus) sese ingerunt, trahant cor post se: sed etiā si circumuolent nos, mēs tamē super omnia tēporalia stabiliatur. Secundus, qñ vacat negotijs omnino ebibētibus attentionē omnē: ut quādo quis supputat, aut legit aliqd difficile intellectu, aut audit negotium varijs

nodis

nodis implicitum: quod oportet recte intelligere ad sententiam iuste ferendam &c. Quo tempore, quamvis non maneat actualis amor dei, neq; simplex ille intuitus ipsius, manet tamen quædam impressio amorosa relicta ex frequentia actualis amoris; quæ magnam pacem, & quietem affert exercitatis: quam non amittunt etiam in ipso negotiorum turbine: & per quam (illis transactis) mox redeunt ad centrū ac thesaurū suum, immittentes sagittas actualis amoris. Tertius vero status est, quando intendit communibus negotijs, quæ non ita magnam exigunt attentionem: quibus non ita magna pars cordis tribuenda est, vt non sua etiam particula deo reseruetur. Quid stultius dici potest, quàm (quoniam officium pastorale est multis negotijs implicitum) ideo non sit quotidie celebrandum. Immo quia tale est, oportet, vel spatiū celebrationis separare domino ad munimen contra tentationes, ad lumen in negotijs, ad cōsolationem inter tot afflictiones, vt vel tunc respirare liceat. In pastoralis officio multa sunt quæ deuotionem nutriunt, scilicet continuæ vexationes, & angustia. Nam Ioannes exul in pathmos insula, vidit secreta cælestia: & Stephano inter ictus lapidum, diuina ei claritas fulsit. Compellunt enim angustia ad deū clamare. Vnde Deut. 8. dicitur, Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum manna:

manna:

māna. Et apostoli, & pphete iter pssuras mūdi ardebāt deuotione. Et attēde, q̄ sicut iudæi tā- tū colligebāt de illo suo manna, quantū erat ne cessariū; atq; sufficiens ad totā diem: ita oportet virum diurnis horis occupatū, tantum nocturnis vacare exercitijs, quantum sufficiat ad ferenda dulciter officij onera propter deum.

¶ Augustinus postquā dixit, quod nunquam poterat longiori mora querere aliquid ab Am brosius, propter turbas negotiosorum hominū, quorū infirmitatibus iugiter seruebat, addit; quod cum sepe ingrederetur cubiculū eius (nō enim vetabat aliquis intrare) eramus (inquit) ibi in diuturno silentio ipso tacite legēte (quis enim auderet esse oneri, sic intēto?) deinde discedebamus: & cōiectabamus eum illo paruo tempore (quod reparādē mēti suæ nanciscebatur, feriatum ab strepitu causarum alienarum) nolle in aliud auocari. Denique frequenter, qui illum adibant, (ne illum perturbarent) taciti reuertebantur, licet ipsos vidisset.

PVRITAS INTENTIONIS, ET
*constantia, ac immutabilitas animi in sanctis
 decretis, & consilijs. Cap. v.*

VRA intentio (ait Bernar.) consistit in sola quærenda dei gloria, & populi salute. Ille sit scopus & finis, qui retributionem est daturus. Vt quis sit bonus iudicio

Secunda pars

dicio hominum, parum sufficit miserrimis his temporibus : ceterum vt in oculis dei bonus sit, multum exigitur. Ad hoc ergo mori debet in te spiritus humanus, cū omnibus suis actibus, & affectibus inordinatis. Siritius papa (qui successit Damaso anno 388.) in. 4. Episto. ad episcopos, terret eos verbo illo Luc. 12. Cui multū creditum est, multum requiretur ab eo & cui commendauerūt multū, plus petent ab

Diony. 1. c. *Eccle. hierar.* **Prosper. lib. 3. de vi. cont. Cap. 14.** Qui sacerdotem seu pontificem dicit, augustiorem, prorsusque diuinū insinuat virum, totiusque sanctæ scientiæ peritissimum. Non quid, sed propter quid faciamus in illa vltima examinatione quærendū est. Ibi etiam cap. 15. definit, quid sit diligere deum: Est (inquit) animum illi totum tradere, concipere fruendæ visionis eius affectum, peccati odium, & mundi fastidium. Nō carebis infinitis detractoribus, & adulatoribus; hi (ait Bernar.) obliuioni tradēdi, illi dissimulandi. Qui in hac vita (dicebat quidā Sanctus) ad linguas dolosas attenderit, & non potius intentioni suæ, & menti animū totus intenderit, numquā Deo inferuet, neq; hominibus vtilis erit. Heu me, quia nondum excitatus a somno terrenarum affectionum cum Samuele : neque cælesti carbone purgatus cum Esaia, neque lingua a deo tactus cum Equitio mōnaco : (de quo refert Grego. in Dial. quòd sensit sibi a deo tangi linguam, vt se

Esaia. 6.

lib. 4. c.

4. p. 4.

Equitio mōnaco : (de quo refert Grego. in Dial. quòd sensit sibi a deo tangi linguam, vt se

se deinceps non posset continere a diuinis elo-
 quijs) cum nihil horum haberem, in magist-
 rum populorum datus sum. Praui (ait Greg.)
 nō curant respicere meliores quos imitentur,
 & quorum cōparatione, nihil sunt: sed peio-
 res quorū cōparatione, aliquid sibi esse vi-
 dentur. Non conquiescat opera tua, donec,
 vel in modico saltem assimileris Martino, Am-
 brofio, ceterisque pastoribus sanctis. Recor-
 dare q̄ sanctus monachus, est velut lucerna
 sub modio: idem autē episcopus factus, poni-
 tur super excelsum cādelabrum, vt clarissimo-
 rum operum, & sermonū vbiq; radios emit-
 tat, etiam si laboribus (quemadmodum de lu-
 cerna est in prouerbio) cōsumatur. Væ autem
 ei, qui in alto cōstitutus radios nō emittit, sed
 fumigat tepiditate sua, socordia, tenacitate, fa-
 stu, delitijs, Hæc est differentia inter illum, qui
 veraciter quærit sanctitatem, & illum qui
 principaliter quærit apparentiam sanctitatis:
 quòd alter, illa opera studet facere, quæ plus
 scit deo placere: quamuis nō multum appro-
 bētur ab hominibus, neque adeo illustria ap-
 pareāt: alter vero illa opera bona primo loco
 facit, quæ hoībus illustriora vidētur, & gratio-
 ra. verbi gratia, expendēdi sunt mille aurei, vel
 in vsus pauperū, vel in aliqua insignia cōmoda
 animarū. Cōstat plané hoc op⁹ reuera p̄stare il-
 li: illud aut iudicio populi (q̄ nihil nisi terrena
 sapit)

Secunda pars

sapit) esse prestantius. Quisquis ergo vere scētus
 est, hoc faciet, q̄ vero apparenter tantū, ad illud
 magis inclinabitur. Non ergo intendas appa-
 rere, sed esse bonus: quidquid hoīes censeant,
 quorum iudicia, qui non contemnit, seruus
 Christi non est. Quid conquereris, quasi offi-
 cium pastoris sit impedimentum deuotionis?
 Vere. n. nihil aliud est, quàm continuum exer-
 citium altissimarum virtutum. f. charitatis, iu-
 stitiæ, & miæ? Quod ardētius exercitiū, quàm
 erecto in deum corde p̄ varia loca discurrere,
 quærēdo, sitiendo, & p̄curando animarū salu-
 tem? Quod tamen tunc, & vtilius alijs, & fa-
 cienti dulcius est, cum sit a proprio sponso &
 pastore. Hoc autem nō extinguit, sed auget de-
 uotionē: modo adsit pura intentio, & sæcula-
 rium desideriorū contemptus. Vnicus finis,
unicus scopus, vnica consolatio, vnicū refrige-
rium pastoralis officij est, adducere animas ad
cognitionem, & amorem dei. Apostolus voca-
 bat conuersos a se, gaudium meum, & corona
 mea. Hoc est autem maximū laborum omnium
 leuamen. Mens mea solidata est, & in Christo
 fundata, dicebat sancta Agatha. Stultus muta-
 tur vt luna, iustus permanet vt sol, & quasi fun-
 damentum sempiternū: quia confirmatum est
 cor eius. &c. Hęc igitur animi firmitudinem,
 atq; constantiam in rebus bene deliberatis, sa-
 pientia, consilijs habere pastores debent, exem-
 plaria

Philip. 5.

*Ecclesiasti-
ci. 27.*

plaria incorrupta esse debēt, qualia sunt Christus, apostoli, & sancti viri. Ideo super actionibus, quæ manifeste pertinent ad euangelicū episcopum, non oportet consulere quemquā. Insanire puta, si quis aliud consuluerit. In hoc vno omnes reputa, velut mente captos, ob mundi consuetudinē, Væ cæcitati nostræ (ait Augusti.) quia consuetos pessimos abusus, non solum non exhorrescimus in alijs, sed in eos etiā nos ipsi aliquando incidimus. Tremenda epistola, 8. Bernar. qui cuidam Brunoni docto viro consulenti, an acceptaret electionem archiepiscopatus colonien. omnino recusat dare ei cōsilium; sed solum dicit se oraturum pro eo: quia tamen ipse nihilominus acceptauerat, sequenti epistola terret eum electione Saulis, & Iudæ, & super omnia commendat ei humilitatem. Bernar. ad magistrū Gaufridum, Tu (inquit) habes a deo scientiam, spiritum libertatis, verbum viuum, & efficax, & sale conditū: ideo oportet te nunc non deesse ecclesiæ, schismate turbatæ. Non potest mundus odisse aduatores suos, reprehensores autē semper odit: vnde Iohan. 7. Non potest mundus odisse vos; me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quòd opera eius mala sunt; quia multi huius tēporis pastores sunt, canes muti: ideo non odio habentur a carnalibus.

Recole semper illam verissimam sententiam,

I 3

quòd

Bernar.
Epi. 8.

Bernar.
Epi. 125.

Ecclesiastes. 11.

quòd id quod verum & probum est, a paucissimis probatur: quod multitudo probat, hoc se re erroneū, & prauum est. Vulgi sententia est, Non hunc sed Barrabam idest melior est Barrabas Christo. dicit Ioan. baptista, Ecce agnus dei credemus huic vni, an toti mundo? Igitur non vulgares opiniones, sed paradoxas, idest a corrupti vulgi opinione remotas debem⁹ seq⁹, & de rebus iudicare iuxta earū naturā, nō iuxta abusus, & iudiciū corrupti sæculi. B. Thom. super Matthæ. 11. dicit, quòd qui nimium attendit ad voces hominum, nihil recte faciet; citans illud, Qui obseruat ventum, numquam seminat, & qui obseruat nubes, non metet. Attende quòd prælati fere peccant: quia molles, & remissi, & quia cōsanguineis, & amicis exoptulantibus succumbunt. Tu vero efflagita a deo constantem animum, & in nullo declinantem ab his, quæ secundum ipsum expedire cognoueris. Ideo ne cedas his, qui contraria suadent: quacumque importunitate consiliorum aut præcū. Nihil in hac vita habes, quòd amittas, nullum a quo aliquid speres, neminē quem merito timere debeas. Ideo constantissime, ac prudentissime contēde ad solam diuinā voluntatē in omnibus sectandam. Deus enim dissipauit ossa eorum, qui hominibus placēt. ¶ Qui iam diu in ecclesia præsunt, frequenter languescere solent, & veluti callos obducere,

ne,

ne, quæ male fiunt, moleste ferant. Vnde & aliqua, quæ ante intolerabilia reputabant, facile tolerant. Absit, absit hoc, quoadiu durat vinculum reddendæ rationis, qua ratione cessare possumus? Quod zelus negligentia dormiat, inexcusabile est, ait Bernardus.

HVMILITAS, AC MODESTIA

Prælatorum, quo ad statum, & personam.

Caput. VI.

V I dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Quod igitur aliud exemplar status vestri quæritis o pastores, quàm Dominum Iesum? Cur putatis iam abrogatum esse decretum illud, Reges gentium dominantur eorum, vos, autem non sic. &c. Nulla consuetudo, nulla præscriptio, potest abrogare hunc canonem diuinum. Ponderate verba Lucae. 16. Quod hominibus altum est, abhominatio est ante deum. Dicunt aliquando pastores, Non possumus subditos nostros in obedientia, & officio continere, nisi splendore vitæ, & pompa auctoritatem apud eos consequamur. O cæcitatem insignem; ministri Christi prudentiores Christo esse volunt? Christus namque medianibus hominibus plenis spiritu

I. Io. 2.

LUC. 22.

Secunda pars

suo (idest spiritu humilitatis, & paupertatis) mundum subegit: ac spiritum carnis, & mundi expugnauit: modo vero dicitur, spiritum mundi non posse expugnari, nisi mediante spiritu mundi, idest nisi pastores armentur pompa, ac fulgore sæcularis potestatis? Quid magis preposterum potuit excogitari? Non potest (inquit Dñs) sathanas sathanam eijcere, idest homo habens spiritum mundi, non potest ab alijs expellere eundem spiritum mundi. Pastores pomparum, sæculi sectatores destruunt illud encomium ecclesiæ, canticorū. **1.** Nigra sum, sed formosa. Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decolorauit me sol, idest Christus. Quod ad litterã significat, ecclesiam esse exterius quidem nigram ob crucis mortificationẽ, & contemptũ externi fulgoris, interius tamen formosam propter donorũ celestiũ pulchritudinem. Vnde pastor, qui renuntiat splendori status, ob Christi amorẽ, potest dicere illud, Nolite me considerare quòd fusca sim: quia decolorauit me sol, idest si nõ habeo externum splendorem, amor & imitatio Christi sponsi fecit hoc. Vnde & Dominus dicebat, Beatus qui nõ fuerit scandalizatus in me, idest non reiecerit me ob hanc externã nigredinem, & abiectiõnem quam elegi. Bern. postquam exclamasset contra fulgorem, & regium apparatusum prælatorum, sic subiungit, In amarissima

Mar. 3.

Can. 1.

Luc. 7.

Bernar.

Serm. 25.

27. 33.

su. cant.

rissima

fiffima pace, nūc sedet ecclesia impugnata mor-
 ribus suorū pastorum. Non fugare, non fugere
 eos potest, sicut antiquitus fugabat persecuto-
 res hæreticos, & fugiebat persecutores princi-
 pes; ita inualuerunt & multiplicati sunt super
 numerū. Deniq; cōcludit, Intestina, & insana-
 bilis est plaga ecclesiæ. Dicunt enim multi pa-
 stores, Nisi habuerimus fulgorem status, con-
 tēnemur ab omnib⁹. Si hæc ratio vrget, cur Do-
 minus venit in humilitate status, cum sciret
 se per hoc a reprobis contemnendum? Augu.
 super illud Psal. Miserere mei deus quoniam *ps: 54:*
 conculcauit me homo, dicit, Si es vere Chri-
 stianus, para te, quia conculcandus es: in tor-
 culari es: & ideo conculcationem euadere nō
 potes. Nos (dicunt mundani Sap. 2.) vitā san-
 ctorum putabamus insaniam: igitur si insanus
 reputari non vis, sanctus esse non vis. De bea-
 to Martino legimus, quod impune a suis cleri-
 cis irridebatur, & contumelijs afficiebatur, &
 ex monacho factus archiepiscopus turonē, idē
 constantissime perseuerabat, qui prius fuerat;
 eadem in corde humilitas, & in vestitu vilitas.
 In ecclesia nemo illum sedere vidit, domi autē
 tripoda vtebatur. Cum hoc tamen, ita plenus
 auctoritatis, & gratiæ, vt egregie impleret epi-
 scopi dignitatē. Illud autē Apostoli ad Tim. *1. Tim: 4:*
 mo adolescentiā tuā contēnat, nihil aliud signi-
 ficat, nisi, Nihil facias vnde te contēptibile ex-
hibeas:

Secunda pars

ps. 118.

ps. 68.

*Ber. 2. de
confi. ad
Eugeni.*

Mat. 11.

hibeas : quòd si citra culpam tuam , apostolicos mores sectando contemneris , age gratias deo, quemadmodum sancti faciebant; & læto animo cum David canta, Adolescentulus sum ego, & contemptus : tamē iustificationes tuas non sum oblitus . Domine propter te sustinui opprobrium, opperuit cōfusio faciem meam: extraneus factus sum fratribus meis. &c. Quare? Quia zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantū tibi ceciderūt super me : idest zelus acquirendi animas tibi , me coegit ad humiliatē apostolicā sectandā . Scio Domine, quòd non ex ore potētū, sapientiū, ac pōpaticè incedentiū, sed ex ore infantiū, & lactētū, idest simpliciū, & cōtemptorū Apostolorū, voluisti sapientiā tuā, atq; gloriā p̄feste manifestari. Nulla igit̄. (inquit Ber.) splēdidior gēma in ornatu pōtificis humilitate. quo .n. ceteris celsior, eo humilitate apparet illustrior : nulla potest ita hominū tyrannidē debellare. Ad quē magis p̄tinet verbū illud, Discite a me qui mitis sum, & humilis corde, quàm ad ministrum Christi in reductione animarū ad ipsum? Hæc quò de uenerūt pastores nostri: sanctos, & spirituales honores contemnunt, & glorias græcas confectant̄: de quibus vide, 2. Macha. 4. Quæ utilitas quæso uestrarū pomparū? a fructibus earū cognoscetis eas: fructus earū sunt, ambitio, cupiditas, libidineſq; uestrorū, clericorūq; feruos

feruor deuotionis, penitus extinctus. Vestri ca-
 nonici, qui debuerāt esse primi cooperatores,
 & coadiutores ad omne bonū, hi frequenter
 sunt primi hostes spiritualis vitæ, humilitatis,
modestix, ac disciplinæ. Quomodo ergo pote-
 stis vestro fastu, & pōpa exterminare de mūdo
 fastū, & sathanicas pōpas, quibus in baptismo
 renūciauim⁹? Cōstat aut officiū pastorale a deo
 esse institutū, ad omnia vitia ab ecclesia elimi-
 nanda. Ad hoc enim a deo dati estis præsules,
 vt deprauatos mores ac leges mūdi verbis, &
exēplis viriliter ipugnetis: quas David vocat
 vanitates, & insanias falsas. Nō potestis aut ve- *ps. 39.*
 ras mūdi insanias exterminare, nisi apostolica
 documēta, & exēpla (q̄ mūdus insanias vocat) *ps. 39.*
 viriliter sectemini, & insanos ppter Chrm vos
 appellari patiamini: vt cū Paulo dicere possitis, *1. cor. 4.*
 nos stulti ppter Chrm, vos aut sapiētes i Chro.
 Si decreta sanctorū cōciliorū veneramini, illud
 imprimis decretū concilij carthagi. 4. (cui bea-
 tus Augu. interfuit) in imo corde defigite: qđ
 sic habet. episcopus vilē suppellectilē, & men-
sam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis
sux auctoritatem, fide, & vitæ meritis quærat.
 Hæc sunt arma Christi, & apostolorū; quibus
 mundi regnū cum suo Goliath expugnandum
 est. Nō eget Christus, armis Saulis ad sua bella
 gerenda: non eget pompis, & splendore sæculi
 ad populos in fide, & obedientia cōtinendos,
 vt multi

vt multi temere asseuerant; qui ad excusationem dicere solent, Non est ad extrema declinandum, cōmunis via tenenda est. profecto si antiqui sancti, & pastores non tenuissent extrema, nec declinassent ad apostolicas singularitates, numquam, neq; sancti fuissent, neq; calendaria nostra suis nominibus ornassent, neq; breuiaria gestis suis impleissent. Qui autē tritā sequuti sunt viam, vel ignorantur eorum nomina, vel sordent, nec semē sanctum post se reliquerunt. Si trita sequēda via est, quare beatus Gregorius electus in pontificem, mox e domo sua oēs sæculares iuuenes explosit, & solos probatos clericos, vel monachos secum retinuit? Si leant ergo mores oēs, qui nō sunt euangelico spiritui, doctrinæ, & exemplis sanctorum conformes; iuxta illud, Omnis plantatio, quam non plātauit pater meus cęlestis, eradicabitur. Profecto non est superba singularitas, quod vnus aut alter episcopus huius ætatis, nolit cōformari in fulgore status, episcopis sui sæculi; immo maxima suberbia, & dānāda singularitas est eorum, qui audacter documentis, & exemplis antiquorū patrum cōtradidunt: & intolerabilius est q̄ allegant, oportere. s. seruire temporis: quasi spiritus Christi, & euāgelica norma mutari debet cū tempore: ac opinionibus, & affectibus hominū seruire: cū potius omnia tēpora sint euangelicę institutioni conformāda, &

Mat. 15.

& iuxta normã euãgelici, atq; apostolici spiritus reformanda. Officiũ carnis nõ spiritus est, quòd nostra tempora nõ ferant illam antiquorum patrum modestiã, & humilitatẽ externã. Officiũ carnis est, temper excogitare apparẽtes rationes, quibus se muniat: & commoda sua defendat. nec desunt ei innumeri doctores & patroni, qui partes eius tueantur. At verba dei, & sanctorũ testimonia, firma stant: quoniam statuit ea Dominus in æternum & in sæculum sæculi. Cuiusmodi sunt illa, Vos autem *ps. 140.*
 nõ sic, &c. Nõ dominantes in clero, sed forma *1. pet. 5.*
 facti gregis ex animo, & alia penẽ innumera. Hęc autem promulgata non sunt, vt varientur cum tempore: sed vt illibata permaneant in omni tempore, & eis seruiãt omnia tempora. Quoniam Iohannes Gers. in secunda parte suorum operum collegit egregium opusculum, cuius titulus est, De temperantia, & modestia prælatorum, in quo multa scitu dignissima ad hoc institutum refert, ideo, operẽ pretium existimaui, summam huius tractatus paucissimis hic verbis cõprehendere. Statuit igitur hanc conclusionem. Expedientius & efficacius est, prælaturũ declinare ad austeritatẽ vitæ in mensa, vestibº, & numero seruatorũ, & reliquis ptinẽtibº ad statũ suũ, q̃ hominibus sæcularibus iustitibus cõformari. Quã quidẽ conclusionẽ pbat hoc modo. tria. n. possũt mouere p̃latos ad hoc

¶ Primo

Secunda pars

¶ Primo, vt placeant deo, & hoc manifestum est non placere deo, cum sit contra exempla Christi & sanctorum, & manifestum est etiam plus placere deo opera pietatis, in quibus possunt expendi ea, quę in predictis expenduntur. Mentitur ergo iniquitas sibi, cum dicit, se per talia velle deo placere: cum in rei veritate placere non intendat, nisi sibi, vel mundo. Secundo potest mouere eos ad hoc, spiritualis profectus subditorum. quos tamen constat hac ratione, nihil proficere: cum huiusmodi pompa plus scandalizet homines sæculi, tam principes quàm alios omnes, quàm ædificet. Ex hoc enim cõcitantur ad murmuratiõem, inuidiam, cupiditatem, indignationem. &c. Habent enim ex præcepto beati Petri illud, **Nõ** dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Vnde propter hoc tenentur esse forma humilitatis, & sobrietatis. Viuentes autem fastuose, potius sunt forma ambitionis, cupiditatis, vanitatis: dum hoc ipso, subditos suos ad similia cõpellunt, Exemplum enim prælati quodam modo cogit ad similia, iuxta illud Pauli ad Petrum, Tu cogis gentes iudaizare. &c. Sed quorsum attinet ad hoc scripturas allegare, cū experientia hoc ipsum euidenter clamet? Nã vnde tanta deuotio principum, & aliorum sæcularium ad antiquos prælatos, tantaque reuerentia, nisi quia tales pompas vilipendebant? Tum etiã, quia

1. Pet. 5.

Gal. 1.

quia videbāt eos esse fideles dispensatores bonorū ecclesiasticorū, largissime eis cōmunicabant diuitias suas. Postea vero videntes eos in pōpis eas cōsumere, non solū retraxerūt manū; sed ipsa etiā ecclesiastica bona inuaserūt. ¶ Sed forte dicēt, Sic viuimus, vt conformemur ijs, quib⁹ cōuiuimus Ad hoc respōdet ille q̄ dixit, *Rom. 12.* Nolite conformari huic sæculo, &c. Dicunt etiā, Sic viuimus, ne inter alios erubescamus. Ad hoc dicitur, q̄ nō est erubescenda humilitas Christi; neque vilitas, quę propter eum sustinetur. Dicūt etiam, Sic viuimus, ne reputemur auari, & hypocritæ, si fuerimus in talibus ceteris parciores. Hęc ratio vim haberet aliquam, si nō esset alius modus rationabilior, & iustior, per quem a cordibus hominū hanc opinionem euellerent. Verissimum enim est, oportere prælatos amouere debere a se suspicionē auaritiæ, & hypocrisis: cū debeāt p̄ximis bonā famam, sicut deo bonā conscientia. Vnde fateor, quòd si prælatus parce viuuit, & nihilominus mille modis extorquet pecunias, & thesaurizat: iste indubie abhominabilior est corā deo, & corā hominib⁹ cōtēptibilior, quàm illi q̄ splēdide viuūt. Quā obrē ita vitā suā instituire debet, ne auarus æstimeſ, & pecuniæ cōgregator. similiter addit Gerson dicēs, Prælatus nō solū licite pōt dare eleemosynas in publico, & ante se tuba canere (hoc ē, se māifestare, cū dat

eleemosy-

Secunda pars

Matth. 6.

Mat. 5.

eleemosinas) sed etiã ad hoc ipsũ tenetur p̄d
loco, & tẽpore: qm̄ positus est in exẽplũ aliorũ
velut lucerna ardens sup candelabrũ, vt oĩbus
luceat qui sunt in ecclesia. Quod si fecerit, oĩs
vtiq; auaritiẽ suspitio tolletur. Ille. n. qui dixit,
Cũ facis eleemosynã, noli tuba cãere. &c. etiã
dixit, Luceat lux vestra corã hominib⁹. &c. Per
hoc docẽs, opera christianorum, & specialiter
prælatorũ, & in abscondito esse faciẽda (quo ad
intentionẽ nõ captandã laudis humanã) & in
publico etiã, p̄pter augmẽtũ diuinẽ gloriã. Vñ
Gregorius, Sic fiat opus in publico, quatenus
intentio maneat in occulto. Sed dices. Hoc est
præcipitare prælatos in tentationes inanis
gloriã, quã est subtilissimus quidam ventus,
Fateor hoc verum esse. Quapropter nõ debet
acceptare prælaturam, nisi qui fuerit diũ iam
in humilitate, & feruore deuotionis, & cete-
ris virtutib⁹ exercitatus. Vẽ enim illis, qui antẽ
huiusmodi exercitia, tantum onus suscipiunt,
quia multis difficultatibus se ipsos inuoluũt:
cũ ex altera parte teneatur opera sua facere in
publico, & ex altera pateant præcipitio tumo-
ris, & vanitatis. Difficile autẽ est id rectẽ agere,
quod non ante didiceris. Atq; in hũc sensum
exponit Grego. illud Iob. 18. Posuit in rete pe-
des suos, & in maculis eius ambulat. Nõ tamẽ
arbitretur prælatus (quãtacũq; polleat sancti-
tate) posse se oĩno euadere inuidias, detractio-
nes)

nes, & calumnias malignantiũ. Sed cõtemnat
 se a talibus contemni, nec extimescat eorum
 scandalum: quia in tali casu dominus dicit,
Cæci sunt, & duces cæcorum. Quid mirum, si *Matth.*
 omnes contra dicunt tibi? Nonne de domino *15.*
 dixit sanctus ille Symeon, Ecce positus est hic *Luce. 2.*
 in signum cui contradicetur? Et David, Asti- *ps. 2.*
 terunt reges terræ &c. Et Hierem. Omnes cõtra-
 dicunt mihi. Et Actuũ ultimo, De secta hac,
 notum est nobis, quòd vbiq; ei contradicatur:
 ¶ Tertio (ait Gerson) possunt prælati moueri
 ad hoc genus viuendi splendidum propter au-
 ctoritatem ecclesiæ; vt videlicet habeantur in
 pretio. Et quidem hæc ratio est, velut Achilles
 eorum: propter quam multos alunt familia-
 res, qui vtinam nõ tales essent, qui & episcopi,
 & ecclesiæ auctoritati detraherent &c. sed hæc
 ratio nullius momenti est. Primo, quia cum ho-
 nor sit præmium virtutis, ipsi tenentur oues
 suas docere, vt homines, præcipue ppter vir-
 tutem honorent, non propter fastum & pom-
 pam. Vnde exquirentes honorem hac ratione
 docent errare oues suas, scilicet vt putent splē-
 dore vitæ, veram esse causam honoris. Vnde
 beatus Iaco. Damnant illos tamquam accepta- *cap. 2.*
 tores personarum, qui honorant diuites ob
 vestem fulgidam &c. & spernunt pauperes.
 Et Bernar. ad Eugen. Tu pastor procedis de au- *Bernar.*
 ratus, tam multa circundatus varietate, oues *lib. de*
 K quid consi

quid hic capiunt? Si auderem dicere, dæmonium magis, quàm hominum pascua hæc. Sic cine faciebat Petrus? Sic Paulus suadebat? Absq; his crediderunt apostoli, & apostolici viri posse impleri salutare illud mandatum, **10. 21.** Pasce oves meas. Item si episcopi in hoc zelant auctoritatem ecclesię, cur suos curatos in sordibus, & abiecto statu derelinquunt: immo & aliquando nudari patiuntur. His etiam addo, quòd principes ac nobiles potius irrident, quàm revereantur fastum hunc: pauperes autem minus audent ad tales accedere, ut ab eis partem vitę suscipiant. Et videntes eos in otio, & epulis vivere, se vero egenos & in laboribus vitam ducere, invident eis atq; detrahunt: quos si viderent in humilitate vivere, amarent ac eorum exemplo labores suos æquanimiter ferrent. Tertio dico quòd utiq; debent procurare ut honorentur, ac in reuerentia habeantur: sed distinguendum est de honore. Duplex enim est honor: quidam est quem mundus solet exhibere dominis, ac principibus sæcularibus, ac diuitibus. Alter est, quem homines solent exhibere viris sanctitate præstantibus. Et primum quidem genus honoris quærere non debent, iuxta illud, **1. Pet. 5.** Non dominantes in clero. Debent ergo quærere secundum, quod contra tamen pleriq; faciunt. Unde fit, ut quamuis non incidant in contemptum

prum primo honori contrarium, non tamen vitant contemptum contrarium secundo: immo homines videntes eos splendide viuere, reputant eos mundanos, ac filios huius sæculi. Quòd si contingat ob sanctimoniam cõtemni, nonne scriptum est, Beati eritis cum vos ode- *Luc. 6.* rint homines? & c. & iterum per gloriam, & *2. cor. 6.* ignobilitatem & c. O miserandam stupiditatẽ, ardet vitijs ecclesia, flammis vitiorum vritur sponsa tua: vix reperitur vnus, aut alter qui in toto corde suo dominum quærat, & episcopus vacabit splendori status, ac delicijs: cum oportet sacco, & cinere indutum gemere, vociferare, ieiunare, & nudis pedibus cum Esaia incedere? Crescunt morbi, defunt medici, videlicet clerici probi & docti: & facultates ecclesiæ quibus medici emendi erant, consumentur in splendore status? Clamandum erat cum Moysè Num. 11. Non possum portare populum hunc: interfice me, ne tantis afficiar malis. & pastores euangelici vacabunt delicijs & pompis? Versatur in summo periculo eternę damnationis episcopus, cuius curæ tot animarum salus credita est: & in tanto periculorum pelago nauigans, de splendore vitæ, atq; delicijs sollicitus erit?

K 2

QVOD

QVOD PRÆDICATIO SIT PRÆ-
cipuum episcopi munus. Cap. VII.

VID aliud est episcopus, quàm quidã suę diocesis sol, & homo totus igneus, totus conquirendis Christo anima- bus intentus, exemplo sem- per & verbo sapissime prædi-

1. Tim. 4. cans? Vnde Apostolus ad Timo. Attende (in- quit) lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Et iterum, Attende tibi & doctrinæ, in sta in illis: sic enim te saluum facies, & eos qui te audiunt. Ac terribilibus verbis eum obtesta-

2. Tim. 4. tur. Testificor (inquit) coram deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, per aduentum ipsius & regnum eius, prædica verbum, in sta oportune, importune & c. Et in- stantiam suam in verbo ephesijs, his verbis te- statur, actuum. 20. Per triennium non cessa- ui die, & nocte cum lachrymis monere vnū- quemq; vestrum. Huc pertinet illud ardentis- simum verbū ex psalmo 2. Ego (ait Christus)

psal. 2. constitutus sum rex ab eo, supra syon montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Quid hic dicitis otiosi pastores, qui cathedras prædi- candi ambitis, & officium ac munus prædican- di negligitis? Christus se dicit constitutum re- gem ad prædicandum, vos autem dicitis, non posse

posse vos simul regere & prædicare? Poterant
quidem vtrumq; patres nostri, Gregorius, Am-
brosius, Augustinus &c. Regebant ecclesias
suas, prædicabant, scribebant &c. Quòd si per
impedimenta vtrumq; præstare non potestis,
alia per alios exercete, vobis vero docendi offi-
cium reseruate. Hoc enim vobis præcepit con-
cilium carthaginen. quartum his verbis, epi-
scopus gubernationem viduarum, & pupillo-
rum, ac peregrinorum nõ per seipsum, sed per
archipresbyterum, aut archidiaconum agat.
Et infra, episcopus nullam rei familiaris curã
ad se reuocet, sed lectioni, & orationi, & verbi
dei prædicationi tantummodo vacet. Quod
sancti illi patres ab apostolis actuum 6. acce-
perunt, dicentibus, Non est æquum nos relin-
quere verbum dei, & ministrare mensis &c.
Quòd si pauperum, ac viduarum curam post-
habuerunt muneri prædicandi, quanto magis
posthabuissent audientiam litium, & quæcũq;
forensia negotia? Quid intolerabilius, quàm
episcopum totũ tempus prodigere in litibus,
& discordijs sæcularibus audiendis, & exiguũ
aut nullum sacris lectionibus, & meditationi-
bus tradere, quatenus possit sanctis sermoni-
bus, & exhortationibus ouium suarum ani-
mas ad terrenorum contemptum, & cælestiũ
amorem inflammare? Sed sunt tamen quidam
huius temporis pastores, qui dicant, habemus

K ;

idoneos

idoneos prædicatores, qui hoc munus com-
 modius exercent. Hoc adeo exhorruerunt pa-
 tres nostri, ut in concilio hispalensi 2. quod
 celebratum est anno Domini. 630. habeantur
 hæc verba, episcopo præsentate, non licet pre-
 sbytero populum docere, aut exhortari &c.
Profecto & si episcopus sit minus doctus, aut
minus eloquens, habet tamen aliquid, & ma-
ius, & fortius verbum pastoris: sicut lac ma-
tris utilius esse censetur, lacte nutricis. Au-
 diant igitur episcopi consilium lethro, & eis
Exo. 18. dictum a domino putent, quod Moyse ille sug-
 gessit his verbis. Esto tu populo in his quæ ad
 deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum,
 ostendaque illis ceremonias ritumque colendi:
 & viam per quam ingredi debent. Prouide au-
 tem viros timentes deum, in quibus sit veri-
 tas, & qui oderint auaritiam: & constitues eos
 iudices minorum, maiora vero ad te deferant.
 Contra quod faciunt episcopi, qui auulsi a
 dulcedine scripturæ & sacris meditationibus,
 totos se tradunt litibus, curis, ac forisibus ne-
 gotijs: dimittentes essentielles actus sui officij
 pertinentes ad salutem animarum, scilicet me-
 ditationem, prædicationem, lectionem, visita-
 tionem diocesis &c. Summus pontifex erat Gre-
Gregor. gorius, & tamen imprimis astrictum se agno-
Epist. 39 scebat ad officium prædicandi: vnde scribens
lib. 2. In- ad Dominicum episcopum carthaginen, sic ait,
dic. 106. *robori* *e* *il* *episco*

episcopi est de prædicationis ministerio semper cogitare, intentissimo timore consideras, quòd recessurus ad percipiendum regnum dominus, & talenta seruis distribuens dicat, *Ne- Luc. 19.* gotiamini dum venio. Quod profecto negotium, tunc vere nos agimus, si viuendo & loquendo, pximorù animas lucratur: si infirmos in supno amore roboramus: si pteruos & tumidos gehènæ supplicia terribiliter insonando, flectimus: si nulli cõtra veritatẽ parcimus: si supernis amicitijs dediti, humanas inimicitias nõ timemus. Sed ad hæc ego pondus meę infirmitatis expauesco, cogitans rationem quam sum redditurus. Quæ enim mente illum sustinebo, cui de suscepto negotio animarum, lucrum nullum aut penè nullum reporto? Idem Gregorius epistola 37. quarti libri, cõparat ecclesiã sine episcopo, arenti alueo. Cũ autẽ is venit in ecclesiã suam, est velut cũ fluuius reuertitur ad arida saxa, qui iuxta positas valles rigat, vt fructũ ferant, aliud quidem trigesimum, aliud sexagesimũ, & aliud centesimũ: & per fluẽta lingue erumpunt flores, vsq; ad fructus maturos. Quòd si dicat episcopus, prædicationi insto, sed fructũ non video: recolat pulcherrima illa Bernar. verba ad Eugeniũ, sic dicẽtis, *Fac quod Bernar.* tuum est: nam Deus quod suum est satis absq; tua sollicitudine, & anxietate curabit. planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes:

*Ad episc.
Antioch.
in princ.*

Bernar.

Secunda pars

sanè incrementum deus, quando voluerit dabit: deus inquam, non tu: quod si forte noluerit, tibi deperit nihil. Communica cælestæ triticum sine inuidia, & sine desidia: de solo tibi credito talento respondere tibi para. Si multū accepisti, multū da: si modicū, & id retribue: etenim qui in modico fidelis non est, neq; in maximo erit. Totum quod habes da, quia totum repetendum est vsq; ad vltimum quadrātem. In his duobus mādati, verbi scilicet atq; exempli, summam tui officij ad conscientiæ securitatem pendere intellige. Tu tamen si sapi, iunge & tertium, studium scilicet orationis. Manent itaq; tria hæc: verbum, exemplum, oratio: maior autem horum, est oratio: nam & si vocis virtus sit opus, operi tamen & voci gratiam, efficientiamq; promeretur oratio. ¶ Quàm vtile autem sit prædicandi studium ad impetrandam veniam propriorum peccatorum, habes a Gregor. sic dicente. Tanto celerius quisque ab omnibus suis peccatis absoluitur, quanto per eius vitam, & linguam aliorum animæ suorum peccatorum nexibus solvuntur. Idem Gregorius, Lingua episcopi, fomentum sit bonis, aculeus malis: tumidos retundat, iratos mitiget: pigros ac desides exaquet, ac succendat: asperis blandiatur, desperatos consoletur.

*Gregori.
Epi. 27.
lib. 6.*

PATIEN:

PATIENTIA, ATQVE CONSTAN-
tia pastoris in aduersitatibus, & persecutioni-
bus tolerandis. Cap. VIII.

DONDERA quæso episco-
 pe (Ezechie. 2.) conditiones
 carnalis populi ad quem gu-
 bernādum, ac pascendū mit-
 teris: nam vt ibi habes, mit-
 teris ad gentes apostaticas:
 ad duros facie: ad indomabiles corde: ad irri-
 tatores: ad subuersores: ad incredulos: ad do-
 mum exasperantem: deniq; ad scorpiones. Ad
 te enim pertinet verbum illud Iob, Frater fui *cap. 39:*
 draconum, & socius struthionum. Et ideo ad
 æquanimittatem & patientiam te para. Vnde
 August. sup illud Psalmi 101, Quia defecerunt,
 sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut in frixo-
 rio confrixa sunt, dicit, quòd mali sunt frixoriū
 bonorum: tantum enim frigitur bonus quan-
 tum amat: quoniam tantum dolet de multo-
 rum interitu, quantum salutem eorum diligit.
 Ad prælatum etiam iugiter gemētem, quia vi-
 det se non ita fructum facere, applicat ibi Au-
 gustinus illud Psalmi, Miserere mei domine, *psal. 39:*
 quoniam tribulor, conturbatus est in ira ocu-
 lus meus, anima mea & venter meus. At (vt
 Gregor. inquit) ipsa malorum societas magna
 purgatio bonorū est. Abel namq; esse renuit,
 quem

- quem Chaim malitia nō exercet: ferrum quippe nostræ mentis ad acumen nō potest peruenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima prauitatis. Et super illud, Sicut lilium inter spinas, dicit glossa, Bonus non fuit, qui malos tolerare non potuit. Et ideo licet multa aduersa nostris propositis, ac sanctis desiderijs obstitant, numquam tamen deponendus est animus, sed semper in medio turbinum muniendus illa dulcissima promissione, Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Nam (vt pulchre dicit Gregor.) & habetur. 7. q. 1.
- Cant. 2.** Aduersitas quæ bonis votis obijcitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis.
- psal. 90.** Nam Paulus predicaturus veniebat in italiam, & tamen veniens naufragium pertulit: sed tamen nauis cordis in maris fluctibus integra stetit. Quomodo mente turbari, aut animo frangi poterit episcopus, quando a carnalibus maledicatur, si mente recogitauerit verbum illud domini, Beati eritis cum maledixerint vobis homines & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me: gaudere in illa die & exultate. ecce. n. merces vestra copiosa est in cælis: sic. n. persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos, patres
- Epi. 126.**
- ad regem visigotho.**
- lib. 7. indic. 2.**
- Matth. 5.**

patres eorum ? Gaudete (inquit) in illa die :
 est enim vere dies festus, qui tantam secum af-
 fert exultationis materiam . Considera etiam
 illud Sapien. 2. Dixerunt impij, circumuenia-
mus iustum, quoniã contrarius est operibus
nostris &c. Tibi vsurpa quæso episcopo arden-
tissima illa beati Ignatij verba, Quia frumentũ
Christi sum, bestiarum (idest carnalium ho-
minum) dentibus molar, vt panis mundus ef-
ficiar. Quid vis ? Vis ne sine molestia, & affli-
ctione in medio carnalium turbarum viuere ?
 Clamat Moyses, Non possum sustinere hoc *Num. 11.*
 onus : occide me ne tantis afficiar malis. *Hier. cap. 23.*
 maledicit diei natiuitatis suę propter onus of-
 ficij. Paulus clamat. *2. cor. 11.* Quis infirmatur, & ego
 non infirmor ? quis scandalizatur, & ego nõ
 vror ? & tu vis quiescere, ac sine molestia vi-
 uere in medio pręuaricatorũ, ardente mundo,
 & igne carnis omnia deuorante ? Igitur in me-
 dio malignatiũ, & persequentiuũ recordare ver-
 bi illius beati Bernar. Ego (ait) plagis cõscien-
 tię meę, nullũ iudico accõmodatius medica-
 mentũ opprobrijs, & cõtumelijs. Itẽ dicit, Legi
 ego apud quendã sapientem, Non est vir for-
tis, cui non crescit animus in ipsa rerũ difficul-
tate. Ego autẽ dico, fideli homini magis inter
flagella fidendũ. Memento (ait Grego.) quia
charitas patiens est. Et Prouer. 12. dicitur,
Doctrina viri per patientiã noscitur: quia non
 potest

potest constanter, & vtiliter recta docere, qui non nouit despectiones equanimiter tolerare. Et regulariter impatientes fiunt arrogantes: quia dum non ferunt despici in hoc mundo, si qua bona occulta habent, ostendere conantur.

Prou. 16. Ideo scriptum est, Melior est patiens arrogante: quia magis vult despici, quam occulta bona sua manifestare. Insuper, ne multitudine superbiorum, ac carnalium te contemnētium, nimia tristitia opprimaris, consolentur te illa Spiritus sancti verba, Recti diligunt te, Item

psal. 33. illa. Audiant mansueti & lætentur. videant

psal. 24. pauperes, & lætentur. Item, Innocentes, & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te. Vide-

ps. 106. bunt recti & lætabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os suum, Sicut ergo ex misericordia domini, non desunt tibi boni ad solatium, ita nec deerunt plurimi peruersi ad patientiæ, & humilitatis exercitium, Bene dicit Augustinus, Malus ideo viuit, vt vel corrigatur, vel

Epist. 24. lib. 2. vt per eum bonus exerceatur. Et Gregorius inquit, Non est grande ijs esse humiles, a quibus honoramur: quia hoc etiam sæculares quilibet faciunt: sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur. Dauid namq;

psal. 9. dicit, Vide humilitatem meam de inimicis meis. Quod si nimium turbaris, quia vexant te iniqui opprobrijs ac maledictis, signum est, quòd non dum habes cor fixum in cælo. Vnde

Grego-

Gregorius in quadam epistola, Miror (inquit) quòd vos qui cor fixistis in cælo, verba hominum agitant in terra. Et Bernardus ad alium scribens, Fluctuas (inquit) inter prospera & aduersa, quia non statuisti pedes tuos super petram.

¶ Gregor. ad Ianuarium episcopum, sic dicit, Perlatum est ad nos, quòd Isidorum virum clarissimum excommunicasti, & anathematizasti, non ob aliam causam, nisi pro eo quòd te iniuria affecerat: quæ res nos vehementer afflixit: quod si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam conuersationem te habere significans, dum pro vindicta propriæ iniuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis iniunxisti: tamen

de cetero omnino esto circumspectus atq; sollicitus, & talia cuiq; pro defensione propriæ iniuriæ inferre denuo non præsumas, alias &c. ¶ Et ibi ad Natalem episcopum, qui scripserat ei se non posse legere: quia multis tribulationibus pressus erat, respondet, quòd nulla est excusatio, immo quanto magis grauatur pondere tribulationum, tanto magis debet lectioni sacræ vacare. Quia scriptum est, Per patientiam & cõsolationem scripturarum, spem habeamus. Et ibi, Si vitæ huius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil inuenimus stabile: sed quemadmodum viator modo

Grego.
epist. 24.
lib. 2.

Idem.
Epi. 37.

Rom. I 5.

Idem.
Cap. 90.

Secunda pars

modo per plana, modo per aspera graditur, sic nobis in hac vita manentibus, nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas: ideo tota mente ad illum anhelandum est, vbi quidquid est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. Igitur nos ipsi humiliati discamus flere delicta nostra, & exaltati, aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram, teneamus. Item, quia omnipotenti deo incessanter quotidie delinquo, aliqd mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo quod eundem dominum tato vobis amplius placatis, quanto me ei male seruientem amplius affligitis. Scribit etiam ad Mauritium caesarem, & enumerans magnas tribulationes quas patiebatur, subiungit. Et quidem de me ipso, in nullo turbatus sum: quia teste conscientia (fateor) aduersa quaelibet pati paratus sum: dummodo haec omnia cum salute duntaxat animae meae euadam.

*Greg. Cō-
stātie au-
gustae epi.
34. lib. 4.
indic. 13.
Idem.
Epist. 35
episc. se-
rmiensi.*

¶ Et ibidem, episcopi mei (inquit) me despicunt: & contra me ac mandata mea refugiū ad saeculares iudices habēt. In quo ego omnipotēti deo gratias ago, & peccatis meis deputo. Et ad quendam episcopū, Exorate (inquit) Dominum, vt citius me saluet a peccatorum meorū nexibus, & pondere corruptionis corporis huius. Quamuis enim inestimabilis sit
caelestis

caelestis patriæ dulcedo quæ trahat, multi tamē in hac vita dolores sunt, qui ad amorem caelestium quotidie impellunt: quoniam dolores in hoc ipso solum vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittūt. Quot autem, & quantas calamitates pertulerit Grego. suo tempore, considera ex hac epistola, & tribus præcedentibus. A viginti & septē annis (ait) viuimus inter gladios longobardorū: & non nisi datis iugiter multis pecunijs, nos viuere sinunt. Cuncta in europæ partibus iuri barbarorū sunt tradita: destructæ vrbes: euer-
sa castra: depopulatæ prouinciæ: nullus terræ cultor inhabitat &c. Et vno ac eodem tempore (ait) mihi incumbit omnium episcoporum, ac clericorum, monasteriorum, pauperum, & populi curam gerere: ac contra insidias hostiū solicite vigilare, & contra ducum malitias ac fallacias suspectum semper existere. Nam benigniores vidētur nobis hostes nostri qui, nos interimunt, quàm nostræ reipublicæ iudices, qui nos malitia sua, rapinis, atq; fallacijs, incogitatione consumunt. Pensa (ait) cuius laboris, & doloris sunt hæc. tandem in fine epistole. 35. asserit, Me infelicem vehementer deputaui, qui hoc tali tempore regimen ecclesiæ suscipere consensi. Et ad Anastasium episcopum, Scio quàm graue sit experto culmina internæ quietis, negotia externa tolerare: *lib. 4. in-*
Idem. Epist. 37. sed dis. 13.

sed tempora dolorem tuum, sciens quia om-
 nibus omnia factus es. Ad te pertinet vtraque
 manu pro dextera vti, vertendo sinistram in
 vsum dexteræ, idest pertrahendo terrena ope-
 ra ad cęlestem vtilitatem. Dum enim cura tem-
 poralium ad vtilitatem iustitię ducitur, ad for-
 titudinem dexterę permutatur sinistra. Et qui-
 dē sine graui labore, & tedio esse nō possum:
 sed recordemur laborum patrum nostrorum,
 & dura non erunt quę toleramus: Per mul-
 tas enim tribulationes, oportet nos introire in
 2. Cor. 1. regnum dei. Et Apostolus dicit, Supra modum
 grauati sumus, supra virtutem, ita, vt tæderet
 nos etiam viuere. Quomodo igitur sine labo-
 re transire possumus estum huius sæculi infir-
 mæ nos oues, in quo grauiter sudasse nouimus
 & arietes? Quantas ego tribulationes in hac
 terra patior de longobardorum gladijs, de ini-
 quitatibus nostrorum iudicum, de insolentia
 & importunitate causarum, de cura subiecto-
 rum, de molestia corporis mei, explicare, nec
 calamo, nec lingua sufficio: Hęc ille. Et excu-
 sans se, quia non respondet ad omnia, Tantis
 Epist. 38 (ait) tribulationibus circumfusus premor, vt
 episc. con- statin. ut non dico multa tractare, sed mihi respirare
 supra. vix liceat.
 Idem. ¶ Et alibi, Innumeras amaritudines patior:
 Epist. 40. sed deo gratias ago, quia minus valde affligor,
 quàm mereor. Fige animo verba Sapientię. 3.
 Et

Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes electorum immortalitate plena est: in paucis vexati, in multis bene disponentur. Et ad Columbū episcopum, qui ei scripserat, quod patiebatur multorū inimicitias, respondet, Dubium non est frater, bonos prauorum odia sustinere: diuinisque intentos operibus, peruersorum aduersitatibus lacerari. Et ibi, Minus pie viuis, si minus persecutionem pertuleris. Et Apostolus. Ipsi scitis fratres introitū nostrum ad vos: quia non inanis fuit, sed ante passi multa, & contumelijs affecti. &c. Ecce Apost. ingressum suum vacuum fuisse dixisset, si contumelias non pertulisset. Sicut enim (ait) semina messium gelu cooperta fertilius germinant, sic charitas dum inter aduersa astringitur, ad augmentum diuini amoris, ac bonæ operationis assurgit. Scio quod ex tot malarū linguarum sermonibus peruersis, tempestatē validam pateris, & in mente contractionum fluctus sustines. Sed memento quod scriptum est, Exaudiui te in abscondito tempestatis: probaui te apud aquas contradictionis. Si enim inter contradicentes in his, quæ sunt dei persistis, tunc verus operator probaris. Et in alia, Memento quod suis dixit Dominus, Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Et iterum, In mundo pressuram habebitis. &c. Et filijs sæculi, Hæc est (ait) hora vestra, & pote-

*Idem.**Epist. 2.**lib. 6.**Idem. Greg.**Narsare**lig. Epist.**27. lib. in**dic. 15.**1. The. 2.**psal. 80.**Greg. lib.**7. reg. ind.**1. epi. 3.**episc. an-**tiocheno.**Io. 16.**Luc. 22.*

L

stas te-

epist. 25. stas tenebrarum. Idem, christianum animum
episc. Iac- aduersitas non deicit, sed accendit, promptior
terdino ut est in duris, fortior in aduersis, audaciorq; in
supra. omnibus se exhibet vigor sacerdotalis: quia cū
Idem. ecclesia super petra Christi fundata est, que
 nulla impulsio conuellat. Et in alia, Vux (in-
 quit) & oliuæ in torculari præmuntur, vt vi-
 num & oleum ab eis exprimatur: spicæ quoq;
 prius excutiuntur & tritulantur, vt purum no-
 bis frumentum exhibeant: ita ergo viri sancti
Epist. 25 tritulari, & premi varijs laboribus debent, vt
lib. 7. virtus eorum magis emineat.
Greg. li. 7 Idem, Tantis podagræ doloribus, tantisque
Epi. 127. curarum tumultibus premor, vt quamuis nū-
Italia pa quam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamē
tricia. in- me videam non esse qui fuerim. Idem, Ecce iā
dic. 2. 10. vndecim menses sunt, quòd valde rarum est, si
2. de lecto surgere aliquādo possum: tantis enim
Epi. 35. podagræ, tantisq; molestiarum doloribus pre-
lib. 8. pa- mor, vt vita mea mihi grauissima pœna sit:
triarchæ quotidie enim in dolore deficio, & mortis re-
alexand. medium expectando suspiro. Idem, Corpus
ind. 3. meum tamquam in sepultura, ita siccatum est
 & *Epist.* podagra, & assidua animi exacerbatione.
38. lib. 9. Idem, Quidā Traianus episcopus missus ad
Rustici- incognitum locum, petijt a quodam Abbate
nianæ pa sibi dari quatuor, aut quinq; monachos ad so-
tricia. in- latium: quos iussit dari Grego. rationemq; in-
dic. 4. tulit, quia pergens is ad locum incognitum,
 si præ-

si proprios quorū consolatione vtatur nō ha-
 beat, mēs affecta tristitia, minus se ad ea, quę vti-
 litatis sunt erigit: & ante incipit succumbere,
 quā laborare. Idem, Sunt penē duo anni, q̄
 lectulo teneor, & tantis podagrę doloribus af-
 figor, vt vix in diebus festis, vsq; ad trium ho-
 rarū spatiū surgere valeā, missarū solemnia ce-
 lebraturus. Mox autem compellor cum graui
 dolore decumbere. Quotidie in morte sum, &
 quotidie repellor a morte, quia peccator gra-
 uis talis corruptioni carcere diu teneor inclu-
 sus, & compellor clamare, Educ de carcere ani-
 mam meā. Idem, Hoc certissime scito, quia pla-
 cere deo, & prauis hominibus nullus potest.
 In tāto ergo se existimet fraternitas tua deo pla-
 cuisse, quanto se peruersis hominibus displi-
 cuisse cognouerit. Humani autem terrores &
 fauores, sunt similes fumo, qui leui aura ra-
 ptus, mox euanescit. Baptista laudatur quia
 non erat arundo vento agitata, non humilia-
 batur vituperijs, non erigebatur laudibus.
 Memento, dicit Augustinus, q̄ tribula dei in-
 cedit super triticū, & super paleam: & sub ea-
 dem tribula comminuitur palea, & triticū pur-
 gatur, & manet integrū: sic tribulatio super bo-
 nos & malos. & quidē malus homo est virga
 dei ad flagellādum bonum. Sicut (inquit) ali-
 quando iratus pater apprehendit virgā, & ce-
 dit ea filiū, cui tñ seruat hæreditatē, ac deinde

Idē. epist.
1. l. 8. Ro-
mano de-
fen. ind. 3.
lib. 8. ind.
3. epist.
35. in pri.
patriar.
alexand.
to. 2.
episc. Sa-
lon. epist.
36. imed.
ut supra.

August.
ps. 73.

L 2   proijcit

proijcit eam in ignē : sic Deus per malos dam-
nandos , exercet disciplinam bonorum libe-
randorum .

Idem.

¶ Iulianus pelagianus scribens contra libros
Augustini, multa conuitia in eum euomit: cui
respondens Augutt. in principio libri dicit,
Non putes Iuliane, quòd ego contemno con-
tumelias tuas: nō possum contemnere ea, quæ
sunt mihi materia gaudij, & tristitię: gaudij

Matth. 5.

quidem, quia scriptum est, Beati estis, cum
dixerint omne malū aduersum vos &c. & tri-
stitiæ, propter phrenesim tuam: iuxta illud

2. cor. 11.

Apostoli, Quis scandalizatur, & ego non vrori
Vnde patet, quòd debemus dolere, quando
aliqui detrahunt nobis, propter eorum vide-

Idem.

licet damnum. Dicit etiam August. Faciat ali-

ps. 128.

quis aliquid mali: obiurget episcopus, Malus
est (inquiunt) episcopus: non obiurget epi-
scopus, bonus est. Et cum episcopus est con-
stans in arguendo & suadendo, mox per suspi-
tiones quærunt crimina aduersus eum, & di-
cunt, Hic non facit ea, quæ dicit. Et frequen-
ter etiam imponunt ei, quæ non facit: ea vero
quæ bene facit, male fieri dicunt: & peccata

psal. 128.

quæ tolerat, vitio ei vertunt. Dicat ergo bo-
nus episcopus, Sæpe expugnauerunt me &c.
tamen non potuerunt mihi, idest non præua-
luerunt contra me, vt præbeam cōsensum pec-
catis eorum, quid ergo fecerunt mihi? Supra

dorium

dorsum meum &c. O quàm præclare dictum est, Non possumus peccatores trahere ad bona: nec ipsi nos possunt trahere ad sua mala: quid restat? Nimirum, vt toleremus eos. Dicat ergo episcopus, Ascēde super dorsum meū. tolerare te habeo, quo vsque veniat finis: sic mihi præceptum est, vt fructum afferam in patientia. Non ergo te corrigo: sed tolero te, aut forte cum te tolero, corrigis te: si tamen non corrigis te vsq; in finem, tolero te vsq; in finem. Numquid semper super dorsum meū eris? Veniet qui te inde excutiat, quando scilicet hinc decesserimus, triticum ibit in horreum, palea in ignem. Impugnauerunt ergo me: tamen non oppresserunt. O securitas (inquit idem) tribulationum: Fortior fuit Iob in sterquilinio cōtra suam Euam, quàm Adam in paradiso contra suam. ¶ Nihil ita probat virū spiritualem, quàm peccati alieni tolerantia: quoniam spiritualis potius liberationem eius, quàm subannationem, potius auxilia, quàm conuitia meditatur. Ideo dicit Apostolus, Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto &c. Alter alterius onera portare, id est difficiles mores & peccata. Nam qui viuit inter bene moratos viros, non portat, sed portatur. Igitur tolerātia infirmorum, & conuersatio malorum, est magna pars crucis. Item, Idem August. Impij mentientes nosmetipsos

Luc. 8.

Idem.

ps. 133.

Iob. 2.

Gala. 6.

Idem.

ps. 141.

ex semetipsis, dicunt de nobis (scilicet episcopis) quòd quærimus in ecclesia honores, laudes, & utilitates temporales. Quàm multi dicunt de me, ppter ea me prædicare vobis, vt acclametis & laudetis me: & hunc me habere finem, & hanc intentionem, cum loquor. At quomodo potero eis ostendere intentionem meam? Quomodo illi sciēt quod vix ego scio? nec enim ego me ipsum iudico &c. Ergo pie pureq; clamemus ad dominum, Tu cognouisti semitas meas. Vis vt dominus ducat te per semitas suas? esto mitis, esto mansuetis, non ferox, non superbus, non excussa & erecta ceruice: quia scriptum est, Diriget mansuetos in iudicio &c. Idem, Nonne pater cū blanditur, & cum flagellat, hereditatem parat? Dic mihi, tu fateris te esse membrum Christi: si sic, quare nō vis sustinere illam portionem passionū, & pressurarum, quæ tibi deputata est? Nam vt dicit idem Augustinus, Si non oporteret vnū quodq; membrum Christi exoluere, quali canonem passionum in toto processu mundi, nō diceret Apostolus, Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea. ¶ Item ibidē, Aurum non lucet quandiu est in fornace aurificis, in monili lucebit, in ornamento lucebit. Patiatur tamen fornacem, vt purgatum fæcibus veniat ad lucem. Palea in fornace ardet, aurum purgatur: illa in cineres vertitur, hoc sordi-

sordibus purgatur fornax, mūdus : ignis, tribulatio : aurifex deus. Et August. cōtra secundam epistolam Gaudentij exponēs illud, Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patientur, dicit, quòd persecutio est non solum quando aduersitas affligit, sed etiā quando prosperitas seducit, vt homo elatione euanescat. Item, persequitur pios, non solum qui eorum corpora cruciat, sed multo magis qui corda, iuxta illud, Vidi præuaricantes, & tabescebam. Magna ergo persecutio est pijs & continua, videre aliena peccata. Sicut Absalon multo amplius persecutus est cor paternum in impietate moriendo, quàm viuens contra eum bellum gerendo : quemadmodum & Sodomitæ suis moribus cruciabant Loth. Vnde & David pater optimus filium, quem non desperando, non desseuerat viuum, spe finita, fleuit occisum. Hæc ergo persecutio numquam deest pijs, scilicet dolere malitiam impie uentium, & perditionem morientium.

¶ Quàm vtilis sint tribulationes, egregie probat Chrysoft. super Psal. Ad te leuavi oculos meos : Hunc enim (ait) dixerunt Iudæi constituti in captiuitate babilonica : qui tamen in patria sua obliuiscabantur dei, confidentes in auxilio Ægyptiorum : & idolorum suorum.

¶ Et dicit idē, Nō quæras vitā ab omnibus negotijs, periculis, & afflictionibus se motam :

L 4 sed

Idem.

lib. 2.

2. Tim. 3.

ps. 118.

Chrysoft.

psal. 122.

Idem.

psal. 124.

Idem,
ps. 141,

sed quærere non inuolui, ac deprimi a talibus negotijs & periculis: nam in portu quiescens homo, redditur ignauus, mollis, & eneruatus: At, qui vndosum mare trāsmittit, & multas rupes marinas, multos scopulos, & ventorū impetus sustinuit, hic animum robustiorē fecit. ¶ Pulchris exemplis ostēdit Chrysoſt. vtilitatē tribulationum. Sicut enim (ait) agricola scindit comas vitium, & aliarum arborum, ne nimis luxurientur, vt humores & vires in radices omnino conuertantur, ne in folijs cōsumptæ, producant fructus inanes & inutiles: sic oportet abscindi prosperitates temporales, vt homines conuertantur in radices, idest totas cogitationes ponant in internis & æternis bonis, & non supereffluent in folia: hoc est, in vana, innutilia, & infructuosa: sed producant perfectum fructū pietatis. Sic aqua quæ quiescit, est noxia: quæ autem agitur, vexatur, currit, est salubris. Vide totum psalmum, quia pulcherrime ibi exhortatur ad tolerantiam tribulationum.

¶ Item, Quādo Apostolus dicit ad Philipen, 4. quòd pax Christi exuperat omnē sensum, intelligit, quòd carnales nō possunt capere, quomodo sit possibile, quòd homo in magnis tribulationibus constitutus, possit seruare pacem cordis, idest quietem: & habere gaudium in eis. hoc nō percipiunt nisi experti. *Assequun-*

tur

tur vero hanc pacem, quando in tempore tribulationis constituti, ex corde iustificant Deū, & seipfos damnant: sicut illi tres pueri qui dicebant, domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio, sicut est dies hæc, Et David, Laudās inuocabo dominū: & ab inimicis &c. Et si insurgant tentationes diffidentia, præsertim de salute æterna, tunc magis insistendum in eadem cōsideratione diuinæ iustificationis, certissime credendo, quod Deus tecum aget quod iustissimum & æquissimum fuerit, siue perdat siue saluet: quamuis hoc ipse non videas. Et hoc est benedicere dominum in omni tempore.

¶ Et ipse Chryso. horribiliter loquitur de oneribus episcopalis officij: Vocat enim ipsum, pelagus laborum, & abyssum ærumnarum. Et loquitur de paucis, & consternatione animi quam passus est, cum audiuit se promovendum.

¶ Bernardus consolans quendam Abbatem in tribulatione constitutum, dicit, Quòd sicut in electis tribulatio operatur patientiam &c. (vt dicit Apostolus) ita econuerso in reprobis, & damnandis tribulatio parit pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem: perturbatio desperationem, Igitur non vincaris a malo, sed spem tuam fortiter in Deo fige, & rei finem longanimiter expecta. Ibi iurat in hanc formā.

O quàm

O quàm sincere tibi consulerem, si scirem: quàm iuuarem, si possem: ita mihi in tribulationibus meis subueniat is, qui oĩa scit, & omnia pōt.

Epist. 72. ¶ Et alibi, O vere leue onus Christi, quod portantem non grauat, sed leuat. Quid eo leuius onere, quod non solum non onerat, sed & portat omnem cui portandum imponitur? Est onus exonerans, sicut pennæ auium, quæ ferunt a quibus feruntur. Nam esto appositis pennis onus crescat, tamen sarcina est leuior. idem de quadriga intelligendum est. Sic enim oneri grauiissimo legis, accedens quadriga euangelij, & auxit perfectionem, & difficultatem minuit.

Bernar.
Epist. 73
Ad eundē

¶ Bernardus præfecerat Ramaldum in Abbatē cuiusdā monasterij, vbi erāt monachi inquieti. ideo sæpe is ad Bernar. scribebat, plangens dolores, & labores suos. Rescribit vero ei Bernardus, & inter alia monet eū, ne omnia mala quæ ferebat, ei significet: ne adderet tristitiam sup tristitiam. Et quia ille ita fecerat, Bernar. non ferens ignorare, quæ circa illum agebātur, scripsit ei rursus *Epist. 74.* omnino obtestās eum, vt omnia ei mala nuntiaret: quia in maiore tristitia & timore viuebat, postea quàm cessasset scribere, quia semper timebat grauiora pericula veris: charitas enim non sinebat eum esse sui iuris: Charitas (inquit) cum semel affecterit mentem, sui iuris esse non sinit: metuit quod nescit, dolet quod non oportet, sollicitatur

catur plus quàm vult : compatitur nolens : *Idem.*
miseretur inuita.

¶ Virtus (ait idem) in pace acquiritur, in pres- *Epi. 126.*
sura probatur, in victoria approbatur. *ad episc.*

¶ Item, Si tristitiæ semper acciderent, quis su- *Item.*
stineret? Si semper prospera, quis nõ contem- *Epi. 136.*
neret? Diuina igitur sapientia sic pio modera- *ad episc.*
mine hæc alternauit electis, vt nec aduersa frá- *papiensé.*
gant, nec læta dissoluant : cū potius illa ex istis
gratiora, & illa ex ijs tolerabiliora sint. acci-
piunt enim vulnera nostra post, vinum, oleū.

ZELVS IUSTITIÆ, FORTITVDO

ac magnanimitas, contra peccata.

Caput. I X.

QVERE (inquit Paulus) & *Ad Tit. 2*
exhortare, & argue cū oī im-
perio: nemo te cōtemnat. De
hoc differit Greg. ī past. Cap.
15. vbi inter cetera sic dicit,
Sæpe prælati improuidi hu-
manã gratiã, amittere formidãtes, loq̄ libere re-
cta primescūt: In hoc iã nõ pastores, sed merce-
narij: q̄a lupo oues vorante, ipsi silēt: assimila- *Esa. 56.*
ti canib⁹ mutis nõ valētibus latrare: quibus ab
increpatione debita silētibus, dicit. Non ascen- *Ezec. 1.*
distis ex aduerso, nec opposuistis vos murū p̄
domo Israel, vt staretis in prælio in die Dñi.
Assimi-

Secunda pars

Assimilantur enim terga vertētibus hi, qui ex
 zelo iustitiæ resistere peccatoribus nō curant.
 Et ibi late suadet, quōd hoc peragat, non fluxa
 loquacitate (quæ potius turbat peccatorem,
 quàm curet) sed verbis grauitate, & sapientia
 plenis. Vnde consecrator episcopi dicit ei, Ac-
 cipe baculum pastoralis officij, vt in corrigen-
 dis vitijs pie sequias : iudiciū sine ira teneas &c.
Cap. Irre Vnde de officio ordinarij ex Concilio habentur
fragabili. tur hæc verba, Irrefragabili constitutione sanc-
 cimus, vt ecclesiarum prælati ad corrigendum
 subditorum excessus, maxime clericorum, &
 reformandos mores, prudenter ac diligenter
 intendant, ne sanguis eorum de eorum mani-
 bus requiratur: vt possint dicere quod Paulus
Act. 20. Ephesijs, Mundæ sunt manus meæ a sanguine
Distinct. omnium vestrum. Nam error cui non resisti-
83. tur, approbatur: & facilitas veniæ incentiuum
23. q. 4. tribuit delinquendi. Qui vitijs (ait Aug.) nu-
est eiuſta triendis parcit, ne contristet peccantium vo-
Et 23. q. luntatem, tam est misericors, sicut ille qui non
5. vult rapere puero cultrū, ne audiat plorantē:
psal. 34. & nō timet ne, vel vulneratum doleat, vel ex-
 tinctum. Et dicit idem Aug. Lethargici excitā-
 tur, phrænetici ligantur: tamen vtriq; aman-
 tur. Et in quadam epistola sic dicit, Pia tristitia
 ac beata miseria est, vitijs alienis tribulari, non
 implicari: merere, non habere: dolore con-
 trahi, non amore trahi: mentibus namq; sano-
 rum

rum amicorum fletum commouet risus phre-
neticorum. Igitur o pastor pete a domino, vt
de te aliquando dicere possis quod de seipso
dicit propheta Micheas, Repletus (inquit) *Micheas.*
sum fortitudine spiritus domini, iudicio & vir-
tute: vt annuntiem iacob scelus suum, &
Israel peccatum suum. Qualis erat Chryso-
stomus, in cuius vita habes, quòd cum clerico-
rum vitia exemplo, verbis, legitimisq; pœnis
audacter insectaretur, magnam ipsorum in se
concitauit inuidiam. Tandem multis calami-
tatibus, multisq; laboribus propter ecclesiam,
& morum correctionem exhaustis, vitam fini-
uit. De huiusmodi pastoribus dicit Dominus
Matthæi 10. Eritis odio omnibus hominibus
propter nomen meum: Qui autem perseuera- *Eccle. 7.*
uerit vsq; in finem, hic saluus erit. Igitur o pu-
sillanimis, noli fieri iudex, nisi valeas virtute
dirumpere iniquitates: ne forte extimescas fa-
ciem potentis: alioquin non episcopus, sed ca-
nis impudēs reputādus es, vt habet distin. 83.
¶ Gregorius in Pasto. de correptione vitiorū, *2. p. c. 10.*
ita ait, Vitia quædam sunt prudenter dissimu-
lāda, quia eo ipso quòd dissimulantur iudicā-
tur (videlicet, quādo delinquens deprehendit
culpas suas cognosci a rectore, & ppeti) eo ipso
crubescit culpas augere, quia tacite considerat pa-
storis erga se patientiam, tolerantiam, & cle-
mentiam: & hanc dominus exprobrabat pec- *Esai. 57.*
catrici

carici iudææ dicens, Non cogitasti in corde
tuo, quia ego tacens, & quasi nō videns. Quæ-
 dam autem etiã aperte cognita, mature tole-
 randa sunt: cum videlicet nondum oportunū
 tempus aduenit, vt aperte corrigantur: nam
 facta immature vulnera, deterius feruescunt,
 & nisi cum tempore medicamenta conueniāt,
 constat proculdubio quod medendi officium
 amittant. Sed cum tempus subditis ad corre-
 ptionem quæritur, sub ipso culparum ponde-
 re, patientia præsulis exercetur. Ideo scriptum
 est, Supra dorsum meum fabricauerunt pecca-
tores, idest quos corrigere nequeo, quasi sup-
impositum dorso onus porto. Quædam sunt
 occulta vitia subtiliter perscrutāda, vt aliqui-
 bus signis erumpentibus, rector in subditorū
 mēte omne quod clausum latet inueniat, & in-
 terueniente correptionis articulo, ex minimis
 maiora cognoscat: quod fit diligenti inquisi-
 tione, vel matura correptione. Quædam vitia
 sunt leniter arguenda, vt quando quis peccat
 ex ignorantia, vel ex infirmitate: vnde Apосто.
 Si præoccupatus fuerit homo in aliquo deli-
 cto, vos qui spirituales estis, huiusmodi cor-
 ripite &c. Quædam autem sunt vehemēter in-
 crepanda: vt quando quis ex se non agnoscit
 quanti sit ponderis culpa sua, ex ore increpan-
 tis hoc sentiat: debetq; cum magna zeli aspe-
 ritate accendi cōtra obstinatos, & crimina sua
 alle-

alleuiantes : ne si minus contra culpas accendatur, culparum omnium reus ipse teneatur. Cum enim nihil acrius rectoris mentem frangat, & excruciet quàm zelus dei (dicente Apost. **1. COR. 11.** Quis scandalizatur, & ego non vror?) fit, ut in verba aspera contra vitia prorumpat: & quia tunc sæpe exceditur in verbis, petenda est venia ab omnium domino.

In 3. parte, describit idem varios modos arguendi, & admonendi, iuxta variã delinquentiũ conditionẽ: iuuenes. n. peccãtes plerumq; sunt increpãdi: senes vero blando sermone attrahendi, iuxta illud, Seniorẽ ne increpaueris &c. **1. Tim. 4.** Itẽ potẽtes sæculi, sunt artificiose arguendi, ne se erigãt cõtra corripientẽ: sicut fecit Nathã cũ Dauid. Sapiẽtes vero delinquẽtes, sunt efficacib; rationibus superãdi: inuerecũdi, sunt duris increpationibus cõpescendi: Verecundos autẽ, modesta exhortatio melius cõponit. In illos ergo directe inuehendũ: hos quasi ex latere tangere sufficit. Proterui q; nõ cognoscũt mala sua, & exaltãt bona sua, a pertis rõnibus cõfundant. Puõillanimes autẽ, qui nimis cognoscũt infirmitatẽ suam, & valde despiciunt bona sua, laudandi imprimis sunt de bene gestis, & leniter reprehendendi. Astuti & duplices, artificiose sunt disquirẽdi: hi enim cum sint quasi deprehensi in crimine, tantũ acutis & apparentibus defensionibus se palliant, more hereticorum,

qui

1. COR. 11.

Gregor.

1. Tim. 4.

2. Reg. 12

qui cum deprehenduntur varijs modis elabuntur. Illi autem qui sic iniquitatibus duruerunt, quod nec per flagella corriguntur, tanto acriori inuentione feriendi sunt, quanto maiori insensibilitate obduruerunt, plerumque enim (ait Greg.) sine dedignatione dedignandi sunt, & sine desperatione desperandi: ita duntaxat ut ostensa desperatio formidinem incutiat, & subiuncta admonitio ad spem reducat. Contra hos ergo dura verba scripturarum adducenda sunt, ut illud, Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Item, Attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Addit tamen quod etiam aliquando illi, qui per flagella & dura verba non corriguntur, nonnumquam per blandimenta curantur: quia quaedam vulnera, quae curari incisione nequeunt, fomentis sanantur: & adamas, qui incisionem ferri non recipit, hirci sanguine mollescit. Hac Greg. Perturbati & in furore iracundiae constituti, non sunt directe, & aperta increpatione arguendi, sed potius declinandi: ut ad se reducti tanto libentius exhortationis verba recipiant, quanto se tranquillius toleratos erubescunt: quia menti furore ebriae, omne rectum quod dicitur, peruersum videtur. Aliquando tamen in ipso seruore, non directe, sed quasi auersa hasta, sunt tranquille feriendi, ac

pruden-

Prov. 27.

Hier. 5.

prudenter acutis, ac lenibus verbis tangendi.

¶ Elati vtiliter corripuntur, si eorum corre- *Idem.*

ptionibus, quædam laudum fomenta misceamus. prius enim laudando bona quæ in eis sunt, fit placabilis eorum mens ad refecanda mala, quæ in eis sunt: sicut equos indomitos

prius blanda manu tangimus, vt eos nobis plenius postmodum, etiam per flagella subigamus.

Similiter conducit ad persuadendum elatis, si eorum emendationem, vel meliorationem nobis magis quam illis profuturam dicamus: & eam magis nobis, quam sibi impendi postulamus: facile enim ad bonum elatio flectitur, si & alijs eius inflexio prodesse credatur.

¶ Gregorius pluribus admonitionibus utebatur contra delinquentes prælatos. Vnde episcopum Salonitanum negligentem, epulonem, qui quendam Archidiaconum iniuste expulerat, sic alloquitur. Fraternitas tua post frequentatam toties admonitionem, a culpæ suæ errore resipiscat. quod si forte facere distuleris, vsum tibi pallij, qui ab hac sede concessus est, noueris esse sublatum: si vero amisso pallio, in eadem pertinacia persistis, participatione corporis, & sanguinis Domini te noueris esse priuatum. Et comminatur post diligentem inquisitionem, amotionem ab episcopatu: ac tandem in fine concludit, Nos nullum pro personali amore defendimus, sed auctore deo, nor-

Idem.

Epist. 14.

lib. 2. in-

dic. 10.

to. 2.

M mam

Idē. lib. 2. Epi. 32. episc. ra- uen. indic. 10. Idem. Epi. 66. mam iustitię, postposita cuiuslibet personę ac-
 ceptione, custodimus. Ad episcopum pertinet
 leuia delicta in alijs, præsertim nobilibus tole-
 rare. Vnde Gregorius, quia quidam patricius
 de animositate accusabatur, respōdet, Quan-
 to eum nos loco, & ordine præimus, tanto (si
 qua sunt eius leuia) tolerare mature, & graui-
 ter debemus. Ibi etiam nota verba prudentiæ
 plena, Si ea (inquit) quibus Deus vehemen-
 ter offenditur, insequi, vel vlcisci differimus,
 ad irascendum utiq; diuinitatis patientiã pro-
 uocamus. Multa enim mala ad nos de quibus-
 dam in ciuitate Parno peruenerunt, quæ quo-
 niam maiorem correctionem expectant, nec
 tenere credenda, nec desidiose quærenda sunt.
Idem. lib. 2. ind. 11. episc. 53. episc. syracusa- no. ¶ Iubet etiam prouideri de alimentis Agatho-
 ni ab episcopatu, ob delicta deiecto. Item ar-
 guit Rauennatē episcopum, quia per plateas
 pallio utebatur in letanijs, cum non nisi in mis-
 sarum solemnij illo uti liceat. vnde ait, De-
 corari pallio volumus forsan moribus inde-
 cori, dum nihil in episcopali ceruice splendi-
 dius fulget, quàm humilitas. Idem etiam do-
 cens episcopum Mediolanensem, quomodo se
 debeat habere in punitione vitiorum, Vitia
 (ait) maturis obiurgationibus increpate, ut
 ipsa quoq; sacerdotalis indignatio virtute dul-
 cedinis sit admista: quatenus & tūc a subiectis
 amari debeat, etiam cum grauius timetur.

Hoc enim facit, vt in reuerentia habeatur pastor: quia sicut præceps furor vñitatusq; despicitur, ita cõtra culpas discreta indignatio plerumq; quo tarda fuerit, eo amplius sit timẽda.

¶ Et ibi ad episcopos, Oportet vos diuini respectu iudicij; clausis carnalibus oculis, nullius hominis faciem rectitudini iustitiæ præponere. Confido enim in omnipotente domino,

*Epist. 16.
lib. 3. in
dic. 12.
in prin.*

quia (quod ad intentionem meam attinet) numquam sino fieri, quod meam possit grauare animam. Item adhortans Diaconum con-

*Epi. 39.
li. 4. ind.
13.*

stantinopolitanũ vt se opponeret contra suum episcopum, qui sibi nomen vniuersalis usurpauerat, Numquam (ait) in hoc consentias: in nullo trepides, quidquid agendum in hac causa est, cum summa auctoritate age.

¶ Idem, Ego ex domini largitate hoc habeo, quòd cum quorumdam hominum superbis actibus contradico, charitatis intimę custodiam numquam relinquo: sed sic ea quæ sunt iustitiæ foris exequor, vt ea quæ sunt amoris minime postponam. Quia quidam episcopus litteras apostolicas missas a Gregorio, ac publice lectas, publice scindi fecit, Gregorius scribens Diacono suo dicit, Qualiter hoc patiar scis: qui ante paratior sum, mori, quàm beati Petri apostoli ecclesiam meis diebus degenerare. Mores autẽ meos bene cognitos habes, quia diu porto: sed si semel deli-

*Idem.
episc. con
stantin.
epi. 4. lib.
6. ind. 15.*

ob tarditatem punitionis: sæpe repetens hanc sententiam, Prius ad me punitionis, quàm delicti rumor perferri debuit. Dicit tamen, quòd illa episcoporum in puniendis delictis sollicitudo est utilis, & cautela laudabilis, quando totū agit ratio, & furor nihil sibi vendicat restringenda ergo (ait) sub ratione potestas est. Et quando audito crimine concitatur mens, nihil agendum, prius quàm concitata mens ad tranquillitatem redeat. nam commotionis tēpore, iustum putat ira omne quod fecerit.

¶ Et ibidem, In magnis (ait) criminibus seueritatem exigentibus, agendum vt culpam vltio corrigat, & correctis post gratia non negetur. Quando autem excessus non est magnus, sæpe ignoscendum, & relinquendum illi vnde verezundiam habeat: nam quandoq; plus viriū habet discreta in correctione remissio, quàm in exequenda vltione districtio; quia illa facit plerumq; fideliozem ac subiectum, hæc vero obstinatum & æmulum. Quoties ergo (ait) ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipsum, differ tempus furoris; & cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica, numquam est sequenda, quia numquam debet præire: alioquin inter malignos spiritus reuocamur ad veteris hominis similitudinē, iuxta illud, Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. est ta-

*Greg. du-
ci campa-
nie. Epi.
12. i prin.
lib. 8. in-
dic. 3.*

*Greg. cle-
mentine
patricie.
epist. 16.
a med. ubi
sup.*

*Idem ad
Leontium
exconsu-
lem. Epi.
51. a me-
dio ubi su-
pra.*

psal. 30.

Secunda pars

- Abbatili vinenſi,** **epiſt. 8.** **in medio:** **lib. 9. in-** **dic. 4.** **Micheas.** **30.** **Eccle. 7.** **Tit. 2.**
- men ira aliquando ostendenda, non tamẽ exhibenda: aliquando etiam exhibenda, quando videlicet placata mente irascimur in executione iustitiæ. Idem, in correctione hic est ordo seruandus; vt personas diligas, & vitia persequaris: ne forte aliter agens transeat in crudelitatem correctio, & perdas quos emendare desideras. Sic enim vulnus debes abscindere, vt non possis vlcerare quod sanum est: ne si plusquam res exigit ferrum impresseris, noceas cui prodesse festinas. Ipsa ergo tua dulcedo sit cauta non remissa: & correctio ipsa diligens sit, nõ seuera: sed sic alterum condatiatur ex altero, vt & boni habeant amando quod paueant, & prauu metuendo quod diligant. Si diligenter legeris epistolas Gregorij, miraberis eius indefessam vigilantiam in correctione vitiorũ. Quotiescumq; nuntiabatur ei crimen alicuius personæ a fide dignis, mox satagebat, vel scriptis monere delinquentem, vel (si vitium graue erat & dubium) iniungebat alicui examen, vel citabat coram se personam: si vero euidentis erat, puniri curabat. Deniq; nihil ommittebat de his, quæ prudens iustitia exigebat. Et Bernardus inquit ad Eugen. Moueatur indignatio tua contra oppressores: moueatur miseratio erga oppressos.
- ¶ Tito dicit Paulus, Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Et Timotheo dicit,

dicit, Increpa cum omni patientia: quia (inquit Gregorius) Timotheus feruentioris, & acrioris spiritus erat, ideo egebat temperamento & freno: Titus autem, quia mansuetioris, ideo calcari egebat & stimulo. Exhortatur idē reginam Angliæ, vt ei opem ferat ad punitionem prauorum sacerdotum, qui in regno suo degebant: quoniam eos (idest episcopos) quorum est hæc insequi, nec sollicitudo eos mouet ad inquirendum, nec zelus ad puniendum. Et testatur quòd causa ruinæ populi, sunt sacerdotes mali: quia tunc populus, nec habet mediatores, ac intercessores dignos ante deū: neq; exempla vitæ. & concludit quòd qui emendare potest, & negligit, participem proculdubio se fecit delicti, quod nō emendauit. Vigeat ergo zelus rectitudinis in vltionem vitiorum. Vide quæso quod habetur distin. 83. de hac materia, sunt enim verba, quæ maximū timorem ingerunt episcopis, in peccatorum correptione negligentibus.

¶ Ex Bernardo habes, quo perueniat homo vni vitio assuetus: obducitur enim ei callus, ita, vt iam non sentiat vulnus quod ante sentiebat: quia stupidum, & insensibile factū est. quod enim ante iudicabat amarum, nunc iam dulce putat: quod ante importabile, nunc iam leue, immo delectabile fit. Cor sic induratum, iam ipsum non scinditur com-

M 4 punctio-

1. Tim. 4.

Esai. 57.

Secunda pars

punctione : non mouetur precibus : minis nō cedit : flagellis induratur : deum non timet : hominem non veretur : nouissima nō memoratur, nec curat &c. Quis quæso interius sanare poterit inueteratum concubinarium ?

¶ Pij cordis est (ait Bernardus) cedere importunitati, quæ ad id quod oportet, adduci non patitur. Ama & frequenta secretas admonitiones, & correptiones paternas : sæpe enim hæ bene natis ingenijsefficaciores, & vtiliores sūt, quàm publicæ aut iudiciales punitiones.

CONTRA PVSILLANIMITATEM,

& scrupulos conscientie, uanamq; tristitiam,

sæpe infestantem nonnullos pios pa-

stores. Caput x.

NON G E oportet abesse cor e-
piscopi a pœna illa quam iu-
dæis dominus cōminatus est,
Dabit tibi dominus cor pau-
dum, & animam mœrore con-
sumptam : sed potius ad eum

pertinet verbum illud Moyfi ad Iosue ducem

Deut. 31, constitutum, Confortare, & esto robustus: tu

enim introduces populum istum in terrā pro-

Chrysoft. missam &c. Verum quidem est (vt Chryso. di-

lib. 3, de cit) quod fluctus animum episcopi concutien-

sacer. tes, crebriores infestioresq; esse solent ventis

mare

Deut. 28.

Deut. 31,

Chrysoft.
lib. 3, de
sacer.

mare conturbantibus; attamen tunc vel maxime fiducia, ac fortitudine opus est. Legi (ait Bernardus ad Eugen. papam) apud quendam sapientem, Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. ego autē dico, quòd fideli homini magis est inter flagella fidentium: & quamuis non succedant ad votū, quæ secundum deum conamur, deo flagellante nos, numquid ideo non debet homo facere quod tenetur, quia deus facit quod vult? Igitur & si videamus multa mala, non est deponendus animus, sed semper speranda sunt meliora: nūquā .n. magna bona mortalibus provenerunt, quæ non præcesserint magna mala. Itaquæ etiam in ipso malorum, & calamitatum diluio, in latitudine cordis & fiducia ambulandum est: alioqui vbi libertas filiorum dei? vbi spiritus ille de quo **Apostolus ait, Non accepistis spiritum servitutis iterū in timore &c.** Animus igitur qui solum deum præ oculis habet, & facit quod in se est, cur agitabitur scrupulis? cur tristitijs euiscerabitur? cur spiritus pusillanimitatis constringetur? In Psalmo vbi nos habemus, iacta super dominum curā tuā, iuxta hebræum habetur, proijce onus tuum in dominum, idest fidenti animo onera curarum, ac tristitiarum tuarum, in domino proijce. Quòd si ante pastorales curas & molestias, fruebaris otio contemplationis, memento verbi **Au-**

Rom. 8.

psal. 54.

Secunda pars

bi August. sic dicentis, Nec otia vestra necessitatibus ecclesie preponatis: cui si parturienti nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini non inueniretis. Manebas forte in monte, leuatis manibus orans cum Moyse: iussit dominus vt descendas in campum cum Iosue pugnaturus cum Amalechitis. non deponas animum: quia nec in monte absq; timore viuendum est; neq; in medio Amalechitaru diffidendum: quia Loth inter sodomitas fuit sanctus, & in monte solus agens, fuit incestuosus. de hoc Greg. in pastor. pulchre loquitur in hunc modum, Qui habet dona dei, vt possit esse pastor, si vocatus, suscipere renuit, plerumq; ipsa dona sibi auferuntur: quia non pro se tantum, sed etiam pro alijs acceperat: vnde dominus dicens, Si diligis me, pasce oues meas, clare docuit, quod si testimonium dilectionis sue est suscipere onus pastorale, quisquis virtutibus pollens ipsum suscipere renuit, pastorem summum conuincitur non amare. quod si ideo curam pastoraalem refugiunt, quia quietem contemplationis diligunt, sciant quod de tantis animabus rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt: & iuxta legem, merito ecclesia in illu expuet, quia noluit suscitare semen fratris sui Christi, defuncti sine liberis: quia paucos in vita dominus conuertit. dicitur autem expuere in faciem

Gregor.
1. parte.
Cap. 5.

Io. 21.

ciem eius, quia exprobat quietem eius: & cō-
fusus & discalciatus manet vno pede. Qui .n.
sui & proximi curam gerit, vtrūq; pedē calcia-
tū gerit in præparationē euāgelij pacis. qui au-
tē sui dūtaxat, vnum pedē discalciatum habet.

¶ Gregor. ad quendam præbyterū inquit, Mi-
ror te contristatum detractionibus hominum,
quasi non legeris, si de mundo fuissetis, mun-
dus quod suum erat diligeret. igitur inter ver-
ba laudantium siue vituperantium, ad mentē
semper recurrendum est: & si in ea non inue-
niatur malum quod de nobis dicitur, magna
debet generari lætitia &c. vocare tamen debe-
mus detractores nostros, & tranquille monen-
di sunt, eisq; omnibus modis satisfaciendum,
ne scandalizentur. si autem satisfactionem re-
cipere noluerint, ex illo verbo consolatio su-
menda est, Sinite illos: cæci sunt &c. Magna fi-
ducia (ait Greg.) est plenæ mercedis in cælo,
quando quis hic pro bono opere deridetur,
aut despicitur. si patrē familias Beelzebub vo-
cauerunt: quanto magis domesticos eius? Et
Apostolus vt seductores, & veraces &c.

*Idem. ad
palladiū
de monte
Syna.*

*Epist. 45
li. 8. ind. 3*

Io. 15.

Mat. 15.

2. cor. 6.

¶ Ait etiam Greg. ad Patritium, Quoties stultos
homines tibi derogare cognoueris, caue ne vel
minima tristitia tangaris. si autem sine pecca-
to tuo potes (data ratione) eorum compescere
murmur, ad hoc teneris: vt ad sanitatem redu-
cantur, vocando eos secreto, & eis rationem
redde-

Idem.

Secunda pars

Act. 10. reddendo. Adducit autem ad hoc sollicitudinē
Et 11. Petri, in tollēdo scandala iudæorum in baptis-
Idem. mo Cornelij. Idem, Ego in tāto gemitu, & oc-
Epi. 24. cupationibus viuo, vt ad dies quos ago me p-
lib. 11. uenisse pœniteat : sola mihi cōsolatio est, mor-
 tis expectatio. Vnde pro me orate, vt de hoc
 carcere cito egrediar, ne tantis laboribus diu-
 tius torquear.

Idem. ¶ Bernardus ad Renaldum abbatem inquit,
Epi. 73. Onus, animarum est infirmarum : nam quæ
 sanæ sunt, portari non indigent, ac per hoc
 nec onus sunt, igitur ægros moribus exhor-
 tando, increpando, agis opus tuum, & por-
 tando sanas, quos sanando portas. Si quis ve-
 ro ita sanus est, vt magis iuuet te, quàm iuue-
 tur a te, huius te parem, non patrem cogno-
 scas. tamen in sanis minus lucraris, quia tua
 tibi præmia minuis : in infirmis autem in tan-
 tum magis lucraris, in quantū magis grauaris.

¶ Non sis pusillanimis permittens te seduci, &
 trahi ab insipientibus ad eorum praua studia,
 vel minus bona consilia: quales erant illi qui-
 bus Apostolus per ironiam, & suggillationem
2. cor. 11. dicit, Libenter enim suffertis insipientes, cum
 sitis ipsi sapientes : sustinetis enim, si quis vos
 in seruitutem redigit &c. Nulla ergo te verba,
 nulla mūdi auctoritas reuocet ab apostolicis,
 & rectis consilijs & institutis. Propter hoc

Eccle. 13. nim scriptum est, Noli esse humilis in sapien-
 tia

tia tua : ne humiliatus in stultitiam seducaris.
 ¶ Patres heremi valde commendabant discipu-
 lis suis, vt numquam demisso & inertis, sed vi-
 gilanti & attento, ac solito animo semper ince-
 derent. Hoc enim modo, velut parati & in
 procinctu quodam erant ad omne bonum :
 paratus enim animus ad negotia, plusquam
 dimidium est negotij. Scrupulis semper angi,
 & de peccato irrationabiliter morderi, inter-
 dum oritur ex nimio amore sui, quo homo di-
 ligit se. ex quo oritur, vt plus æquo timeat pe-
 riculum suæ salutis. Satagit etiam Sathanas, vt
 quando non potest auferre a corde hominis ti-
 morem dei, saltem faciat illum timere vana, &
 falsa pericula: vt non perfruat pace consci-
 tiæ. Scrupulosi sunt valde contumeliosi diuinæ
 bonitati, nec de illa recte sentiunt, quasi deus,
 iudex quidam esset iniquus, qui occasiones que-
 reret ad homines illaqueandos: cum tamẽ ipse
 plusquam nos desideret salutẽ nostram. Quod
 autem a nobis potissimum requiritur, est fir-
 missimum propositum ac decretum quiduis
 potius subeundi, quàm illũ offendendi. quis-
 quis vero tale propositum fixum in animo ha-
 bet, non est cur debeat varijs scrupulis angi.
 ¶ Supremum remedium scrupulorum est, hu-
 militet submittere se aliorũ iudicio. hoc enim
 remedium a Deo datum est: vt qui sua se pru-
 dentia curare non potest, aliena iuuetur. &
 quamuis

quamuis contingat falli, & errare aliquādo eū qui consilium det, non fallitur tamē is qui accipit, quando ex mandato domini sequitur cōsiliū eius. Omnis amaritudo animi vñdecūq; veniat, efficaciter est repellenda: quia suauitas deuotionis quę omnem supereat dulcedinem, non potest esse simul cū quauis amaritudine. Ideo vigilanter incedēdum est, neq; vllus aditus sæculari tristitiæ, aut immoderatæ sollicitudini aperiendus: sed eam omnem protinus in dominum proijcere debemus: atq; fiducia securi, in pace & tranquillitate cor nostrum per-

Epi. 258. petuo retineamus. Bern. scribens ad Eugeniū papam, suadet vt non detineat in regimine pastoralis quēdam, qui omnino inuitus acceptauit, & inuitus exequebatur, allegans beatum Ambrosium dicentem, quòd nemo inuitus bene facit, etiā si bonum sit quod facit: quia nihil prodest spiritus timoris, vbi nō est spiritus

Bernar. Epi. 206. to. 2. charitatis &c. Et ad ipsum qui obstinate renebatur curæ abbatiali (fratrem scilicet Rualenum) scribit epistolam, vbi hortatur eū, quòd cōfortetur in domino, & nolit iam contra stimulum calcitrare. Induere (ait) fortitudine, confidens & sciens, quia gaudium domini fortitudo tua: induere igitur lætitia salutari. Et libro de interiori domo dicit, quòd tristitia omnis boni impedimentū sit. Vis scire vnde oritur diffidentia salutis? lege Aug. in præfatione

Cap. 15. *August.* psalmi,

psalmi, Beati quorum, vbi hęc habet, mala conscientia tota est in desperatione, bona conscientia tota est in spe: retrahit enim mala conscientia a spe, & subdit, qui igitur vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam: ad habendum autem bonam conscientiam, credat, & operetur. Quid horres (inquit Augustinus) labores? an nescis quia fornax mundus, ignis tribulatio, aurum electi, palea iniqui, aurifex deus: ardet palea, purgatur aurum: palea vertitur in cineres, aurum purgatur a sordibus, quod vult ergo (inquit) artifex facio, vbi me ponit tolero: iubeor tolerare, nouit ille purgare: ardeat & fulgeat palea ad incendendum me, & quasi consumendum; sed tamen illa tandem vertetur in cinerem, & ego sordibus carebo. subiecta ergo esto deo anima mea: quia ab ipso patientia mea.

¶ Bernardus cuidam abbati, qui proponebat dimittere abbatiam, vt sibi quietius vacaret, omnino hoc interdicit: tum quia charitas non quærit quæ sua sunt, tum quia sequeretur scandalum & turbatio pacis. Libenter (ait) carebo quantolibet, etiam spiritali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo, vbi enim scandalum, ibi proculdubio charitatis est detrimentum: Vbi autem est diminutio charitatis, nõ pōt sperari spiritalis exercitij pfectus. Item qui propriam quietē communi vtilitatī præfert,

psal. 31.

August.
psal. 61.Bernard.
Epist. 82
10. 5.
carnot.

Philip. 1. præfert, non potest dicere, mihi viuere christus est, & mori lucrum. & vbi erit illud, nemo sibi viuit, & nemo sibi moritur? Et illud, *Rom. 14.* Non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis vt salui fiant. & *2. Cor. 5.* Vt qui viuunt, iam nõ sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est? Et *1. cor. 7.* illud, Alligatus es vxori, noli quærere solutionem &c? Deniq; ait, Illud desiderium propriæ quietis spiritualis, esse immissum a diabolo: quæ eam rationem excogitauerit turbandę vnitatis & pacis: atq; is suggerit, vt dimittat certum bonum quod tenet, spe futuri & incerti boni.

Bernar. epist. 86. ad abb. S. Theodorici. ¶ Et alium Abbatem in eodem casu sic monet, ¶ Tene quod tenes, mane in quo es, & stude prædesse quibus præes: nec præesse refuge, dum prodesse potes: quia væ quidem tibi si præes & non prodes: sed vè grauius, si quia præesse metuis, prodesse refugis. Et ad quendam qui contra consilium eius conatus fuerat, a se rejicere sarcinam curæ pastoralis, dicit, Attende si licuit Christiano iniunctam sibi dimittere obedientiam ante mortem, cū Christus factus fuerit obediens vsq; ad mortem. Si dicis quòd impetraisti licentiam ab episcopo cedendi, dico quod cum fuerit importunitate extorta, non fuit licentia, sed violentia: quod enim tua importunitate victus episcopus, inuitus fecit: non fuit absoluerè sed abrumpere. Gaudes quia exoneratus es, & ego veteor quòd deus sit in te

te ex honoratus: cuius proculdubio ordina-
 tioni resistis, dum promotus ab illo, tu te deij-
 cis. Oportebat etiam patienter portare onus
 impositum, animo non frangi, pusillanimita-
 te non vinci: & semel susceptum deponere nõ
 licebat. Si allegas difficultatem, vel impossibi-
 litatem, omnia possibile sunt credenti. Hoc
 verum est quòd ideo deposuisti, quia magis ti-
 bi placuit quies tua, quàm utilitas aliena: nec
 mirum; placet fateor & mihi, quòd hæc quies
 placeat tibi: si tamen non nimis. Quodcumq;
 autem bonum ita placet, vt si recte fieri non
 possit, placeat tamen fieri eo modo, quo fas
 non est, nimis est: ac per hoc iam quia bene nõ
 fit, non est bonum. Igitur oportuit te, vel non
 suscepisse gregem dominicum seruandum, aut
 susceptum nequaquam relinquere. nolo ergo
 te in desperationem mittere; quia iam fecisti:
 sed nolo quòd reputes hoc paruam culpam;
 sed ob illam semper timeas, semper pœniteas.
 Neq; putes me indignari, quia non acquieui-
 sti consilio meo: cum potius quando mea sen-
 tentia eligitur, graui onere premi me sentio,
 rei finem pauidus expectans.

¶ Cui iustius viuam, quàm ei, qui si non mo-
 reretur, ego non viuerem? Seruiamus ergo
 illi in illa charitate, quæ timorem expellit, la-
 bores non sentit, meritum non intuetur, præ-
 mium non requirit, & tamen plus omnibus

N vrget:

Mar. 9.

Bernar.

Secunda pars

verget : nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic inuitant, nulla iustitia sic exigit.

2. de uita contemp. Cap. 16. ¶ Non consterneris animo, quia quietem non habes, ut enim dicit Prosper, qui pro multis occupatur, ut alij proficiant, ac deo vacent, profectus illorū eius fructus est, & qui solitudines omniū portat, in ipsis proficientibus proficit, & gloria illorum gloria eius est.

Prosp. 1. 105. 3. ¶ Charitas (ait idem) omnium profectus, suos reputat: ac de alienis peccatis, tamquam de proprijs misericorditer luget.

Basil. psal. 33. ¶ Basilius, Sicut ossa robore suo carnis molliem sustentāt, sic in ecclesia sunt quidam, qui ob virtutem, ac fortitudinem suam debiliū infirmitates ferre possunt. Hieronymus dicit, quòd ille est perfectus, qui in eremo, squalorē solitudinis, & in cænobio, infirmitates fratrum æquali magnanimitate sustentat.

Basil. ¶ Basilius suam in vita, & onere pastorali fortitudinem declarans, sic de se dicit, Hæc vita corpus meum conterit, & animam conturbat, quòd impares huic pōderi virtute reperiamur, corpore namque toto iam fere nullus sum: ad eam nanque debilitatē deduxit me cura: attamen auctore deo, durabimus: ac donec hos spūs reget artus, hanc Christo diligentiam debemus, ut de his quæ ad dei ecclesiæ ædificationem facere cognoscimus, nihil relinquamus.

Basil. Et idem in Exameron fatetur, se neque in
aduersa

aduersa valitudine remisisse docendi, seu prædicandi studium. *Homi. 7.*

¶ Beatus Thomas sic dicit, *S. Thom. 22. q. 185* Quandiu Ep̄s potest esse utilis proximorum salutem, retrocederet, si ad statum religionis transiret, ut solum suæ salutem insisteret, &c. Si tamen (inquit) ob *art. 4. ad primum.*

senectutem; vel infirmitatem, vel alia impedimenta impeditur procurare subditorum salutem, potest auctoritate Papæ deserere curam pastoralem: quia solus Papa potest dispensare in voto perpetuo, quo quis se astringit ad curam subditorum, dum episcopatum suscipit. *in cor. ar. 2. q. 1. 111.*

¶ Augustinus contra litteras Petiliani, sic dicit, *Augusti. 2. Capi. 104.* Unguentum spiritualium gratiarum descendit à capite Christo, & ungit barbam: per quam intelliguntur viri fortes in ecclesia, id est veri pastores: deinde ad reliquum populum.

¶ De magnanimitate, ac fortitudine animi quæ debet habere episcopus, cum vexatur importunitatibus pauperum ac viduarum, loquitur Chrysostr. *Chrysostr. li. 3. de Sacerd. 104.*

¶ Paupertas (inquit) est malum insatiabile, querimonia semper, & ingratitude plenum; ideo absit ut episcopus turbetur, quando viduæ pauperes intempestiue obtundunt, aut immerito expostulant. Illorum enim infelicitas, misericordiam potius, quam contumeliam meretur, & extremæ crudelitatis est addere dolorem dolori. Absit ut is excandescat ira propter pauperum efflagitatio

• r. imoh

Eccle. 4.

mod. 1. 2

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

Ecclesia-

stici. 18.

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

231. p. 42

Chrysoſt.

Hom. 13.

1. ad Tit.

nes, aut affiduum illorum occursum. Et de hoc habes in eccle. vt idem citat. Quòd si non conſolaris verbo, sed potius tua deſtomachatione anxietatem auges: quamuis dones aliquid, non ſentit ſubſidium. Quòd si vultu ac verbo conſolaris, domum conduplicas: ideo dicitur, Melius verbum quàm datum. Ibidem etiam diſſerit de ægrotis curandis, de hoſpiti- bus recipiendis, de virginibus Chriſti & cu- randis, & cuſtodiendis. Episcopuſ puſilli & exigui animi, ſeq; nimium amans, ingruente aduerſitate, ſtatim cogitare incipit, quomodo im- poſitum ſibi onus excutiat, vt quietſcat. Nò ſic Athanaſiuſ, non ſic Chryſoſtomuſ: immo inſurgentibus cõtra ipſoſ principibuſ & c. tũc acrius pro eccleſia certabant: & ſeipſoſ pro ea murum opponebant: quia videbant hoc ex- pedire ad gloriam Chriſti, & ouium ſalutem.

¶ Chryſoſtomuſ ſuper illud, Nemo adoleſcen- tiam tuam contemnat, dicit, quòd episcopuſ in hiſ, quę ad ſe pertinent, conſtanter ferat con- temni, maledici, & lacerari: nam ſi in hiſ ve- lit ſe vlcifci, omnino taxabitur. In hiſ autem quę pertinent ad ſalutem aliorum, omnino nõ ferat contemptum, ſed imperio & auctoritate ſua vtatur: ſumma cura prouidẽs, ne quid no- xium immineat gregi: aliter enim facere, non manſuetudo, ſed ſtultitia eſt. Quid puſillan- imitas aũt? Si hoc aut illud fecero, multis di- ſplicebo.

231. p. 42

231. p. 42

ſplicebo.

splicebo. Quid ergo vis? An speras quòd apostolica instituta, & euangelica consilia, carni placitura sint? Obtura ergo aures vocibus carnalium, vt Christum audias.

¶ Duplex martyrium occurrit in pastoralis officio: alterum quidem mere pœnale, quod precipue versatur, siue in laboribus externis, siue in internis amaritudinibus, angustijs, exacerbationibus, ariditatibus &c. Alterũ vero oritur ex scrupulis, & perplexitatibus: quæ circa agenda, vel non agenda occurrunt. Hoc autem non est mere pœnale: quoniam habet annexũ periculum culpæ, & hoc est longe terribilius, & intolerabilius. Verbi gratia, sit ne puniendum, an ferendum tale crimen: an permittendum quòd ille non resideat, quòd non habeat plura beneficia, & multa his similia. In quibus casibus ad anchoram orationis cõfugiendum est. Ora igitur, dicens, Domine tu omnia nosti, tu scis quòd nulla ratione volo displicere tibi, quin potius occidi magis quam te offendere paratus sum: illumina ergo oculos meos, & doce me facere voluntatem tuam: quia deus meus es tu. Erit autem maximum in his anxietatibus, & scrupulis solatiũ, si animus bene sibi cõsciens, animaduertit has omnes anxietates non ex aliquo peccato proprio, aut inordinata aliqua affectione ad terrena, sed ex sola cura, & sollicitudine curæ pastoralis

petitur latet aliquid veneni: vt constanter qui-
 dem, & tamen suauiter negetur. Item oportet
 oculis linceis videre diaboli facundiam.
 Nihil est quod non aliquas apparentes ratio-
 nes habeat, & quod non possit verbis hone-
 stari, præsertim hominum eloquentium. Cu-
 iusmodi sunt ea, quibus multi probare con-
 tendunt magnificentum apparatus, atq; splen-
 dorem decere domos episcoporum; quibus
 tamen nullo modo aduersus patrum, & con-
 ciliarum decreta, & exempla concedendum
 est, iuxta illud, Ne transgrediaris terminos
 antiquos, quos posuerunt patres tui. Eccli. 32.
 Sine consilio nihil facias, & post factum non
 penitebis. Et ibidem etiam, Ante omnem actum,
 consilium præcedat te. Sed cuius? Hoc etiam
 dicitur ibidem, Anima (inquit) viri sancti an-
 nuntiat aliquando vera, plusquam septem spe-
 culatores, sedentes in excelso ad speculandum.
 ¶ Qui præcipitanter, & absq; præuio consilio
 res agunt, plerumq; pœnitent eos factorum.
 Ideo scriptum est, Fili sine cōsilio nihil facias:
 & post factum non pœnitebis. & Palpebræ
 tuæ præcedant gressus tuos. Prælati cauenda
 sunt duo extrema, scilicet pertinacia, & in-
 constantia. Pertinacia ex superbia nascitur, qua
 homo meliorem se ceteris æstimans, sententiã
 suam aliorum sententijs anteponebat. quibus di-
 cit Apostolus, Nolite esse prudentes apud vos-
 metiplos.

metipfos. Incōstātia autē ex leuitate nascit: ideo dicitur, Cor stultorum dissimile erit: quia dum mutabilitate se varium exhibet, numquam idē quod fuerat manet. Quomodo Gregorius ce-
debat consilio multorum, colligere poteris ex epist. 33. scribens enim cuidam, qui a monachatu apostatauerat, sic ait, Si pro zeli mei ardore forte in hac causa suspectus sum, cunctā simul ecclesiam in consilio huius disceptationis adhibeo: & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico: sed quod in commune decernitur, lætus impleo, & subscribo. Animaduerte quā humiliter, & suauiter Gregorius respondet Constantiæ Augustæ; quæ petebat ab eo, quod ipse dare debite non poterat, reliquias scilicet corporis diui Pauli. Dum desiderarem (ait) illa mihi a vestra serenitate imperij, in quibus facillimā obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem prouocare gratiam, maior me mæstitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Et miranda quædam ibi, ad sui excusationem commemorat; nihilominus tamen promittit, ex catenis eius apostoli particulas quasdam lima subtractas, se ad eam missurum. Et in alia epist. cuidam scribit se grauitè contristatum, quòd is petiuisset ab eo quædam, in quibus voluntatem eius non poterat facere: quia ratio obstitabat.

Itaq;

Prou. 15.

Greg. li. 1.

Epist. 33.

Venantio

cancellario

italiæ.

indic. 9.

Idem.

Epist. 30.

lib. 3. in-

dic. 12.

to. 2.

Secunda pars

Itaque cum magna dulcedine ratione reddita, negabat quod petebatur, quando fas non erat concedere. Et contra Iohan episcopum constan. *Mauritio* qui sibi nomē vniuersalis episcopi vsurpauerat, Prius (ait) modesta admonitione pulsandus *Aug: pi.* 32. lib. 4. est animus eius: qui si nequaquam a suae elationis rigore voluerit inclinari, tunc quid fieri debeat cum omnipotentis dei solatio subtilius pertractabitur. Nō enim pacē veraciter tenemus, nisi cum superborum culpas cum charitate simul, & iustitia prosequimur: diligentes homines, & vitia persequentes. Vulnera nempe (ait) quae resecanda sunt, prius leui manu palpanda sunt. Et ad Castorium (cui causam quandam examinanda commiserat) Vide (ait) ne negligenter agas, ne fidē ad deuotionē tuam quisque corrumpat. Omnia age blande, & dulciter: ut actio tua districta sit, & lingua mitis. Non sis contentus duas, aut tres personas requirere: require grauiotes quotquot inueneris. ¶ Semper in corde geras illud Bernar. quod is protulit in fine vitæ, Semper minus meo sensui, quam alterius credidi: scandalum nemini facere volui, & si incidit, sedavi ut potui. ¶ Et Greg. inquit, Ego Iesum ihuoco testem in animā meam, nulli hominum a summo vsque ad vltimū, occasionem scandali me dare velle. Et cōtra quendam episcopum senem, ita scribit, Quamuis scriptum sit, Senioretm ne increpaueris:

Gregori.
Ciriaco e-
pisc. con-
stant.
Epist. 28.
lib. 6. in-
dic. 15.

paueris: hoc tamen intelligitur, quando culpa senis, non trahit ad interitum iuniores. nam senex exemplo peruertens iuuenes, districta increpatione feriendus est: nam scriptum est, laqueus iuuenum omnes vos, &c.

¶ Idem etiam dicit, Non fiat abbas, qui sibi sapiens esse videtur, nec est in suo sensu humilis.

¶ Idem, Sacerdotali proculdubio cōuenit grauitati, vt emergentes causas, & querelas ecclesie suæ, sine mora definiat: aut (si fieri potest) pacifica ordinatione, aut certe, iudicio interueniente. Idem Mentibus duris, simul omnia vitia abscindere impossibile est: quia is qui gradum summum ascendere nititur, gradibus vel passibus, nō saltibus eleuatur. Vnde Augustino episcopo anglorum præcipit tibi, ne permittat Anglis recenter ad fidem conuersis, immolare animalia idolis vt solebāt: sed permittat tamen vt occidant ea in festis martyrum, vt ex eis celebrent conuiuia prope ecclesiam in tabernaculis ex ramis contextis, &c.

¶ Et in alia epis. increpat valde quendam episcopum, quia nō exhibebat studium dilectionis, monasterijs, & oppressis pauperibus, nec opem ferebat supplicantibus in iustis petitionibus, nec volebat audire cōsilia prudentum, nec seruabat grauitatē episcopo dignā vt pote qui quotidie pergeret ad mare vno, aut duobus clericis comitatus: quo fiebat vt apud suos esset

Greg. li. 7

Epist. 1.

in prin.

indic. 2.

episc. Ca-

ralitano.

1. Tim. 5.

Esai. 42.

Epist. 91.

epist. 58.

lib. 8. in-

dic. 3.

Bonif. epi.

Epist. 81

Epist. 71.

lib. 9.

Idem.

Epist. 29.

Lib. 11.

Idem.

*Epist. 29.
lib. 12.*

esset in fabula, & apud extraneos sic vilis ac despicibilis, ut nihil habere auctoritatis aut grauitatis iudicaretur. Item ad alium episcopum, qui commotus ira excommunicauerat quendam abbatem, Frequenter (ait) admonuisse vos recolo, ut in proferenda sententia, esse precipites nullatenus deberetis. Præsertim cum ille esset in ægritudine cõstitutus: quem enim diuina disciplina conterit, ei humana flagella addenda non sunt. Igitur quantum exasperasti illum, tanta nunc dulcedine consolare. Et in eodem casu, Causæ quæ per sententias (inquit) sunt decidendæ, necesse est ut prius studiola, & frequentissima consideratione mensurentur:

Idem.

Epist. 30.

nihil potestati, sed totum æquitati tribuatur.

Bernar.

¶ Bernar. Plures sunt, qui sine quærela inter fratres conuersantur: super fratres vero, non solum inutiliter, sed etiam insipienter, & nequiter. Pauci namq; sunt qui utiliter, pauciores, qui humiliter prælint. Qui autem ad hoc sunt idonei, illi nimirum sunt, qui matrem virtutum discretionem, perfecte adepti sunt, qui etiam vinum charitatis vsq; ad contemptum propriæ gloriæ, & vsq; ad suimet obliuionem, non querendo, quæ sua sunt (Spiritu sancti magisterio) ebiberunt. Nam virtus discretionis, absq; charitatis feruore iacet; & feruor vehemens absq; discretionis temperamento, præcipitat. Nam feruor debet erigere discretionem,

nem,

nem, & discretio feruorem regere debet; ac demum subiectis, nec desit in cura, nec in superbia præsit. Et ad Eug. dicit, Mater fortitudinis est prudentia; neq; est fortitudo sed *lib. de con- sider.* meritas quilibet ausus, quem non parturiuit prudentia. Idem ad eundem, Non solum cauere teneris quod malū est, sed quidquid male fuerit coloratum. Et tibi, In omni agendo tria consideranda, an liceat, an deceat, an expediat. Quando litigantes veniunt ad te, de suis negotijs tractaturi, duo tibi facienda sunt. Primum da operam; vt inter illos de pace, & negotio conueniat. Deinde exhortare, ne pro terrena possessiuncula, regnum cęlorum amittant &c. Et sic etiam inter negotia temporalia, facultas tibi dabitur, diuina tractandi: atq; ita in hoc etiam opere pastoris officium exequeris. *Sap. 9.* cū sapiente ante cuiusq; grauioris negotij decisionem dicēs, Da mihi domine sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare a pueris tuis: quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ: homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij & legum. Sequitur, *Sap. 9.* Mitte illam de cælis sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret: vt sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, & intelligit. Et deducet me in operibus tuis sobrie. Quis enim hominum potest scire consilium dei? aut quis potest cogitare quid

Secunda pars

- Sap. 9.* quid velit deus ? Cogitationes mortalium timida, & incerta providentia nostra. Sensum ergo tuum, quis sciat: nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis ?
- Eccle. 8.* Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quae eis placeat. Primum ac praecipuum remedium curando peccatori est, sic dulciter eum tractare, sic omnibus eum sinceri amoris verbis, & obsequijs prosequi, ut ille veram hanc intelligat dilectionem. Hoc enim iacto fundamento, quidquid dixeris, libenter accipiet.
- 11. q. 3. c. summo pere.* ¶ Gregorius, Summopere praecauendum est, ut rectores ecclesiae, & qui publica iudicia exercent, nullatenus leuitate, aut fauore ducti, sine praecipites: sed causis prius diligenter ventilatis, cum res quae ignorabatur plenè ad notitiã venerit, tunc diuina & humana* lege resoluantur. Et secundum quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiua sententia proferatur. Idem, Omnis qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in utroque peso iustitiam, & misericordiam portat: sed per iustitiam, reddit peccati sententiam: per misericordiam, peccati temperat poenam: ut iusto libramine quaedam per aequitate corrigat, quaedam per miserationem indulgeat. Qui enim dei iudicium ante oculos suos proponit, semper timet, & tremit in omni negotio, formidans
- Dist. 43. c. omnis. Isidorus lib. 3. de summo bono id habet.*

dans ne de iustitiæ tramite deuians, cadat. Item ex eodẽ, alloquẽs episcopos, Licet plerũq; accidant episcopis, quę sunt reprehendẽda, plus tñ apud eos corrigendos agat beneuolẽtia, quàm seueritas; plus cohortatio, quàm commotio; plus charitas, quàm potestas: cũ nemo nostrũ sine reprehẽsione, aut sine peccato uiuat. Nã si Dominus Petrum statim post trinam negationẽ iudicasset, nõ tantũ fructũ ex eo percepisset. Rectores igitur ecclesię delinquentes, magis sunt excitandi ac corrigendi, quàm iudicandi. At dicit beatus Antoninus hæc esse intelligẽda in peccatis occultis, vel in peccatis ex passione, & fragilitate cõmissis: nõ autẽ quãdo procedunt ex consueta malitia, interueniente pertinacia: vt patet ex eiusdẽ sententia supra citata, quę incipit, Quamuis scriptũ sit senioreme increpaueris, &c. Et alibi, Ea (inquit) quę in nobis cõmittuntur, facile possumus dimittere: ea vero quę in deũ cõmissa sunt, cũ magna discretionẽ, nec sine pœnitẽtia possumus relaxare. Idem habet in alio loco, Sicut nostra defendimus, ita iuribus alienis ambitu stimulan- te nequaquam derogamus: nec etiã gratia fauente, alicui plusquã meretur impartior. Quo- modo auctoritas regiminis, simul seruanda sit cum ministerio misericordię, colligit Grego- rius ex illo lob, Cumq; sederem quasi rex cir- cunstante exercitu, eram tamen merentium conso-

Gregori.
uniuersis,
episc. per
gallia &
c. Dist. 48

lib. 7. ind.
2. epist. 1.
in prin. e-
pisc. cara
litano. Et
causa 2.
q. 7. pau-
lus.

1. Tim. 5.
23. q. 4.
Si is qui.
Grego. in
homil.

25. q. 2.
lob. c. 29.

Epi. 247. consolator. Bernardus admonet Eugenium pa-
in med. pam, vt caueat sibi ne fallatur: quia quanto
to. 2. potestas maior est, tanto turpius, & periculo-
 sius erratur. Ac nominatim designans quen-
 dam, ait, Non vos fallat miseranda facies il-
 lius, vilis habitus, vultus supplex, demissa
 supercilia, verborum humilitas, neq; ipse qui-
 dem lachrymulę currentes (vt aiunt) ad nus-
 tū eius, doctę mentiri. Habes pulchrā epist. 64.

Aug. epi. August. ad Aurelium episcopum; in qua vbi
 64. reprehendit deprauatam a phricę consuetudi-
 nem, scilicet quod sæculares celebrabant ma-
 gna conuiuia in cœmiterijs ad honorem mar-
 tyrū, docet ibi quomodo se debet habere epi-
 scopus, quādo huiusmodi vitia emēdare vult,
 qui multos habent auctores. Quantum existi-
 mo (inquit) non aspere, non duriter, non mo-
 do imperioso ista tolluntur: sed magis docen-
 do, quā iubendo: magis mōnendo, quā
 minando. Sic enim agendum est, cum multi-
 tudine peccantium: seueritas autem in pecca-
 ta paucorū exercenda est. Et si quid minamur,
 cum dolore fiat, comminando vindictam ex
 scripturis: ne nos ipsi in nostra potestate, sed
 deus in nostro sermone timeatur. Hoc modo
 prius mouebuntur spirituales viri, vel spiritua-
 libus proximi: quorum auctoritate, & lenis-
 simis quidem, sed instantissimis admonitioni-
 bus cetera multitudo frangatur, hæc ille. Ad

Titum

Titū inter cōditiones episcopi, hæc numerat, **Cap. 1.**

Nō præfractū (vbi nos habem⁹ nō superbū). i.

nō durū, & sui sensus plus satis tenacē. Item ad

Phil. vbi dicit, Modestia v̄ra sit nota oībus ho-

minibus, græce habet æquitas. & significat hic **Phil. 4.**

quādā virtutē mirabilē; qua homo reddit habi-

lis ad ch̄riana cū oīb⁹ cōuersandū. significat. n.

amabilitas, & quēdā prōptitudo, qua homo pa-

ratus est oībus oīum moribus se accōmodare,

neminē fastidire, oībus benefacere, libēter cede-

re, & quæcūq; pōt sine offensione dei ferre, &

permittere, etiā cū iactura sua, siue rerū suarū.

Hoc. n. est, nō quærere, quæ sua sunt, sed quæ a-

liorū: nulli onerosus, aut odiosus esse, sed equ⁹

& cōmod⁹. hoc est qđ ad romanos dicit. Si fieri **Rom. 1 2.**

pōt, qđ ex vobis est, cū oībus hoībus pacē habē-

tes. Et 1. ad Corinth. Sine offensione estote iu-

dæis & c. & 2. ad eisdē, Cōmendātes nosmet-

iplos ad oēm conscientiā hoīum. i. ea faciamus **1. cor. 10.**

quibus oēs hoīes (si cōscientiā velint testari)

nō possint nos nō cōmendare, & probare, nec **2. Cor. 4.**

aliqud habeāt in quo nos merito accusare pos-

sint. hoc est oībus oīa fieri. hoc est modestiā no-

stram, notā esse oībus hoībus: hæc est præcipua

virtus prælatorū. Cōtra hāc regulā pacis, & cō-

cordiæ vehemēter pugnāt illi, qui nihil suo iu-

ri, nihil suo sensui, nihil suę potestati, nihil suæ

causę, volūt detractū esse: sed oēs cogere vt ipsi

deserta & cōtēpta causa & iure suo, tātū illorū

quærāt ius, sequātur sensum, cedāt potestati, fa-

O ueant

*aliàs ma-
litia .
Ter. He-
autont.
act. 4. sce.
5.*

*Bernar.
Epist. 68.
ad monac.
flaviacen.*

ueat causa: atq; ita oium hoium mores, sibi vo-
lunt accomodari, etiã cum illorũ detrimento: Ipsi au-
tẽ morib⁹ aliorũ, nolunt se atterere, rigide suũ
ius exequẽtes, & aliorũ cõsilijs aduersãtes: nul-
lã in rebus suis iacturã pro pace laturi. Hinc na-
scuntur discordiæ, turbationes, cõtentiones &c.
Et qui hoc faciunt, iactant se interim, q̃ pro iusti-
tia, ac suo iure tuẽdo hoc faciunt: cũ ex hoc ipso
valde accusandi sint, q̃ suũ ius pluris fecerint,
quã pacẽ & cõcordiã, præsertim publicã. Igitur
multa dissimulare debes, multis cõnuere, oia
sic moderari pro loco & tẽpore, vt charitas &
pax illibata seruetur. Hinc illud Poetæ comi-
ci. Ius summum sæpe summa* iniustitia est. Sa-
piens etiam, Noli esse nimium iustus: nec plus
sapias quam oportet. Si deus ius suum rigide
exqueret, quis hoium viueret? Et David sæpe
omisit facere, quẽ optimo iure potuisset in Sau-
lẽ, Ioab &c. Sumis ergo precibus, & lachrymis
pete a dño hãc æquitatẽ, humanitatẽ, facilitatẽ:
quã nemo habet, nisi charitatẽ habeat cũ prudẽ-
tia cõiunctã. Federicus tertius solebat dicere,
Qui nescit dissimulare, nescit impare. Ferẽdẽ n.
sunt multẽ infirmitates, & difficiles mores mul-
torũ. Et ideo prælati dicunt di, quia quædã di-
uina paciẽtia, & magnanimitas, ac prudẽtia in
ipsis fulgere debet. Quãdo per litteras corripit-
mur de aliqua re, sed immerito, oportet oino
respõdere: ne forte si nõ respõdeamus, culpam
(quẽ nõ est) agnoscere videamur. Et in alia epis.

Cuncti

Cuncti penè sapiētes solēt in rebus dubijs, plus
 alieno quā proprio credere iudicio. Et qui aliorū
 facile ambigua quęq; dilucidāt, in suis cōsueue
 rūt scrupulosius hēsitare. Itē dicit idē, q̄ Abbas
 zelo dei feruēs, si tñ p̄sit infirmis, sic debet tē-
 perare rigorē sui p̄positi, vt salutē infirmorum
 nō negligat. Inuitādi. n. sunt ad arctiorē vitam,
 nō cogēdi. Illud beneficiū libēter accipio, quod
 p̄dest danti, quia non requiro datū sed fructū:
 alioquin quæro quæ mea sunt. Greg. & habe-
 tur. 86. Si q̄d de quocūq; clerico ad aures tuas
 peruenit, q̄d te iuste possit offendere, facile nō
 credas, nec te ad vindictā res accēdat incogni-
 ta: sed p̄sentibus ecclesię tuę senioribus, diligē-
 ter est veritas p̄scrutāda: vt si qualitas rei popo-
 scerit, canonica districtio culpā feriat delinquē-
 tis. Apost. docet in oī patientia, & doctrina ar-
 guēdū: quoniā leniter castigatus exhibet reue-
 rentiā castigāti: asperitate aut nimix increpa-
 tionis offensus, nec increpationē recipit, nec sa-
 lutē. Et ibi dicit, q̄ sacerdotes debēt prudētissi-
 me discernere, quos debent tēperata seueritate
 corripere, & quos debēt sacerdotali magnani-
 mitate portare. Inter epist. August. extat episto-
 la Macedonij iudicis sæcularis, apud quem se-
 pe August. intercedebat p̄ rogātibus; cui ille re-
 spōdet, nō esse molestū sibi: immo & sæpe gra-
 tū, qñ p̄sonę tales, qualis erat August. p̄ reis in-
 tercedebāt. Pleraq; .n. (inquit) quæ spōte face-
 re videri nolo (ne remissio seueritatis alios ar-

Epist. 82.

ad abbat.

carnoten.

Epist. 8.

ad Brunō.

colonien.

Bernar.

Epist. 10.

ad eundē.

Greg. 10.

episc. pa-

normita-

no. lib. ij.

epist. 48.

Indic. 6.

causa.

15. q. 7.

si quid.

Prosper.

lib. 2. de

uita con-

templati-

ua.

c. 5. i prin.

2. Tim. 4.

Macedō:

ad Aug.

epist. 53.

met in crimina) opto bonis intercessoribus relaxare: vt qđ libēs cōcedo. salua seueritate iudicij, alterius merito videat̄ indultū. Absit autē vt episcopus regulā illā seruet mūdānæ prædētia, quę imperatoris cuiusdā noīe prædicat̄, Nō decet quēquā tristē abscedere a cōspectu principis: nimirū verbis vtēdo artificiose dictis, ne rē expresse negare videat̄ & c. nō sic docuit Imperator noster cū dixit, Nescitis qđ petatis & c. Arbores quę frequētius bonos fructus p̄ferūt, nō sunt euellendæ, quamuis aliquñ accidos, aut parum vtilis proferant. Sic homines qui alias strenui sunt, non desperandi aut profligandi, etiam si aliqua in eis desiderentur.

De Mensa Episcopi. Caput. XII.

Ev multi episcoporū, hac nostra calamitosa ætate, cōmisti sunt inter gentes, & didicerūt opera eorū, & seruierūt sculptilibus eorū; epulantes quotidie splendide in vasis pretiosissimis auro, argentoq; fulgentibus: quibus (vt ait Bern.) ex bonis ecclesiæ sola alimēta debētur, nō gulæ irritamēta. Et cū apostoli dicāt, Non est æquū nos relinquere verbū dei & ministrare mensis etiā pauperū & viduarū, ipsi magno studio mensis suis intendūt, neglecta interim cura prædicādi verbi dei. Qua vero frōte, hi publice taxare poterūt splendidas aliorū mensas? Prosper lib. 2. de vita cō-
psal. 105.
Act. 6.
Prosper.
l. 2. de temp. cap. 17. de abstinentia ita dicit; Quidquid

finē

sine quo potest viui precipitur, non sustentatque naturam, *uita. cor. 8*
 sed luxurie carnis impedit. Et cap. 22. dicit, De *platina.*
 liciosi cibi non officiunt, si absque desiderio precipiuntur: viles autem si appetere precipiantur, impediunt ab
 abstinentia profectum: nam Heliae non nocuit perceptio
 carni; & David aquae concupiscentiam in se casti-
 gavit. Igitur veri abstinentes non sunt deliciofi, neque
 avidi. A vino vero, deficiente stomachi infirmi-
 tate, abstinendum: ne quod infirmum corpus sustentat,
 sanum incedat. Ibidem. 24. dicit, quod quoniam propter adue-
 niens fratres intermittimus ieiunium, non solui-
 mus ipsum, sed implemus charitatis officium: alio-
 qui si propter abstinentiam contristo spirituales
 fratres (quos noui mea remissione delectari)
 iam abstinentia mea non est virtus sed vitium, quo-
 niam me inflat, & fratrem meum cui charitas iubet
 seruire, contristat. Hierony. Ignominia & confusio
 est Iesum crucifixum, pauperem, & esurientem factis
 predicare corporibus; & ieiunorum doctrinam ru-
 bentes buccas, tumensque ora proferre. Si in a-
 postolorum loco sumus, non solum sermonem eorum
 imitemur, sed etiam conuersationem & abstinentiam.
 Alloquitur episcopos, & sacerdotes. Idem asserit, quod *Hiero. ad*
 multi largitate epularum in varios morbos in- *uersus Io-*
 currerunt, videlicet podagram, quae fit in pedibus, *uinianum.*
 sicut cyragram, quae fit in manibus: qui (ait) re- *lib. 2. de*
 dacti ad simplicem mesam, & pauperes cibos, com- *cosec. dist.*
 valuerunt. Tres pestes immo, & tres serpentes, it- *5. c. Ne-*
 repunt in episcopi dignitate. scilicet honor, pecunia, *tales acci-*
 & mensa. Et miseri homines, ob eas ipsas maxime
 appe

Secunda pars

appetunt eā, ppter quas, vel solas maxime esset
 fugienda. Sęcularis. n. lętitia, qđ aliud quęso est
 quā impunita nequitia? Paulus iā penę ange-
 lus effectus, castigat corp^o suū; timēs ne repro-
 bus fieret, & tu inter lautas mensas, & delicias
 securus viues? Cū vbiq; & semp colloquia epi-
 scopi debeāt sapere disciplinam, specialiter tñ
 in męsa, hoc obseruare oportet post lectionem.
 Et cū ipse sit qui mensę pręest, in hoc vel maxi-
 me debet auctoritatę suā retinere, vt prudēter
 & ciuilit̄ abigat sermones viles, neq; sit dege-
 neris ac demissi animi in hac parte, respiciēdo
 psonas &c. Meminerit vero carminū, quę Aug.
 scripta habebat in męsa. Omnibus chřianis ait
 dñs, Videte ne grauent̄ corda vestra in crapu-
 la, aut ebrietate, & curis huius sæculi: quanto
 ergo magis hoc ad ipsos chřiani populi duces,
 ac magistros ptinebit? Audi qđ Greg. dicat, Si-
 cut Apostolus crucē, quotidie portabat in cor-
 de p cōpassionē pximorū (vñ dicebat, Quis in-
 firmatur, & ego nō infirmor?) ita crucē abstinē-
 tię quotidie portabat in corpore: ideoq; dice-
 bat, Castigo corpus meū & in seruitutem redi-
 go &c. Prędicare. n. & nō macerare carnē, existi-
 mabat esse aerē verberare, ideo p̄miserat, Non
 quasi aerē verberans &c. Greg. Conuiuia tunc
 veraciter ex charitate fiunt, cū in eis nulla ab-
 sentiū vita mordet, non inanes in eis sæculariū
 negotiorū fabulę, sed verba lectionis sacre au-
 diunt: & cū nō plus quā necesse est, seruit̄ cor-
 pori.

carmina.

August.

Quisquis

amat di-

ctis, absen-

tum rode-

re uitam:

Hęc men-

sam indi-

gnam no-

uerit esse

sibi.

Luc. 21.

2. cor. 11.

1. cor. 9.

Greg. ad

Natalem

episc. quę

taxaue-

pori, sed sola eius infirmitas reficit, ut ad usum exercendæ virtutis habeat. Hæc si vos in vestris cõuiuijs agitis, abstinentiũ fateor magistri estis. Et quia ille dixerat gaudere se, quia cũ redẽptore nomen voracis audierat, ad hoc rĩndit Greg. Si de vobis vere dĩ, qđ de dño false dicebat, absoluere vos nõ põt par nomẽ, quorũ dispar est causa. Et quia etiam ille se excusabat, qđ Abraham ipse in cõuiuiio excepisset angelos, rĩndit: Neq; nos vos de cõuiuiio reprehẽdimus, si cognouerimus vos angelos in hospitiũ recepisse. Infelix illa hora, infelix illa mensa, infauista illa buccella, ò episcope, qñ quasi sedens ad lætã mensam incipias gaudere, & obliuisci dolorũ tuorũ, & grauissimorũ periculorũ, atq; onerũ tuos humeros opprimentĩũ. Quãdo eras in felici statu priuatæ vitæ, nõ experiebaris, qđ erat illud, Antequã comedã suspiro: modo oportet te suspirare iugiter, & antequã comedas, & dũ comedis, & postquã comederis: in his gemitibº, ac tremoribus salus tua sita est. Quid si ita increuit cæcitas & incuria, ut nõ modo gaudeas de lauta mensa, sed etiã de vana effusione verborũ? Et quid, si eo procederet Sathanæ demẽtatio, ut paulatim subintrante blanda, sed virulenta aura humanæ gloriæ, sic ea serperet atq; corrũperet interiora tua, ut iã inciperes gaudere de statu, neq; ad depositionẽ oneris, votis saltẽ animi aspirares? O cæcitatẽ. nonne sufficiũt pericula æternæ damnationis quæ infelici iminent

rat, qđ na
caret con
uiuijs, &
ille se ex-
cusauerat
qđ aĩo im-
pedendæ
hospitibº
charita-
tis id face-
ret. epist.
53. lib. 2.

lob. 3.

minent prælato ob multiplices curas, & onera
 pastoralis officij, sed adhuc vult sponte addere
 noua periculâ fastus, mensarû, atq; deliciarû?
 Est adhuc & alia maior abufio: Certû. n. est qd
 trâslatio a ftatu monachali ad epifcopalẽ est ab
 inferiori ad superiorẽ: hoc est ad fanctiorẽ, reli
 giofiorẽ, austeriorem: vbi ipsis monafticæ vitæ
 virtutibus, fuperaddunt alię, quę magis ad epi
 fcopos fpectât, videlicet largitas, mifericordia,
 zelus animarû, & procuratio falutis earû &c.
 Quæ cû ita fint, multi tñ funt, qui tranfitû hûc
 eſſe intelligât ad vitã laxiorẽ, ad faſtum, ad pò
 pam, ad menſas, ad delitias. Eò ne cæcitatıs p
 uenit mundus, vt epulari quotidie ſplendide,
 munus eſſe putet epifcopi, & hoc ipſum ad di
 gnitatẽ eccleſiæ exiſtinet p̄tinere? Siccine du
 ces Chriſtianæ militiæ, & antefignani, qui in
 prima acie ſtare, & cõgredi debêt, & virtutum
 ſuarû exẽplis alios ad ſimile virtutû ſtudium
 incitare, carnis indulgentiæ, delitijs, opi
 bus, & ſæculi pompis ita vacabûnt? Au
 denter dixerim, eccleſiaſticos præſu
 les, nihil præter victum, & veſti
 tum habere, oportere, ne
 ad iſta trahantur
 deſiderio.

Chryſoſt.
Hom. 15.
ad Tim.

F I N I S.

De acceptione personarum =

2122